

"Kalkınmanın Yolu, İpekyolu"

İPEKYOLU KALKINMA AJANSI

TRC1 BÖLGESİ GÖÇ DURUM RAPORU

ARAŞTIRMA SERİSİ-16

Gaziantep 2015

TRC1 BÖLGESİ GÖÇ DURUM RAPORU

İpekyolu Kalkınma Ajansı Araştırma Serisi-16

Gaziantep 2015

TRC1 Bölgesi Göç Durum Raporu'nun hazırlanmasında değerli katkılarını esirgemeyen T.C. İpekyolu Kalkınma Ajansı Yönetim Kurulu ve Kalkınma Kurulu üyelerine ve bu raporu yayıma hazırlayan Planlama, Programlama ve Koordinasyon Birimi Uzmanı Sayın Cihan ARDİLİ'ye teşekkür ederiz.

T.C. İpekyolu Kalkınma Ajansı Genel Sekreterliği

İPEKYOLU KALKINMA AJANSI

Adres : İncilipınar Mahallesi Muammer Aksoy Bulvarı Vakıflar Güven İş Merkezi

Kat: 1-2-3 Şehitkamil / GAZİANTEP

Telefon: +90 342 231 07 01-02

Faks : +90 342 231 07 03

e-posta : bilgi@ika.org.tr - ppkb@ika.org.tr

İÇİNDEKİLER

TABLO DİZİNİ	ii
ŞEKİL DİZİNİ	iii
KISALTMALAR	iv
YÖNETİCİ ÖZETİ	v
GİRİŞ	1
1. GÖÇ TANIMLARI VE ÇEŞİTLERİ	4
2. ÜST ÖLÇEKLİ PLANLARDA GÖÇÜN ELE ALINIŞI	10
2.1. ULUSAL KALKINMA PLANLARI	10
2.2. GÜNEYDOĞU ANADOLU PROJESİ.....	16
2.3. TRC1 BÖLGE PLANI (2014-2023).....	18
3. TRC1 BÖLGESİ’NİN COĞRAFİ VE STRATEJİK KONUMU	21
4. TRC1 BÖLGESİ’NİN MEVCUT DURUM TESPİTİ	23
4.1. DEMOGRAFİK YAPI	23
4.1.1. Nüfus Değişimi ve Göç.....	27
4.2. EĞİTİM	35
4.3. SAĞLIK.....	44
4.4. İŞGÜCÜ GÖSTERGELERİ.....	45
4.5. GELİR DAĞILIMI VE YOKSULLUK	45
4.6. SOSYAL SORUNLAR	50
4.7. YAŞAM KALİTESİ.....	53
4.8. SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI.....	55
4.9. EKONOMİK YAPI	56
5. İLÇELERİN NÜFUS HAREKETLİLİĞİ	58
6. BÖLGEDE YAPILAN ARAŞTIRMA SONUÇLARI	77
6.1. EKONOMİK VE SOSYAL ENTEGRASYON PROJESİ (EKOSEP)	77
6.2. ŞEHİTKAMİL-ŞAHİNBEY KAYMAKAMLIKLARI GÖÇ ARAŞTIRMA RAPORLARI.....	79
6.3. KENTLEŞMENİN TOPLUMSAL BOYUTLARI (ADİYAMAN ÖRNEĞİ).....	80
6.4. ARAŞTIRMALARDA ORTAYA ÇIKAN ÇÖZÜM ÖNERİLERİ	84
7. SONUÇ YERİNE	86
8. EKLER	89
8.1. Türkiye İçin Bir Rekabet Endeksi Çalışmasında Kullanılan Göstergeler.....	89
9. KAYNAKÇA	90

TABLO DİZİNİ

Tablo 1: Nüfus, Kentleşme Oranı ve Nüfus Yoğunluğu	23
Tablo 2: Cinsiyete Göre İlçe Nüfusları	24
Tablo 3: Nüfusun Cinsiyet Yapısı	24
Tablo 4: Yaş Bağımlılık Oranları.....	26
Tablo 5: TRC1 Bölgesi Medyan Yaş Ortalaması.....	26
Tablo 6: İllere Göre Çocuk Nüfus Oranı.....	26
Tablo 7: Ortalama Hane Halkı Büyüklükleri	27
Tablo 8: 2015-2023 Nüfus Projeksiyonu.....	28
Tablo 9: İlçelerin Nüfus Artış Hızı.....	29
Tablo 10: 2000-2014 Nüfus Artış Rakamlarına Göre İlk 10 İl	30
Tablo 11: TRC1 Bölgesi Toplam Doğurganlık Hızı	31
Tablo 12: TRC1 Bölgesi ve Türkiye Kentleşme Oranları.....	32
Tablo 13: İllerin Aldığı, Verdiği Göç, Net Göç ve Net Göç Hızı.....	32
Tablo 14: TRC1 Bölge İllerinin En Fazla Göç Aldığı ve Verdiği İller	33
Tablo 15: Nüfusa Kayıtlı Olduğu Yer Bölge Dışı Olup TRC1 Bölgesi'nde İkamet Edenlerin Dağılımı ve Nüfusa Kayıtlı Olduğu Yer TRC1 Olup Başka İlde İkamet Edenler	34
Tablo 16: Cinsiyete Göre İllerin Aldığı Göç.....	35
Tablo 17: Cinsiyete Göre İllerin Verdiği Göç	35
Tablo 18: Eğitim Sektörü Gelişmişlik Sıralaması.....	36
Tablo 19: Okuma-Yazma Bilmeyenlerin Toplam Nüfusa Oranı	36
Tablo 20: Okuma Yazma Bilmeyen Nüfusun Cinsiyete Göre Dağılımı.....	36
Tablo 21: Net Okullaşma Oranları	37
Tablo 22: Derslik Başına Düşen Öğrenci Sayısı.....	38
Tablo 23: TRC1 Bölgesi Ortaöğretim Demografik Durumu	38
Tablo 24: TRC1 Bölgesi Ortaöğretimde Devamsızlık, Sınıf Tekrarı ve Okul Terki Oranları	39
Tablo 25: Ortaöğretimden Yükseköğretime Geçiş	40
Tablo 26: YGS Sonuçlarına Göre 81 İl Başarı Sıralaması.....	40
Tablo 27: Yükseköğretim Göstergeleri.....	41
Tablo 28: 15 Yaş Üzeri Yüksek Öğrenim Mezun Durumu	41
Tablo 29: Bölge Üniversitelerinin Toplam Yayın Sayısına Göre Sıralaması	42
Tablo 30: Ortalama Eğitim Süresi	43
Tablo 31: İlçelere Göre Eğitim Süresi	43
Tablo 32: Sağlık Sektörü Gelişmişlik Sıralaması.....	44
Tablo 33: İl Bazında İşgücü Göstergeleri.....	45
Tablo 34: Hanehalkı Kullanılabilir Gelire Göre Gini Katsayısı	47
Tablo 35: Sosyal Güvenlik Kapsamındaki Nüfus	50
Tablo 36: TRC1 Bölgesi Yaşam Kalitesi Sıralaması	53
Tablo 37: Cinsiyet Eşitliği Endeks Sıralaması	54
Tablo 38: Cinsiyet Eşitliği Endeksi Göstergelere Göre İllerin Sıralanması	55
Tablo 39: Rekabetçilik Sıralaması	56
Tablo 40: Göç Etme Yılı.....	80
Tablo 41: Göç Etme Sebebi	81
Tablo 42: Göç Öncesi Geçimini Hangi Şekilde Sağlandığı	81
Tablo 43: Göç Sonrası Geçimin Hangi Şekilde Sağlandığı	82
Tablo 44: Göç Sonrası Karşılaşılan Güçlük	83
Tablo 45: Göç Sonrası Duyulan Pişmanlığın Nedeni	83

ŞEKİL DİZİNİ

Şekil 1: TRC1 Bölgesi Haritası.....	22
Şekil 2: TRC1 Bölgesi Yaş ve Cinsiyete Göre Nüfus Piramidi	25
Şekil 3: Türkiye Yaş ve Cinsiyete Göre Nüfus Piramidi	25
Şekil 4: TRC1 Bölgesi ve Türkiye Nüfusunun Tarihsel Gelişimi ve 2023 Projeksiyonu	28
Şekil 5: Nüfus Artış Hızı	29
Şekil 6: TRC1 Bölgesi'nin Aldığı Göç.....	33
Şekil 7: TRC1 Bölgesi'nin Verdiği Göç	34
Şekil 8: Düzey 2 Bölgeleri Okuma Yazma Bilen Oranı/Toplam	37
Şekil 9: TRC1 Bölgesi İstihdamın Sektörel Dağılımı	45
Şekil 10: Türkiye'de Hanehalkı Kullanılabilir Gelire Göre Sıralı Yüzde 20'lik Gruplar İtibarıyla Yıllık Hanehalkı Kullanılabilir Gelirlerin Dağılımı	47
Şekil 11: Güneydoğu Anadolu Bölgesi Hanehalkı Kullanılabilir Gelire Göre Sıralı Yüzde 20'lik Gruplar İtibarıyla Yıllık Hanehalkı Kullanılabilir Gelirlerin Dağılımı	48
Şekil 12: Türkiye ve Düzey 1 Bölgeleri Yoksulluk Oranı	48
Şekil 13: Düzey 2 Bölgelerine Göre Ceza İnfaz Kurumlarına Giren Hükümlüler	51
Şekil 14: TRC1 Bölgesi Eğitim Durumuna Göre Cezaevine Giren Hükümlüler	51
Şekil 15: TRC1 Bölgesi Güvenlik Birimine Gelen Çocukların Eğitim Durumu	52
Şekil 16: TRC1 Bölgesi Güvenlik Birimine Gelen Çocukların Bağımlılık Yapan Madde Kullanma Durumu	53

KISALTMALAR

ADNKS	Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi
AFAD	Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
AB	Avrupa Birliği
BYKP	Beş Yıllık Kalkınma Planı
BGUS	Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi
CMDP	Cazibe Merkezleri Destekleme Programı
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
DÖGM	Din Öğretimi Genel Müdürlüğü
DAP	Doğu Anadolu Bölgesel Gelişim Planı
DOKAP	Doğu Karadeniz Bölgesel Gelişim Planı
EDAM	Ekonomi ve Dış Politikalar Merkezi
OECD	Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
GSKD	Gayri Safi Katma Değer
GSYİH	Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla
EKOSEP	Göç Alan İllerde Ekonomik ve Sosyal Entegrasyon Projesi
GAP	Güneydoğu Anadolu Bölgesel Gelişim Planı
TRC1	İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırılması tanımları arasında Gaziantep, Adıyaman ve Kilis illerini sınıflandıran kod
KÖY-DES	Köylerin Altyapısının Desteklenmesi Projesi
MTEGM	Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü
OSB	Organize Sanayi Bölgesi
ODTÜ	Orta Doğu Teknik Üniversitesi
OGM	Ortaöğretim Genel Müdürlüğü
SEGE	Sosyo-ekonomik Gelişmişlik Endeksi
TCDV	Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Veri
TEPAV	Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
PISA	Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı
URAK	Uluslararası Rekabet Araştırmaları Kurumu
URAP	Üniversitelerin Akademik Performans Sıralaması
YGS	Yükseköğretime Geçiş Sınavı

YÖNETİCİ ÖZETİ

Türkiye’de 1950-1960 yılları arasında kentleşme ve sanayileşme, doğası gereği tarımda çalışan nüfusun azalmasına ve tarım dışı istihdamın artmasına neden olmuştur. Ülkemizdeki nüfus hareketleri bölgeler temelinde ele alındığında sürekli göç veren ve sürekli göç alan bölgeler ayrımı söz konusu olabilmektedir. Sürekli göç veren bölgeler Doğu, Güneydoğu ve Karadeniz bölgeleri, sürekli göç alan bölgeler ise İstanbul ve Kocaeli gibi sanayi merkezleri ile birlikte, Muğla ve Antalya gibi yumuşak iklimli kentleri içine alan Akdeniz, Marmara ve Batı Anadolu bölgeleridir. Kırsalda iş imkânı bulamayan nüfus, temel gereksinimlerini sağlayabilmek için düşük ücretle veya kayıt dışı çalışmayı göze alarak kente göç etmektedir. Genel göç eğiliminin sosyo-ekonomik açıdan gelişmiş olan batı bölgelerine olduğu ifade edilebilir.

Ülkemizde 1963’ten bu yana 10 adet ulusal kalkınma planı hazırlanmıştır. 1970’lerin sonuna kadar yapılan kalkınma planlarında kırdan kente hızlı göç, şehirlerin altyapı yetersizliği nedeniyle şehirleşmenin demografik karakterli ve düzensiz olmasında başlıca neden olarak belirtilmiştir. Şehirleşmenin ve göçün kırsal üzerinde yarattığı etkileri dengeleyebilecek ekonomik ve sosyal tedbirlerin yerine getirilmesi öngörülmüştür. 1980’lerin sonuna kadar olan planlarda köyden kente göçün süreceğinin, özellikle nüfusun sağlık, eğitim, barınma ve beslenme imkânlarının artırılacağı ifade edilmiştir. Büyükşehirlere olan göç baskısını azaltmak için en çok göç veren illere işgücü yoğunluğu yüksek sektörlerle yönelik yatırımlar ve istihdam imkânlarının sağlanması hedeflenmiştir. 90’lı yılların sonuna kadar yapılan planlarda göç eğilimlerinin istikrara kavuşturulması amacıyla, bölgesel gelişme ve fiziki planlama çalışmalarına önem verilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Türkiye’de kentleşme olgusunun temel bir kültür değişimi problemini de beraberinde getirdiği belirtilerek kente göç eden nüfusun kente uyum sağlayamadığı, farklı bir kültüre geçişte yaşanan gecikmeler ve direnişlerin olduğu, kalkınma ve gelişme çabalarını yavaşlatan sosyal sorunların ortaya çıktığı, ayrıca aşırı ölçüde nüfus birikimine yol açan göçün metropollerde işsizliğin artmasına, yerleşim, konut, çevre, altyapı, ulaşım, eğitim, sağlık ve asayiş sorunlarına neden olduğu tespit edilmiştir. 2000’li yılların planlarında nüfus dinamiklerinin doğal kaynaklar, teknoloji ve kültürel davranışlar bağlamında değerlendirilmesi, sektörel programların hazırlanmasında nüfus dinamiklerinin göz önünde bulundurulması gerektiği, merkezi yönetim kadar yerel yönetimlerin ve STK’ların da sorumluluk alması gerektiği vurgulanmıştır. Ortaya çıkan sorunları çözmek

için bölgelerin kendine özgü koşulları dâhil edilerek bütüncül bir bölgesel gelişme politikasının belirlenmesi gerektiği ifade edilmiştir. 2014-2018 yıllarını kapsayan Onuncu Kalkınma Planı'nda demografik açıdan genç nüfustan azami düzeyde yararlanılması, üretken ve dinamik nüfus yapısının korunarak etkin bir göç yönetiminin oluşturulması temel amaç olarak belirlenmiştir. Ortaya çıkan sorunları çözmek için kırsal kesimde tarım sektörünün geliştirilmesinin yanı sıra gelir kaynaklarının çeşitlendirilmesi ve yaşam kalitesinin yükseltilmesine vurgu yapılmıştır.

Güneydoğu Anadolu Projesi'nde bölgeden batı kentlerine göç; sermaye göçü, beyin göçü ve kentli nüfus göçü olmak üzere üç şekilde ele alınmıştır. İç göç bölgede, altyapı yetersizliği, kentsel ve kırsal yaşam arasındaki uçurumun artması, maddi ve insan kaynağı bakımından bölgenin yoksullaşması gibi sonuçlar doğurmaktadır.

Ajansımızın hazırlamış olduğu 2014-2023 TRC1 Bölge Planı'nda, göçe ilişkin çalışmaların yapılması hatta bu konuda bölgesel göç haritasının hazırlanması ve ilgili araştırmaların yapılması amacıyla bir merkezin kurulması, sosyal dışlanmayı azaltacak önlemlerin alınması ve kentleşmenin sosyal uyum gözetilerek gerçekleştirilmesine ilişkin stratejiler belirlenmiştir.

Gaziantep, Adıyaman ve Kilis illerini kapsayan TRC1 Bölgesi, İpek Yolu güzergâhında olduğu için tarih boyunca göç yollarını belirlemiş bir bölgedir. 26 adet Düzey 2 bölgesi arasında net göç hızı sıralamasına bakıldığında TRC1 Bölgesi 14. sırada yer almaktadır. 2000 yılında pozitif değerde olan net göç, 2013 yılında negatif değere dönüşmüştür. Bu durum 2000 yılında bölgenin göç alan, 2013 yılında ise göç veren konumunda olduğunu göstermektedir. İllerin aldığı göçün %52,1'ini, verdiği göçün %51,4'ünü kadınlar oluşturmaktadır. Bu bağlamda göç sadece bir nüfus hareketi olarak tanımlanmaktan ziyade yeniden uyum, istihdama katılma, kentleşme, toplumsal cinsiyet rollerindeki değişim, kültürel çözülme gibi etkileri orta ve uzun erimde gözlemlenebilecek sonuçlar doğurmaktadır. Bölgemizin 2000-2014 yılları arasındaki nüfusu sürekli artış seyri izlemiştir. Kent nüfusu artmış, kır nüfusu ise azalmıştır. 2000 yılında bölgenin aritmetik nüfus yoğunluğu 132 kişi iken 2014 yılında bu rakam 171 kişi olmuştur. TÜİK'in yapmış olduğu 2023 nüfus projeksiyonunda TRC1 bölge nüfusunun 3 milyona yaklaşacağı öngörülmüştür.

TRC1 Bölgesi'nde iç göçün temelini genel olarak ekonomik ve istihdam olduğu belirtilebilir. Gaziantep'in genel olarak bir ara durak görevi görmesi ve kentin kırsalından da Gaziantep'e göç alınması söz konusudur. Önümüzdeki süreçte Gaziantep'in geçiş bölgesi olarak kullanılması durumunun devam etmesi beklenmektedir. Adıyaman ilinde tarımsal sanayi ve tekstilin gelişmesi ile oluşacak istihdam, yatırım ve canlılık ortamı dışı göç vermeyi kısmi olarak etkileyecek olsa da Adıyaman'da özellikle kırsaldan ve mevsimlik göçün devam edeceği ifade edilebilir. Kilis ili için Polateli'de kurulan OSB sınırlı bir etki yaratabilir ancak bu, farklı olanaklara ulaşmak isteyen insanların göç etme kararını temelden etkileyebilecek nitelikte değildir.

Göçe ilişkin yapılan araştırma veya analizlerin, genellikle göçün önlenmesi ya da göçle mücadele edilmesi gibi konulara odaklanması nedeniyle bu çalışmada esasen vurgulanmak istenen konu göçün yönetilmesi ya da yönetilememesi sorunudur. Bu kapsamda Ajansımız başta olmak üzere yerel ve ulusal karar mekanizmalarının politika üretme ve uygulama isteği, istihdam, eğitim, barınma, sağlık, demokratik katılım, yasal hak ve düzenlemeler gibi odak konular üzerinde yoğunlaşması önem arz etmektedir. Bu çalışma ile göçün yönetilmesi hususunda politika yapanların ve yöneticilerin odaklanması gereken alanların tespit edilmesine katkı sağlanması amaçlanmaktadır.

GİRİŞ

Göç, en basit ve yaygın anlamıyla yer değiştirmedir. İnsanlık tarihinin başlaması ile tanıklık edilen bu yer değiştiriş, coğrafi sonuçların yanı sıra sosyal, ekonomik, siyasal ve kültürel sonuçlar da doğurmaktadır. Öyle ki dördüncü yüzyılın ortalarında gerçekleşen Kavimler Göçü, bir çağın kapanıp yeni bir çağın açılmasına neden olmuş ve dünya çapında derin etkiler yaratmıştır.

Türkiye tarihinde 1923'ten 1950'li yıllara kadar kayda değer bir iç göç hareketi gerçekleşmemiştir. 1950-1960 yılları arasında kentleşme ve sanayileşme, doğası gereği tarımda çalışan nüfusun azalmasına tarım dışı istihdamın artmasına neden olmuştur. Tarımda makineleşme, tarım topraklarının parçalanması, nüfus artışı, kentlerin çekimi ve kentlerde ortaya çıkan işgücü ihtiyaçları gibi nedenlerle iç göç hareketleri başlamıştır. Ekonomik ve politik bir dönüşüm sürecine giren Türkiye'de, 1960-1970 yıllarında kentsel alanlarda da dönüşümler gerçekleşmeye başlamıştır. Ancak kentsel alanların gelişmesi, sanayileşmenin artması ve toplumsal uyum süreci birbirine paralel ve birbirini bütünleyici olmamıştır. Hızlı ve çarpık kentleşme gecekondularda yaşayan bir nüfusun oluşmasına neden olmuştur. İstanbul, İzmir, Ankara, Adana, Mersin, Gaziantep, Bursa gibi iller göç hareketlerinin merkezi olmaya başlamıştır. 1980'lerde Türkiye küresel boyutu da olan serbest piyasa, özelleştirme gibi kavram ve uygulamalarla tanışmıştır. Aynı süreçte Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde yaşanan güvenlik ve terör problemi nedeniyle zorunlu göç olgusu ortaya çıkmıştır. Göçmenler daha güvenli şehirlere gitmeyi tercih etmişler, önce köylerden ilçe merkezlerine, ilçe merkezlerinden il merkezlerine (Van, Diyarbakır, Şanlıurfa gibi), buradan İstanbul, İzmir, Ankara gibi büyük şehirlere göç etmişlerdir. Genel göç eğiliminin sosyo-ekonomik açıdan gelişmiş olan batı illeri yönünde olduğu ifade edilebilir. 2000'li yıllarda ise kırsal nüfus ciddi oranda azalmış, nüfus ve sermaye hareketi hızlanmış ve kentten kente göç söz konusu olmuştur. 1980'lerin başında kent nüfusu %44, kır nüfusu %56 iken 2010 yılında kent nüfusu % 76,3 kır nüfusu % 23,7 olmuştur. Türkiye'deki iç göç olgusunu ortaya koyan başka bir gösterge de, 1950'li yıllarda Türkiye'deki kent sayısının 63, 1960'larda 67, 1990 yılında 73 ve 2000 yılında 81 il olmasıdır.

Ülkemizdeki nüfus hareketleri bölgeler temelinde ele alındığında sürekli göç veren ve sürekli göç alan bölgeler ayrımı söz konusu olabilmektedir. Sürekli göç veren bölgeler Doğu, Güneydoğu ve Karadeniz bölgeleri, sürekli göç alan bölgeler ise İstanbul ve Kocaeli gibi

sanayi merkezleri, Muğla ve Antalya gibi yumuşak iklimli kentleri içine alan Akdeniz, Marmara ve Batı Anadolu bölgeleridir (DPT, 2001:31). Kırsalda iş imkânı bulamayan nüfus, temel gereksinimlerini sağlayabilmek için düşük ücretle veya kayıt dışı çalışmayı göze alarak kente göç etmektedir. Göçmenler genelde kentsel altyapı yeterli olmadığı için kentin çeperlerinde gecekondu mahallelerinde ikamet etmektedirler. Sosyo-ekonomik açıdan toplumda yer edinemeyen bu nüfus, bireyin toplumla bütünleşmesini sağlayan medeni, siyasi, ekonomik ve sosyal haklara bazı kişi ve sosyal gruplar tarafından tamamen veya kısmen ulaşılamaması olarak tanımlanan (Kalkınma Bakanlığı, 2012:10) sosyal dışlanma ile karşı karşıya kalmaktadır. Böylece göç, kişileri yeni bir topluluğa götüren dolayısıyla yeniden uyum yapma sorunlarıyla karşı karşıya bırakan bir yer değiştirme olmaktadır (Tekeli, 2011:174). Göçün katmanlarını ortaya çıkaran bu çok boyutlu ve karmaşık ilişki kentleşme, gecekondulaşma, yoksulluk ve sosyal dışlanma gibi sonuçları da beraberinde getirmektedir.

Gaziantep, Adıyaman ve Kilis illerini kapsayan TRC1 Bölgesi İpek Yolu güzergâhında olduğu için tarih boyunca göç yollarını belirlemiş bir bölgedir. Türkiye'deki göç hareketlerine paralel olarak TRC1 Bölgesi'nde de göçün etkisi önemli boyutlarda hissedilmektedir. Özellikle Gaziantep'te kent alanlarının ve kentsel altyapının yeterli olmaması nedeniyle çarpık kentleşme göze çarpan ilk sonuçlardan biridir. Göç Alan İllerde Ekonomik ve Sosyal Entegrasyon Projesi (EKOSEP) kapsamında 2009 yılında yapılan saha araştırmasında; Gaziantep'e yapılan göçün nedenleri ekonomik, bireysel ve ailevi nedenler olarak sıralanmıştır. Aynı araştırmaya göre, Gaziantep'e gelen nüfusun büyük bir çoğunluğunun kırsal kökenli olduğu ve kente ekonomik nedenlerle göç ettiği belirtilmiştir.

Bu vesileyle, göçün yönetilmesine ilişkin politika üretilmesi amacıyla bölgenin göç bağlamındaki durumunu ortaya koymaya çalışan bu çalışmada, bölgenin mevcut durumu analiz edilmiştir. Mevcut durum analizinde ağırlıklı olarak TÜİK verilerinden faydalanılmakla birlikte konuyla ilgili bölgede yapılan araştırmalara yer verilmiştir. Elde edilen veriler trend analizlerine göre sunulmuş, üst ölçekli planlarda göçün ve nüfus hareketlerinin ele alınışı incelenmiş ve TRC1 Bölge Planı'nda ortaya konan projeksiyonlar dikkate alınmıştır. Özellikle bölge ilçelerinin nüfus hareketleri incelenmiştir. TRC1 Bölgesi Göç Araştırma Raporu ile bölgede yaşanan göçün mevcut durumu ortaya konarak iç göç olgusuna dikkat çekilmek istenmiştir. Toplumsal sorunlara orta ve uzun vadede çözümler

bulabilmek için öncelikle mevcut durumun apaçık sunulması gerekmektedir. Sonuç olarak, söz konusu çalışma ile göçün yönetilmesi bağlamında politika üretilmesi sürecinde odaklanılması gereken alanların tespit edilmesi hususunda katkı sağlanması amaçlanmaktadır.

1. GÖÇ TANIMLARI VE ÇEŞİTLERİ

Sosyolojik, psikolojik, ekonomik ve ekolojik bağlamlarda tanımlanmaya çalışılan göçü, Türk Dil Kurumu “ekonomik, toplumsal, siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma” şeklinde tanımlamıştır. Bu tanım göçe neden olan sebeplere, göçten etkilenen kişilere ve göç sonucunda ortaya çıkan mekânsal değişime refere etmektedir. Göçü, kişilerin hayatlarının gelecekteki kısmının tamamını veya bir parçasını geçirmek üzere, tamamen yahut geçici bir süre için bir iskân ünitesinden (şehir, köy gibi) diğerine yerleşmek kaydıyla yaptıkları coğrafi yer değiştirme olayı (Akkayan, 1979:21) olarak tanımlayanlar da bulunmaktadır. Hangi açıdan bakarsak bakalım insanların, grupların zorunlu ya da istemli olarak zaman ve mekân içinde ‘yer değiştirme’ ya da ‘yatay hareketlilik’ süreci olan göç olayı, sosyo-politik, sosyo-ekonomik, sosyo-psikolojik ve kültürel nedenlere dayanabilir ya da bu nedenlerden bir ya da birkaçı eşliğinde gerçekleşebilir (Çakır, 2011:131-132). İç göç, ulus devletlerin sınırları içinde, emeğin ekonomide büyüme kutbunu oluşturan bölgelere doğru göç etmesini karşılayan nüfus hareketleridir (Marshall, 1999:314). Bir bakıma emeğin yer değiştirmesi olarak da tanımlayabileceğimiz göç, anlaşıldığı üzere özellikle modern sanayi toplumları için geçerli olan çok nedenli ve karmaşık bir olgudur.

Göçü tanımlarken göçle ilgili bazı tanımları ve olguları da göz ardı etmemek gerekir. Göç olgusu açıklanırken yoksulluk, gecekondulu, sosyal dışlanma ve sosyal bütünleşme kavramlarına değinilmelidir.

Yoksulluk: Gıda, temiz içme suyu, barınma, sağlık ve eğitim gibi temel insani ihtiyaçların dahi karşılanamaması durumudur (Kalkınma Bakanlığı, 2012:14).

Gecekondulu: İmar yasalarına aykırı olarak çoğu zaman ilkel, denetimsiz ve sağlık koşullarından da yoksun olarak, acele yapılmış konutlara verilen isimdir (Keleş, 2012:509). Gecekondulu tanımlarında genellikle sağlık koşullarının yetersiz olması, izinsiz ve aceleyle yapılmış olmasına dikkat çekilmektedir.

Sosyal Bütünleşme: Tüm bireylerin ırk, cinsiyet, dil ve din farkı gözetilmeksizin haklarını ve sorumluluklarını toplumun diğer bireyleri ile eşit şekilde ve tam olarak idrak ettiği ve topluma bu doğrultuda katkıda bulunduğu eşit ve dinamik bir toplumun

oluşturulması için gerekli değer, ilişki ve kurumların kurulması sürecidir (Kalkınma Bakanlığı, 2012:10).

Sosyal Dışlanma: Kavramın doğuşu 1960'lara dayanır. Kişilerin -yoksulluk, temel eğitim/becerilerinden mahrumiyet ya da ayrımcılık dolayısıyla-toplumun dışına itilmeleri ve toplumsal hayata dilediklerince katılımlarının engellenmesi sürecine karşılık gelmektedir (Adaman ve Keyder. 2006).

Kayıtdışı İstihdam: Niteliği itibariyle resmi kayda tabi işlerde çalışarak istihdama katılan kişilerin çalışmalarının gün veya ücret olarak ilgili kamu kurum ve kuruluşlarına hiç bildirilmemesi ya da eksik bildirilmesidir. Kayıtdışı istihdam, devletin vergi geliri kaybına uğraması, kayıt dışı istihdam edilenlere işverenlerce resmi işyeri mevzuatı uyarınca sağlanması gereken iş güvenliği ve sağlığı koşullarının sağlanmaması ve kayıtdışı çalışanların sosyal güvenlik sisteminden yararlanamaması nedeniyle çalışanların refahını olumsuz etkiler (Kalkınma Bakanlığı, 2012:7).

Göçle birlikte sadece bir yer değiştirmeden bahsedemeyiz. Mekânın değişmesi ile insanların gündemine yeni ilişkiler ve ilişki türleri de girmektedir. Bir anlamda yer değiştirme kavramının yerine, var olan ilişkiyi kesip yeni ilişkiler kurulur (Tekeli, 2011:194). Göçle gelen nüfus bu ağ bağlantılarını da değiştirmek zorunda kaldığı için sosyal dışlanma, sosyal içirme, ötekileştirme gibi kavramlar bu açıdan da değerlendirilebilir.

Göçün yönü, kırdan-kente göç, kentten-kente göç, kentten-kıra göç, kırdan-kıra göç (Akkayan, 1979:25) şeklinde sıralanabilir. Ayrıca bu çalışmada ele alınan ülke içi göçü ifade eden iç göç olgusunun yanında uluslararası göçü ifade eden dış göç olgusunun da yaşandığı belirtilmelidir. Bunun yanı sıra zorlama yoluyla yapılması gereken göçler vardır. İnsanlar doğal afetler nedeniyle göç etmek zorunda kalmışsa "ilkel göç", toplumsal nedenlerle ancak insanların kontrolü dışında yapmak zorunda oldukları göçlere "zorunlu göç" denmektedir. İnsanların göç etme kararlarını kendi iradeleri ile aldıkları göç çeşidi "serbest göç" olarak nitelendirilir. 'Bu tip göç etme sürecinde kişi kararını gideceği yerdeki duruma, çevre şartlarına, kazanç olanaklarına ilişkin 'beklenti'lerine göre verir' (Tekeli, 2011:28).

Sosyal bilimlerde göç tanımlarında farklılıkların olduğu gibi göç süreçlerini açıklamaya çalışan kuramlarda da farklı bakış açıları söz konusudur. Göç konusuna ilişkin sosyal bilimlerde bilinen ilk çalışma 1885 yılında yayımlanan Ravenstein'in 'Göç

Kanunları' isimli makalesidir. Yalçın Ravenstein'in belirlediği 7 Göç Kanunu şu şekilde özetliyor: (Aktaran Yalçın, 2004:22-28)

1. Göçmenlerin büyük çoğunluğu sadece kısa mesafeli bir yere göç ederler. Yaratılan göç dalgalarının yönü, göçmenleri içine alacak büyük endüstri ve ticaret merkezlerine doğrudur.
2. Bir kentte meydana gelen hızlı ekonomik gelişme karşısında, kenti çevreleyen yakın yerlerden göçmenler hızla bu kente gelirler. Başka bir deyişle, kentin yakınlarından kente yapılan göçlerle kırsal kesimde ortaya çıkan işgücü açığı buraya yakın yerlerden gelen işgücü fazlasıyla doldurulacak; yeni gelenlerce geldikleri yerlerde oluşan boşluklar da yine oralara yakın yerlerden işgücü fazlasıyla kapatılacaktır.
3. Göç, kendi başına bir amaç olamaz; yani bireyler göç amacıyla yer değiştirmez. Kentte gelişen ekonomi ve ticaret olanaklarından faydalanmak, göç edecekler için amaçtır. Kentte gelişen ekonomi göçle ihtiyaç duyduğu işçilere kavuşacak ve bireylerde göç sonucunda bu işlere yerleşebilecektir.
4. Her göç dalgası, bunu karşılayan karşı dalga yaratır. Yoğun göç alan yerleşim birimleri aynı zamanda göç verir.
5. Uzun mesafeye göç edenler daha çok büyük ticaret ve endüstri merkezlerini tercih etmektedirler. Ravenstein, burada göçün yönünü bir kez daha tekrarlamaktadır. Kısa mesafeli göçler daha çok basamaklı bir şekilde gerçekleşeceğinden, doğrudan doğruya endüstri ve ticaret merkezlerine doğru göç, ilgili kente uzak olan yerleşim birimlerinden olmayacaktır.
6. Kent yerlileri, kırsal kesim yerlilerine oranla daha az göç etme eğilimindedirler. Kendilerini kentin sahibi gören insanların, kentin daha fazla insan gücüne ihtiyacı olduğu bir süreçte, kentten göçme eğilimine girmesi hiçbir zaman beklenemez.
7. Kadınlar erkeklere göre daha fazla göç eğilimi taşır.

Elbette Ravenstein bu çalışmasını yaparken 1880'lerin İngiltere'sini göz önünde bulundurmıştır.

Türkiye'nin özel şartları düşünüldüğünde göçü doğuran genel sebepler şöyle sıralanabilir: (Aktaran Başel, 2007:521-524)

1. Genel nüfus içinde genç nüfusun kalabalık olması: Genç insanların hayatlarını kurma aşamasında olmaları ve çoğunun evlilikle aile bağlarını daha kurmamış olması göçü kolaylaştırmaktadır.
2. Tarım kesiminde görülen açık ve gizli işsizlik: Türkiye’de tarımsal toprakların miras yoluyla bölünmüş olması ve makineleşme sonucunda tarımsal işgücünün önemli bir kısmı açık işsiz hale gelmesine neden olmuştur. Tarım üretiminin verimli olmayışı, üretimin doğal olaylara doğrudan bağlı olması tarımdan bir kaçış yaşanmasına neden olmaktadır. Ekilebilecek arazilerin küçüklüğü yanında artık bölünemeyecek hale gelmesi de tarımdan kaçışı hızlandırmıştır.
3. Entansif tarıma¹ geçiş: Entansif tarımda, makineleşme olmasa bile emek açığa çıkabilmektedir. Nitekim tütün, fındık gibi ürünlerin üretilmesinde küçük işletmelerde, nüfus artışından ötürü ailenin bazı bireyleri işsiz kalmaktadır.
4. Eğitim durumunda ve hayat tarzında görülen iyileşme ve ilerleme: Eğitim düzeyinin yükselmesi ve özellikle de yüksek öğretim kurumlarının ilk zamanlarda belli metropol kentlerde yoğunlaşması, bu dönemlerden sonra ise nitelik olarak metropollerdeki yüksek öğrenim kurumlarının önemini koruması, eğitilmiş işgücünün hem görüp alıştığı hayat tarzını terk etmesini güçleştirmekte, hem de geldikleri illerdeki hayat tarzı ve iş imkanları, onların taleplerine cevap verememektedir. Bu yolla da göç veren iller, sadece eğitimsiz işgücünü değil, yüksek vasıflı, kalkınmanın itici gücü olan işgücünü de kaybetmektedir.
5. Eğitim yoluyla meslek edinme: Meslek liselerinin ve hizmetler sektörüne yönelik yükseköğretim kurumlarının artması vasıflı bir işgücü grubu oluşturmuştur. Bu işgücü grubunun hem coğrafi hareketliliği hem de iş devri yükselmektedir. Vasıflı elemanlar işgücü piyasasından daha haberdar ve daha bilinçli olarak yararlanmaktadır. Ayrıca gelişen teknolojiler de artık vasıflı elemana hitap etmekte bu tür elemanların yoğunlukta olduğu yerlere kurulmakta ve diğer alanlardaki nitelikli işgücünü de çekmektedir.
6. Refahın artışı: Toplumsal refahın artmasıyla birlikte bireylerin gelir düzeyi artmakta artık sadece yiyecek, giyecek, barınak gibi temel insani ihtiyaçları yanında sosyal ve

¹ Entansif Tarım: Birim alandan elde edilen verimi artırmak için sulama, gübreleme, kaliteli tohum kullanımı veya ilaçlama yöntemi ile yapılan bir tekniktir. Genellikle tarım arazisi az ve nüfusu fazla olan bölgelerde uygulanmaktadır.

kültürel ihtiyaçlarını da gidermek için çabalamakta ve buna bir fon ayırabilmektedir. Bu sosyal ve kültürel etkinlikler beklentileri artırabildiği gibi göç hareketliliğini de artırmaktadır.

7. Kan davaları: Doğu ve Güneydoğu bölgelerinde çözümlenemeyen toplumsal sorunlardan biri de kan davalarıdır. İnsanlar can güvenliği için bazen mallarını dahi bırakarak göç etme eğilimine girmektedir.
8. Geniş aile otoritesinden kurtulma eğilimi: Geniş ailenin oluşturduğu toplumsal baskı ve kontrol mekanizması ve törelerin ağırlığı, özellikle eğitilmiş gençlerin bazen tek bazen de eşleriyle birlikte göç etmelerine neden olmaktadır.
9. Ulaştırma ve iletişim ağının genişlemesi ve kitle haberleşme araçlarının yaygınlık kazanması: İletişim vasıtalarının gelişmesi dış dünyadan haber almayı kolaylaştırdığı gibi oradaki şartları sunarak da bir özenti oluşturmaktadır. İletişim hizmetleri yanında ulaşım hizmetlerinin yaygınlaşması ve ucuzlaması da bu sürecin katalizörü olmuştur.
10. Kırsal alanlarda değer hükümlerinde meydana gelen değişimler: Eğitim, iletişim ve özellikle kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması yanında artan bireycilik ve liberalleşme eğilimlerinin kırsal bölgelere kadar yaygınlaşması, yerleşik değerlerin yıpranmasına ve yeni değerlerin yerleşmesine neden olmuştur.
11. Mevsimlik göçler: Özellikle tarımsal alanların hasat dönemlerinde işgücü ihtiyacını karşılayan mevsimlik göçler, insanlara bir hareketlilik hissi verdiği gibi göçle görülen yerlerin şartları ve imkânları hakkında bilgi sahibi olmalarını sağlamaktadır. Mevsimlik göçler eğer daha cazip şartların olduğu kanaati oluşursa yerleşik hale dönüşmektedir.
12. Tabii afetler dolayısıyla yapılan göçler (deprem, su baskını, büyük imar projelerinin gerçekleşmesi): Bu tür olaylarda insanlar toplu olarak iskân imkânına kavuşturulsa bile bireysel veya psikolojik nedenlerle insanların bir kısmı toplu iskân yerine, daha değişik yerlere göç etmeyi tercih edebilmektedir.
13. Çocuklar için daha iyi bir eğitim arzusu: Özellikle tarım kesiminde çalışanların ve düşük eğitim seviyesine sahip insanların kendi gerçekleştiremedikleri toplumsal hareketliliği, çocuklarında gerçekleştirme arzuları ile birlikte eğitim olanaklarının yurt düzeyine sayısal ve niteliksel dengeli dağılması göçü hızlandırmaktadır.

14. Siyasi sebepler, terör ve mezhepsel çekişmeler: 1990'ların başından itibaren toplumumuzun yaşadığı terör olayları, insanlarımızın bu terör olan bölgelerden bazen terör örgütü korkusuyla bazen da güvenlik gerekçesiyle devlet tarafından belli noktalarda toplanması da iç göçü artıran bir etki yaratmıştır.

2. ÜST ÖLÇEKLİ PLANLARDA GÖÇÜN ELE ALINIŞI

2.1. ULUSAL KALKINMA PLANLARI

Günümüzde Kalkınma Bakanlığı olarak hizmet veren Devlet Planlama Teşkilatı kalkınma planları hazırlamak amacıyla 1960 yılında faaliyete geçmiştir. Genellikle 5 yıllık hazırlanan kalkınma planları, dokuzuncu kalkınma planı döneminde AB mali takvimine uyum sağlamak amacıyla 2007-2013 yıllarını kapsayacak şekilde 7 yıllık hazırlanmıştır. Ülkenin çok yönlü (demografik, ekonomik, sosyal, kültürel) mevcut durumunu ortaya koyan ve periyodik gelecek planını içeren ulusal kalkınma planlarında, iç göç olgusuna ilişkin tespit ve politikalar önem arz etmektedir.

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967)

1963-1967 yıllarını kapsayan Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda (BYKP) nüfus artışı ve şehirlere olan akının hızlı sanayi politikası ile dengelenebileceği ifade edilmiştir. Planda ülkenin nüfus artışı ölüm ve doğum oranları arasındaki dengeye bağlanmış olup, nüfus projeksiyonları çizilirken yurda giren göçmenler önemsiz kabul edilmiş, bu durum projeksiyonlara yansıtılmamıştır. Bu duruma gerekçe olarak göçlerin o tarihe kadar önemli olmadığı ve gelecek dönemlerde de önemli olmayacağı görüşüdür. Gecekondu başlığı altında şehirlere göçün, şehirlerde yaratılacak iş imkânları ile dengelenebileceği ve buna yönelik iktisadi ve toplumsal tedbirlerin alınması gerektiği ifade edilmiştir. Ayrıca 1960'lı yıllarda Batı Avrupa ülkelerinde yaşanan işgücü açığını kapatmak amacıyla fazla nüfuslu ve gelişmekte olan Türkiye, Batı Avrupa'ya göç vermiştir.

İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968-1972)

1960 ve 1965 dönemindeki şehirli nüfusun yıllık artış hızı, doğum ve ölümler arasındaki farktan çok şehirlere olan göçlerden ileri geldiği ifade edilmiştir. Birinci planda binde 27,9 olarak tahmin edilen nüfus artış hızı 1960-1965 yılları arasında binde 24,9'luk bir artış göstermiştir. İkinci planda bu durumun nedeni yurtdışına gidecek olan işçilerin hesaba katılmadığına bağlanmıştır.

Planda, şehirleşme ve aynı yönde gelişen sanayileşme hareketlerinin toplum yapısını hızla değiştirdiği ve ülke için olumlu sonuçlar doğurduğu vurgulanmıştır. Bunun yanında şehirleşmenin ilk döneminde şehre göç edenler için konut ve iş bulma en önemli iki sorun

olarak belirlenmiştir. Bunun en bariz sonucunun gecekondular olduğu belirtilmiştir. Şehre gelenlerin kentsel ve toplumsal entegrasyonu konusunda sıkıntılar yaşadığı ancak her şeye rağmen göç edenlerin önceki hayatlarına oranla daha mutlu oldukları ifade edilmiştir. Plan döneminde şehirleşme ve konut sorununun çözülmesini güçlendiren nedenler arasında köyden kente göç eden nüfusun barınma ihtiyaçlarının özel bir ağırlık kazandığı vurgulanmış olup gecekondular yapımının yoğunlaşmasına dikkat çekilmiştir.

İkinci plan döneminin başlarında yurt dışına gitmek için bekleyen işçi sayısının 600 binin üzerinde olduğu ifade edilerek yurtdışına giden işgücünün, ülke kalkınması adına yurt içinde kalması için tedbirler alınması gerektiği belirtilmiştir. Bu işçilerin hizmet içi eğitimleri, birikimlerinin yurda aktarılması ve verimli yatırımlara yönlendirilmesini sağlayacak kuruluşların geliştirilmesi öngörülmüş, nitelikli işgücünün yurt içinde kalması için tedbirler alınması gerektiği ve işçilerin geri döneceği varsayılarak dönen işçilerin sosyal ve iktisadi uyumları için danışma hizmetinin sunulması vurgulanmıştır.

Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973-1977)

Türk toplumunun uzun dönemde çözmesi gereken sorunlarının hızlı nüfus artışı, istihdam, gelir dağılımı, eğitim, sağlık, yerleşme, iç tasarruf açığı, yaşama düzeyinin düşüklüğü ve dengesiz gelir dağılımı, dış ticaret, kamu yönetimi, Avrupa Topluluğu ile Gümrük Birliği ve teknoloji olarak belirlendiği üçüncü plan döneminde, ilk iki planın uygulandığı döneme ilişkin Doğu Marmara Bölgesi'nin (özellikle İstanbul) büyük nüfus çekimine maruz kaldığı bunun yanında Ankara, Antalya, Çukurova, Diyarbakır, Gaziantep ve Van illerinde de nispi nüfus artışı olduğu vurgulanmıştır. Planda iç göçün artışı, planlı dönemde doğal kaynaklarla nüfusun yerleşimi arasındaki dengenin sağlanamaması ile ilişkilendirilmiştir. Kırdan kente hızlı göç şehirlerin altyapı yetersizliği nedeniyle şehirleşmenin demografik karakterli ve düzensiz olmasında başlıca neden olarak belirtilmiştir. Şehirleşmenin ve göçün kırsal üzerinde yarattığı etkileri dengeleyebilecek ekonomik ve sosyal tedbirlerin yerine getirilmesi öngörülmüştür.

Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1979-1983)

Plan döneminde göçün kentleşmeye bariz etkisinin olduğu fark edilmiş, bir göç politikası uygulanmadığı sürece kır-kent göçünün kaçınılmaz olduğu belirtilmiştir. Bunun

yanı sıra göç eden nüfusun genellikle genç yaşta olması göç veren yerlerin yaş yapısını olumsuz etkilemiştir.

Yurtdışına olan göçler, nüfus doğurganlığını ve toplam artış hızını etkileyen bir başka neden olarak gösterilmiştir. 1960’larda başlayan yurt dışına işçi göndermeleri, sanayileşmiş Batı ülkelerinde yaşanan ekonomik bunalımlar nedeni ile 1973 yılından sonra azalmaya başlamıştır. Ancak ücret farklılığı, mesleki doyumsuzluk gibi nedenlerle beyin göçünün arttığı ifade edilmiştir. Yüksek nitelikli insanların yanı sıra orta nitelikli teknik insan gücünün de bu göç grubuna eklendiği görülmektedir. Bu da insan gücü kaynağının yurt içinde kullanımını açısından olumsuz sonuçlar doğurmuştur.

Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989)

Köyden kente göçün süreceğinin belirtildiği beşinci plan döneminde özellikle göç veren illerde nüfusun sağlık, eğitim, barınma ve beslenme imkânlarının artırılacağı ifade edilmiştir. Büyükşehirlere olan göçü azaltmak amacıyla orta büyüklükteki şehirlerin kendi kendilerine yeterli hale getirilmesi, nüfusun dengeli dağılımı ve yatırımların göçü yönlendirici etkisinden yararlanılmak istenmiştir. Bu plan döneminde, en çok göç veren illere işgücü yoğunluğu yüksek sektörlere yönelik yatırımlar ve istihdam imkânlarının sağlanması hedeflenmiştir.

Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994)

Nüfusun istikrarlı bir ekonomik gelişme ve sosyal kalkınma hedefleriyle uyumlu bir yapıya ve artış hızına kavuşturulmasının esas alındığı planda, iç göç bölgesel gelişme başlığı altında değerlendirilmiş olup büyükşehirlere yönelen nüfus baskısını azaltmak amacıyla bölgelerarası ve bölge içi göçlerin yönlendirilmesi ve kontrol edilmesi gerektiği üzerinde durulmuştur.

Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000)

Yedinci planda iç göç olgusu ‘Nüfus Hareketleri ve Aile Planlaması’, ‘Bölgesel Dengelerin Sağlanması’, ‘Altyapı Hizmetlerinde Yapısal Değişim Projesi’ gibi başlıklar altında ele alınmıştır. Göç eğilimlerinin istikrara kavuşturulması amacıyla, bölgesel gelişme ve fiziki planlama çalışmalarına önem verilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Türkiye’de kentleşme olgusunun temel bir kültür değişimi problemini de beraberinde getirdiği

belirtilerek kente göç eden nüfusun kente uyum sağlayamadığı, farklı bir kültüre geçişte yaşanan gecikmeler ve direnişlerin olduğu, kalkınma ve gelişme çabalarını yavaşlatan sosyal sorunların ortaya çıktığı, ayrıca aşırı ölçüde nüfus birikimine yol açan göçün metropollerde işsizliğin artmasına, yerleşim, konut, çevre, altyapı, ulaşım, eğitim, sağlık ve asayiş sorunlarına neden olduğu tespit edilmiştir. Yedinci planda konu ile ilgili “Kentlere, ekonomilerinin talep ettiğinden daha fazla nüfusun göç etmesiyle, işsizlik, gecekondular, altyapı eksiklikleri, çevre kirliliği, arsa ve arazi spekülasyonu gibi sorunların yanı sıra, yeni bir kültürle karşılaşmanın yarattığı sarsıntılar, iç çatışmalar, bunalımlar gibi birey ve toplulukları derinden etkileyen sorunlar da ortaya çıkmaktadır. Bunlar kente göç edenleri, özellikle gençleri içlerine kapanmaya veya tam tersine radikal örgütlenmelere, yasa dışı işlere ve suça eğilime yöneltmektedir. Konunun bu yönüne de mutlaka eğilmek ve özellikle genç neslin kentsel geçişini kolaylaştırıcı tedbirleri almak gerekmektedir” (DPT,1995:17) ifadesi kullanılmıştır.

Plan döneminde Nüfus ve Çevre Çalışma Grubu'nun hazırladığı eylem planı kapsamında 1997 yılında Nüfus, Çevre ve Kalkınma Konferansı düzenlenmiştir. Ayrıca uzmanların katılım sağladığı ‘Göç ve Çevre’ konusunda bir tartışma oturumu düzenlenmiştir. Bu çalışmanın devamı olarak sekizinci planda Nüfus, Demografi Yapısı ve Göç Özel İhtisas Komisyon raporu hazırlanmıştır.

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005)

Sekizinci planda bölgelerarası göç sorununun devam ettiği, bunun yanında aynı bölgede kırsaldan kentlere göçün yaşandığı ifade edilmiştir. “Göçün olumsuz etkileri Ankara, Bursa ve İzmir’e ilave olarak Adıyaman, Antalya, Diyarbakır, Batman ve İçel illerinde ağırlıklı olarak hissedilmektedir. Bölge içi bu göçler, bölgede mevcut nüfusu barındırmada yetersiz olan kentleri, kentsel altyapı, işsizlik, konut, eğitim, sağlık gibi ağırlaşan sosyo-ekonomik problemlerle karşı karşıya bırakmıştır. Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde, 1990 sonrasında, terör nedeniyle kırsal kesimden kentlere ve özellikle Adıyaman, Diyarbakır, Van, Şanlıurfa gibi bölge merkezlerine doğru yaşanan toplu göçler, bu kentlerin nüfusunda önemli oranda artışlara yol açmıştır” (DPT,2000:62) ifadesi geçmektedir. “Bölgelerarası gelişmişlik farklarının azaltılması, geri kalmış yörelerde yaşayan nüfusun refah düzeylerinin yükseltilmesi, metropollere büyük yük getiren göç eğilimlerinin istikrarlı bir dinamiğe kavuşturulması hedeflenmektedir. Bu çerçevede; bölgelerin özellikleri, farklılıkları,

gelişmişlik düzeyleri ve temel sorunları ile potansiyellerinin belirlenmesine yönelik bölge planlama çalışmalarına devam edilecektir” (DPT, 2000:63) gibi amaçlar politika olarak belirlenmiştir. Bu politika özelinde göçün, metropoller yerine gelişme potansiyeli yüksek, hinterlandı ile ticari, sosyal bağları güçlü, bölgede gelir ve istihdam yönünden çarpan etkisi yaratabilecek bölgelere yönlendirilmesi ve bu bölgelerde altyapı yatırımlarına öncelik verilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Göç konusunda kısa ve uzun vadede ulaşılmak istenen hedeflerin belirlendiği Nüfus, Demografi Yapısı ve Göç Özel İhtisas Komisyonu tarafından nüfus politikasının dengeli ve sürdürülebilir kalkınmanın bir aracı olarak ele alınması gerektiği, nüfus dinamiklerinin doğal kaynaklar, teknoloji ve kültürel davranışlar bağlamında değerlendirilmesi, sektörel programların hazırlanmasında nüfus dinamiklerinin göz önünde bulundurulması gerektiği, bunun yapılması için merkezi yönetim kadar yerel yönetimlerin, sivil toplum kuruluşlarının ve özel sektörün de sorumluluk alması gerektiği, nüfus artışının çevreye ve muhtemel ekolojik etkilere yönelik politikalar geliştirilmesi, nüfus hareketlerinin yoğun olarak yaşandığı yerlerde, göç nedenlerinin araştırılması, yarattıkları sorunlara ve çözüm önerilerine yönelik mekanizmaların geliştirilmesi, buna paralel olarak ara ölçekli yerleşimlerin gelişmelerinin desteklenmesi, göç edenlerin kente uyum sürecinde çevre tahribatının en aza indirgenmesi konusunda mekanizmalar geliştirilmesi konularında önerilerde bulunulmuştur.

Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2007-2013)

Planda göç eden nüfusa ilişkin ötekileştirici bir dil kullanılarak eğitim seviyelerinin düşük olduğu, vasıfsız işgücü olmaları nedeniyle düzenli bir gelirden mahrum kaldığı ve toplumsal uyum sorunlarının yaşandığı, bu sorunları giderebilmek için ulusal ve yerel düzeyde, topluma entegrasyon ve aidiyet duygusunu geliştirici önlemlerin alınması, genellikle hizmetler sektöründe yevmiyeli olarak istihdam edildikleri, yoksulluk riskiyle karşı karşıya oldukları ve göç edenler başta olmak üzere dezavantajlı gruplara yönelik eğitim, kültür ve sağlık gibi hizmetlerin artırılması gerektiği tespitinde bulunulmuştur. ‘Bölgesel gelişmenin sağlanması’ başlığı altında mevcut fiziki ve sosyal altyapı ile kentlerin sunduğu istihdam imkânlarının yoğun göç hareketlerinin yarattığı nüfus baskısını karşılamakta yetersiz kaldığı belirtilmiştir. Bu sorunu çözmek için bölgelerin kendine özgü koşulları dahil edilerek bütüncül bir bölgesel gelişme politikasının belirlenmesi gerektiği

ifade edilmiştir. Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde, terör nedeniyle köylerini terk etmek zorunda olan nüfus içinde geri dönmek isteyenler için ekonomik ve sosyal altyapı çalışmalarına devam edileceği vurgulanmıştır. Bu kapsamda, Cazibe Merkezleri Destekleme Programı tasarlanarak bölgelerine hizmet eden illerde çekim merkezleri oluşturulmuş ve ekonomik kalkınma bağlamında iç göçün kontrol altına alınması amaçlanmıştır. Ayrıca bu planda, AB uyum sürecinde sosyal dışlanma alanındaki mevcut durumu ve stratejileri belirlemek üzere Sosyal İçerme Belgesi'nin hazırlık çalışmalarına başlandığı vurgulanmıştır. (Söz konusu çalışma 2000 Lizbon Zirvesi'ne dayanan ekonomik büyümenin, sosyal gelişmeyi tek başına başaramayacağı düşüncesinde hareketle oluşturulmuştur. Sosyal Dışlanmayla Mücadele Topluluk Eylem Programı temelde toplumdaki en korunmasız grupları (*eğitimsizler veya yeterli eğitim alamayanlar, işsizler, engelliler, evsizler, madde bağımlıları, kadınlar, çocuklar, yaşlılar vb.*) kapsayan ve bu dezavantajlı grupları sosyal yaşama ve işgücü piyasasına dahil etmeye çalışan bir programdır).

Plan döneminde İçişleri Bakanlığı'na bağlı olarak 04.04.2014 tarih ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu kapsamında Göç İdaresi Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Genel olarak göç alanına ilişkin politika ve stratejileri uygulamak, bu konularda ilgili kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonu sağlamak amacıyla faaliyetlerine başlayan kurumun merkez, taşra ve yurtdışı teşkilatları bulunmaktadır.

Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2014-2018)

2014-2018 yıllarını kapsayan Onuncu Kalkınma Planı'nda dört hedef belirlenmiştir. Nitelikli İnsan, Güçlü Toplum; Yenilikçi Üretim, İstikrarlı Yüksek Büyüme; Yaşanabilir Mekânlar, Sürdürülebilir Çevre ve Kalkınma İçin Uluslararası İşbirliği.

Demografik açıdan genç nüfustan azami düzeyde yararlanılması, üretken ve dinamik nüfus yapısının korunarak etkin bir göç yönetiminin oluşturulmasının temel amaç olarak belirlendiği planda göçü tetikleyen gücün, kırsal kesimin kentsel iş imkânlarına ve yaşam şartlarına erişme isteği olduğu vurgulanmıştır. Planda göçle gelen nüfus düşük vasıflı olarak tanımlanmış ve bu nüfusun kentlerde sosyal yaşam ve işgücü piyasalarına uyumda zorlandığı, kentlerde işsizlik, gelir farkları ve kayıtdışılık gibi sorunlara neden olduğu belirtilmiştir. Bu sorunları çözebilmek için de kırsal kesimde tarım sektörünün

geliştirilmesinin yanı sıra gelir kaynaklarının çeşitlendirilmesi ve yaşam kalitesinin yükseltilmesine ilişkin vurgu yapılmıştır. Ekonomik büyümenin toplumun tüm kesimlerini kapsamı açısından toplumun en kırılgan kesimlerinin güçlendirilmesi ve toplumun farklı kesimleri arasında dayanışma bağlarının geliştirilmesi ön plana çıkarılmıştır.

Plan kapsamında hazırlanan Özel İhtisas Komisyonu Göç Raporu'nda göç alanında sağlıklı durum değerlendirmesi ve projeksiyon oluşturmada temel engelin güvenilir, geçerli bir veri sisteminin olmaması olarak belirtilmiştir. Genel olarak Türkiye'nin transit bir ülke olduğuna ve ülkeye yönelen göçe odaklanan raporda, iç göç hareketlerinin disiplinler arası bir yaklaşımla detaylı bir şekilde incelenmesi gerektiği vurgulanmıştır. Bu incelemelerde "Son 10 yıldaki göç hareketlerinin büyüklüğü, yönü ile kompozisyonu bakımından belirlenmesi ve elde edilen bulguların 2001 öncesi dönemdeki göç hareketlerinin özellikleriyle karşılaştırılması; güzergâhlarının güncellenmesi ve bu yapılacak güncelleme sonucunda coğrafi yerleşim yerlerinin iç göç sistemi içindeki konumlarının kapsamlı olarak değerlendirilmesi; nitelsiz ve yüksek nitelikli kişileri, öğrencileri, emeklileri ve kırılgan nüfusu (çocuklar, engelliler, kadınlar, yaşlılar ve yetimler) kapsayacak şekilde göç hareketlerinde yer alan grupların mercek altına alınması; büyük ölçekli altyapı yatırımları, çatışma, doğal afetler ve kentsel dönüşüm projesi gibi çeşitli nedenlerden dolayı yerinden edilmiş kişilerin ekonomik ve sosyal konumları ile yeni yerleşim yerlerine uyum sorunlarının incelenmesi"ne (Kalkınma Bakanlığı, 2014:31-32) dikkat çekilmiştir. Bu bağlamda bölgesel gelişme farklarını gidermek amacıyla uygulamaya konulan GAP, DAP, DOKAP, Yeşilirmak, KÖY-DES gibi kalkınma projelerinin çok boyutlu değerlendirilmesi ve eleştirilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

2.2. GÜNEYDOĞU ANADOLU PROJESİ

1980'li yıllarda başlayan Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) TRC1 Bölge illerinin de yer aldığı 9 ili kapsayan çok amaçlı bölgesel kalkınma projesidir. GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı tarafından yayımlanan 'GAP'ta Şehirleşme ve Sosyalleşme çalışmasında genel olarak bölgedeki göç hareketlerinin kırdan kente göç ile bölge kentlerinden batının büyük kentlerine doğru nüfus hareketi olarak gerçekleştiği belirtilmiştir. Bölgede yaşanan kırdan kente göçün genel ve bölgeye özgü nedenleri bulunmaktadır:

- Artan doğum oranlarıyla ilişkili olarak kentlere yönelik hareketin daha sık görülmeye başlanması,
- Büyük kentlerin kırsalda yaşayanlar için de iş umudu olmaya devam etmesi ve bu ihtiyacın artmasının göç hareketlerini körüklemesi,
- Bölgede dönem dönem yoğunlaşan şiddet olayları nedeniyle kırsal alanda yaşayanların kent merkezlerini daha güvenli görmesi,
- Güvenlik nedeniyle çeşitli yerleşim yerlerinin değiştirilmesi,
- GAP uygulaması kapsamında bazı yerleşimlerin baraj gölü suları altında kalması.

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki kentlerden batı kentlerine yönelik göç; sermaye göçü, beyin göçü, kentli nüfus göçü olmak üzere üç şekilde gerçekleşmektedir. Bölgedeki kentlerde yatırım için gereken güvenceyi göremeyen sermaye sahipleri, geleceklerini güvence altına almak ve sermayelerini geliştirmek düşüncesiyle ülkenin batısına yönelmeyi tercih etmektedirler. Beyin göçü ise okuyan, üniversite bitiren kişilerin batıya göç etmeleri şeklinde gerçekleşmektedir. Toplumun ve toplumsal değişimin öncüleri konumunda olan bu kimselerin göç etmeleri bölge için önemli bir kayıptır. Göç eden bir diğer önemli kesim ise bölgenin kentte yaşayan nüfusudur. Kentsel nüfus sosyal, ekonomik, eğitsel vb. çeşitli gerekçelerle batı kentlerine göç etmektedir.

Yaşadığı toprakları bırakıp kentin farklı yaşam koşullarına uyum sağlamaya çalışmak insani açıdan pek çok sosyal sorunu da beraberinde getirmektedir. Bölgedeki kentli nüfusun batıya göçü de kırsaldan kente gelen nüfusu etkileyecek ve dönüştürecek önemli bir dinamiğin kaybolmasına neden olmaktadır. Bu nedenle kentleşmeyle birlikte kentlileşme gerçekleşmemekte, kent içinde kırsal yaşamın sürdürüldüğü gecekondulaşma ve kötü kentleşme gün geçtikçe artmaktadır. Bu da modern kentler yerine nüfus olarak hızla büyüyen, çarpık, mutsuz ve stresli insanların yaşadığı insan kalabalıklarını oluşturmaktadır. Tüm bu gelişmeler nedeniyle;

- Bugün bölgede nüfusu bir milyonun üzerinde olan büyük kent konumundaki üç merkezde nüfusun %50'sine yakını altyapısı yetersiz alanlarda ve mekânlarda yaşamaktadır.

- Kentin modern olanaklarından yararlanarak yaşayan kentliyle kent içinde yaşayan ancak kırsal yaşama devam eden gecekondulu yaşamı arasında sosyo-ekonomik ve kültürel bakımdan derin uçurumlar ve dolayısıyla çatışmalar oluşmaktadır.
- Kırdan gelen nüfus, kırsal ve yoksul koşullarını ve olanaksızlıklarını kente taşıırken batıdaki kentlere göç edenler ise birikimlerini ve olanaklarını batıya taşımaktadırlar. Bunun sonucunda bölge maddi varlıklar ve insan kaynakları açısından yoksullaşmaktadır.
- Kırdan kente göç eden nüfus yeterli kentsel olanaklardan faydalanamadığı için kentlileşme sürecini tamamlayamamaktadır. Bu da göç eden nüfusun kırsalla şehir arasında sıkışıp kalmasına yol açmaktadır (GAP, 2012:29-32).

2.3. TRC1 BÖLGE PLANI (2014-2023)

İpekyolu Kalkınma Ajansı tarafından hazırlanan Kalkınma Bakanlığı tarafından onaylanan TRC1 Bölge Planı'nda göç olgusu Beşeri ve Sosyal Sermayenin Geliştirilmesi ekseninde kapsamında değerlendirilmiş olup 'Göçün Yönetilmesi ve Yoksullukla Etkin Mücadele Edilmesi' hedefiyle göçle gelen nüfusun ekonomik ve sosyal hayata katılımlarının teşvik edilmesi amaçlanmıştır. Bu hedef kapsamında belirlenen stratejiler aşağıdaki gibidir:

- Göç olgusunun doğurduğu sosyolojik sorunların etkisini azaltacak çalışmalar (rehabilitasyon, eğitim ve kültürel faaliyetler gibi) gerçekleştirilerek, toplumda sosyal uyum sağlanacaktır.
- Göç ile gelen dezavantajlı grupların ekonomik ve sosyal hayata katılımları teşvik edilecektir.
- Göç ile gelen nüfusun mevcut yerel halk ile sosyal entegrasyonunun sağlanması amacıyla sosyal rehabilitasyon hizmetleri gerçekleştirilecek ve göçle gelen nüfusun özgüvenlerini geliştirici teknik ve sosyal destek programları geliştirilecektir.
- Risk altında bulunan çocuklara yönelik kurumsal hizmetler geliştirilecektir.
- Koruma ve bakım altına alınan çocukların yaşam kalitesi artırılabilecektir.
- Aile danışma merkezi hizmetleri yaygın hale getirilecektir.
- Kapsamlı bir "Sosyal Yardım Ortak Veri Tabanı" oluşturulacaktır.

- İl ve ilçe merkezlerinde hizmetlere erişim sorunu yaşayan mahallelerde yeni toplum merkezleri açılacaktır.
- Sokakta yaşayan ve/veya sokakta çalışan çocuklara yönelik hizmetlerin kapsamı genişletilecektir.
- Göç olgusunu yönetecek uygulama ve çalışmaların gerçekleştirileceği bir göç merkezi kurulacak ve bölgenin göç haritası çıkarılacaktır.
- Bölgede gerçekleştirilen kentsel dönüşüm uygulamaları, sosyal dönüşüm ve sosyal uyum konuları göz önünde bulundurularak yapılacaktır.
- Bölgeye göçle gelen nüfus ile beraber ortaya çıkan sosyal sorunlar eğitim-kültür faaliyetleri ve sürekli destekleyici politikalarla en aza indirilecektir.

Ayrıca bölge planı çalışmaları kapsamında ekonomik, sosyal, kültürel ilişkilerde bulunulan kalkınma ajansları ile ortak göç politikası üretilmiştir. Gaziantep, Adıyaman, Kilis (TRC1), Adana, Mersin (TR62) ve Diyarbakır, Şanlıurfa (TRC2) illerinin temel sorunlarından biri olan hızlı göç sonucunda ortaya çıkan sosyal entegrasyon probleminin aşılması amacıyla, göç konusunun komşu bölgelerle üst bölge düzeyinde değerlendirilmesi ve buna göre ortak çalışmalar yapılması planlanmaktadır. Bu kapsamda öncelikli olarak sosyal uyum araştırma merkezlerinin kurulması tasarlanmaktadır. Üç bölge için belirlenen hedefler dört başlık altında değerlendirilmiştir:

Hedef	Göç Konusunun Bölgesel Değerlendirilmesi
Strateji ve Yöntemler	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Göç olgusu, kırsal-kent ve doğu-batı doğrultusunda ele alınacaktır. ✓ Göç konusunda veri elde edebilmek için çalışmalar yapılacaktır. ✓ Bölgelerin aldığı/verdiği göçler ortak bir harita üzerinde ifade edilecektir. ✓ Bazı bölgelerde kentlerden geriye dönüşün olduğu gerçeği değerlendirilecektir. ✓ Bölge içi kalkınmışlık farkları azaltılarak göçün engellenmesi sağlanacaktır.
Hedef	Göç ve İşsizlik Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi
Strateji ve Yöntemler	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Beşeri sermaye geliştirilecek ve istihdam edilecek nüfus artırılabilecektir. ✓ Mevsimlik tarım işçileri ve göç ile ilgili yapılmış olan çalışmalar ele alınacaktır.

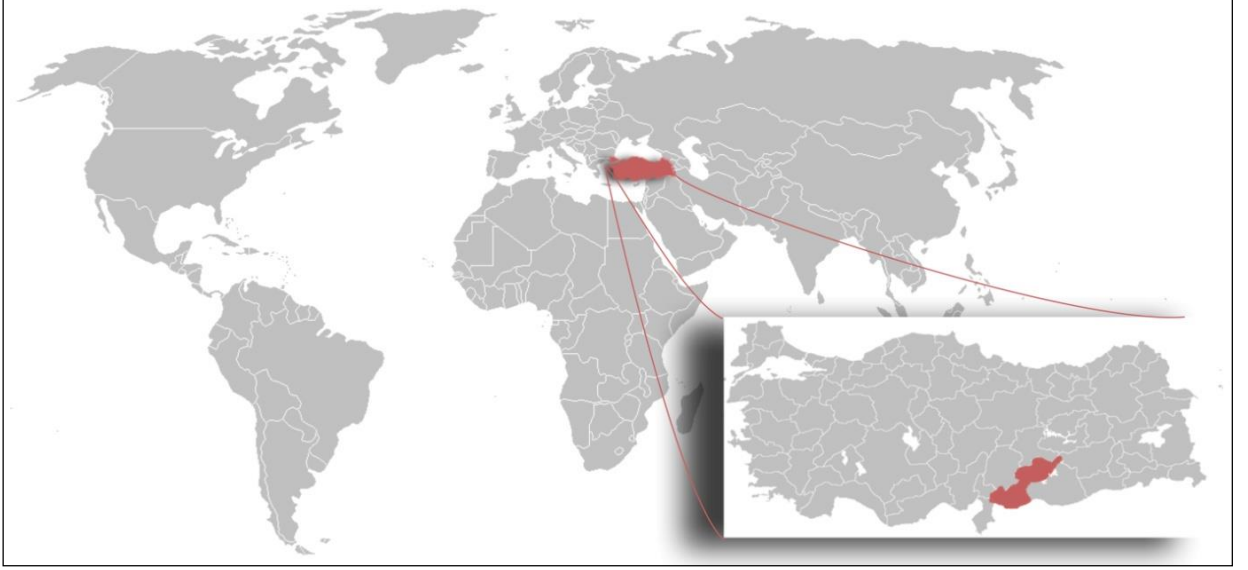
	✓ Mevsimlik tarım işçilerinin sorunları değerlendirilecek ve konu ile ilgili çalışmalar yapılacaktır.
Hedef	Göç ve Sosyal Uyum Araştırma Merkezlerinin Kurulması
Strateji ve Yöntemler	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Göç ve sosyal uyum merkezleri ile ilgili olarak üniversiteler, belediyeler ve TÜİK ile bilgi paylaşımlarında bulunulacak ve bu konuda ortak çalışmalar yürütülecektir. ✓ Göç ve sosyal uyum merkezlerinin kurumsal yapıları belirlenecektir. ✓ Göç konusu, planlarda kentsel dönüşüme kadar indirgenecektir. ✓ Bölge planlarında bu konunun detaylandırılması için çalışmalar yapılacaktır.
Hedef	Bölgelerle Ortak Çalışmaların Yapılması
Strateji ve Yöntemler	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Göç konusunda bölgeler ortak vizyon belirleyecektir. ✓ Göç ve sosyal uyum konularında bölge planlarında ortak stratejiler belirlenecektir. ✓ Suriye sorununun yarattığı sosyal ve ekonomik sorunlara yönelik ortak stratejiler belirlenecektir. ✓ Sosyal entegrasyonun sağlanması için çalışmalar yapılacaktır. ✓ Sürdürülebilir sosyal yardım politikaları tasarlanacak ve sosyal uyum projeleri yapılacaktır.

3. TRC1 BÖLGESİ'NİN COĞRAFI VE STRATEJİK KONUMU

Gaziantep, Adıyaman ve Kilis illerinden oluşan TRC1 Bölgesi Türkiye'nin güneydoğusunda tarihi İpek Yolu güzergâhında yer almaktadır. Bölge illerinden Gaziantep, Akdeniz Bölgesi ile Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin birleştiği noktada konumlanmaktadır. Suriye ile sınır komşuluğu bulunan Gaziantep ilinin büyük bir bölümü Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin batı kesiminde, bir bölümü Akdeniz Bölgesi'nin doğusundadır. Gaziantep'i Akdeniz'den ayıran Amanos (Nur) Dağları batıda Osmaniye ile Fırat ırmağı, doğuda Şanlıurfa ile ilin doğal sınırlarını oluşturmaktadır. Genel olarak engebeli arazi yapısı olan Gaziantep'in deniz seviyesinden yüksekliği 850 metredir.

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde bulunan Adıyaman'ın kuzey kesimi Torosların uzantısı olan Malatya dağları ile çevrilidir. Çelikhan, Gerger ve Tut ilçeleri dağlık arazilerden oluşmaktadır. Güneye inildikçe ova nitelikli Kâhta, Samsat, Keysun ve Pınarbaşı ovaları bulunmaktadır.

Kilis, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde, Hatay- Kahramanmaraş oluğu ile Fırat ırmağı arasında uzanan Gaziantep platosunun güneybatı kısmında yer almaktadır. İl bu konumuyla Akdeniz ve Güneydoğu bölgeleri arasındaki geçiş kuşağı üzerinde bulunmaktadır. Güneyden Türkiye-Suriye sınırı, batı ve kuzeybatıda Gaziantep-İslahiye, kuzey ve kuzeydoğuda Gaziantep Merkez ve doğuda Gaziantep- Oğuzeli ilçeleri ile çevrilidir.

Şekil 1: TRC1 Bölgesi Haritası

Kaynak: TRC1 Bölge Planı (2014-2023).

Bölgede 4 adeti A sınıfı, 2 adeti B sınıfı² olmak üzere 6 adet gümrük ve ticaret müdürlüğü bulunmaktadır. Bunlardan Öncüpınar Sınır Kapısı Kilis’te, Karkamış ve Çobanbey sınır kapıları Gaziantep’te bulunmaktadır.

² A sınıfı gümrükler, her türlü gümrük işlemlerini; B sınıfı gümrükler, yalnızca yolcu ve yolcu beraberinde gelen eşya ile Bakanlıkça belirlenen gümrük işlemlerini yapmaya yetkilidir.

4. TRC1 BÖLGESİ'NİN MEVCUT DURUM TESPİTİ

4.1. DEMOGRAFİK YAPI

TRC1 Bölgesi 3 il, 36 belediye, 22 ilçe ve 570 köyden oluşmaktadır. Bölge 15.280.28 km²'lik yüzölçümü ile Türkiye'nin %1,9 km²'lik alanını kaplamakla beraber Türkiye nüfusunun %3,4'ünü oluşturmaktadır. Bölge nüfusunun ülke içindeki payı 2000 yılında % 3 iken 2013 yılında % 3,4'e yükselmiştir. 2014 yılı nüfus sayımına göre, 2.616.082 olan bölge toplam nüfusunun %72,2'si Gaziantep'te, %22,8'i Adıyaman'da, %4,9'u Kilis'te yaşamaktadır. Türkiye'de 1970'lerde nüfusu bir milyonu geçen il sayısı 5 iken, 2000 yılında bu illerin sayısı 18'e, 2014 yılında 20'ye ulaşmıştır. TRC1 Bölgesi illerinden Gaziantep de nüfusu bir milyonu geçen iller arasındadır. Gaziantep, GAP Bölgesi'nin nüfusu en fazla olan ilidir. Nüfus hareketleri genel olarak sosyal ve ekonomik imkânların yoğun olduğu şehirlere doğru yönelmektedir. Gaziantep'in büyükşehir ve sanayi kenti olması çevresindeki nüfus hareketini de yönlendirmiştir.

Tablo 1: Nüfus, Kentleşme Oranı ve Nüfus Yoğunluğu

	Toplam Nüfus		Kent Nüfusu		Kır Nüfusu		Kentleşme Oranı (%)		Nüfus Yoğunluğu (kişi)	
	2000	2014	2000	2014	2000	2014	2000	2014	2000	2014
Gaziantep	1.285.249	1.889.466	1.009.126	1.889.466	276.123	-	78,5	100	188	277
Adıyaman	623.811	597.835	338.939	382.755	284.872	215.080	54,3	64,02	89	85
Kilis	114.724	128.781	74.985	94.414	39.739	34.367	65,4	73,31	80	90
TRC1	2.023.784	2.616.082	1.423.050	2.366.635	600.734	249.447	70,3	90,46	132	171
Türkiye	67.803.927	77.695.904	44.006.184	71.286.182	23.797.743	6.409.722	64,9	91,75	88	101

Kaynak: TÜİK, (2000-2014).

2014 yılı verilerine göre Düzey 2 bölgeleri içerisinde toplam nüfus açısından TRC1 Bölgesi 13. sırada yer almaktadır. Bölge, nüfus yoğunluğu bakımından 5. sırada ve Türkiye ortalamasının üzerindedir. Nüfus yoğunluğu bakımından en yoğun il 277 kişi/km² ile Gaziantep (81 il içerisinde 4. sırada), takiben 90 kişi/km² ile Kilis (81 il içerisinde 26. sırada) ve son olarak 85 kişi/km² ile Adıyaman'dır (81 il içerisinde 28. sırada). Bölgede kentleşme oranı geçtiğimiz 14 yıl içerisinde artış göstermiştir. 6360 Sayılı Büyükşehir Yasası ile Gaziantep ili yüzde yüz kentleşmiş olarak gösterilmektedir. Ancak pratikte Gaziantep ili için kentleşmenin yüzde yüz oranında yaşandığı söylenemez. Hâlihazırda kır özellikleri taşıyan birçok yerleşim yeri mevcudiyetini korumaktadır.

Tablo 2: Cinsiyete Göre İlçe Nüfusları

Gaziantep		Adıyaman		Kilis	
Araban	31.835	Merkez	283.556	Merkez	103.531
İslahiye	65.869	Besni	75.910	Elbeyli	5.982
Karkamış	10.438	Çelikhan	15.381	Musabeyli	13.962
Nizip	136.365	Gerger	20.368	Polateli	5.306
Nurdağı	37.719	Gölbaşı	47.593		
Oğuzeli	29.526	Kâhta	117.964		
Şahinbey	845.528	Samsat	8.534		
Şehitkâmil	710.853	Sincik	18.107		
Yavuzeli	21.333	Tut	10.422		

Kaynak: TÜİK, 2014.

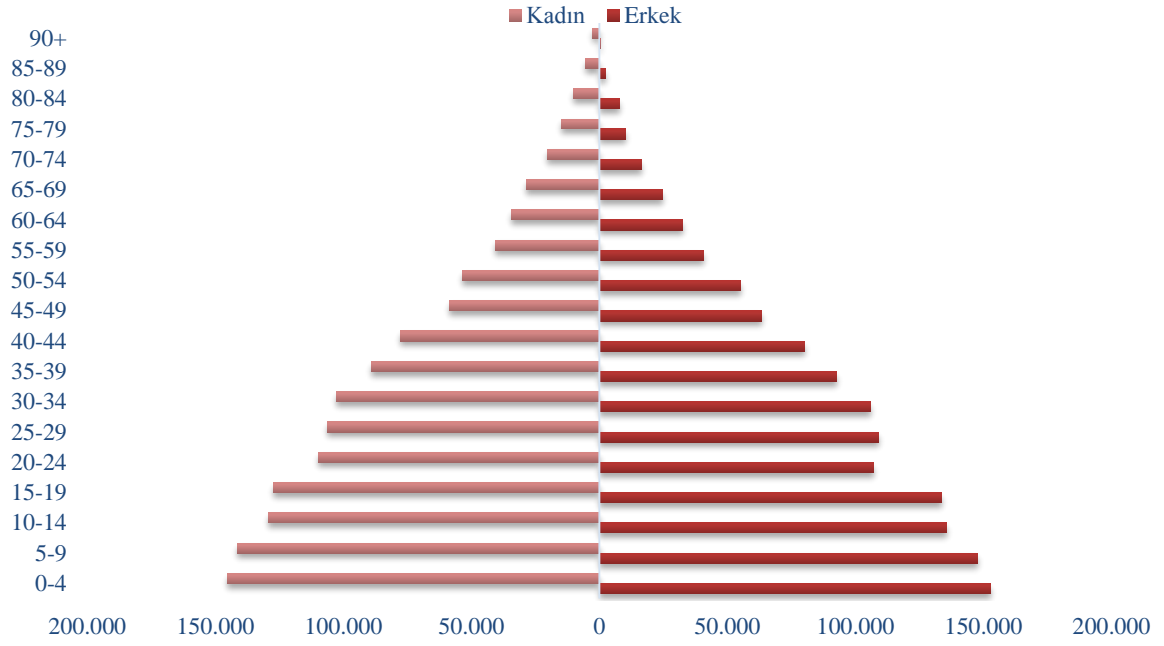
İlçe nüfusları incelendiğinde Gaziantep'in en fazla nüfusa sahip olduğu ilçesi Şahinbey, en az nüfuslu ilçesi Karkamış ilçesidir. Adıyaman'ın en fazla nüfuslu ilçesi Merkez, en az nüfuslu ilçesi Samsat'tır. Kilis ilinin en fazla nüfusa sahip olduğu ilçe Merkez, en az nüfusa sahip olduğu ilçe ise Polateli'dir.

Tablo 3: Nüfusun Cinsiyet Yapısı

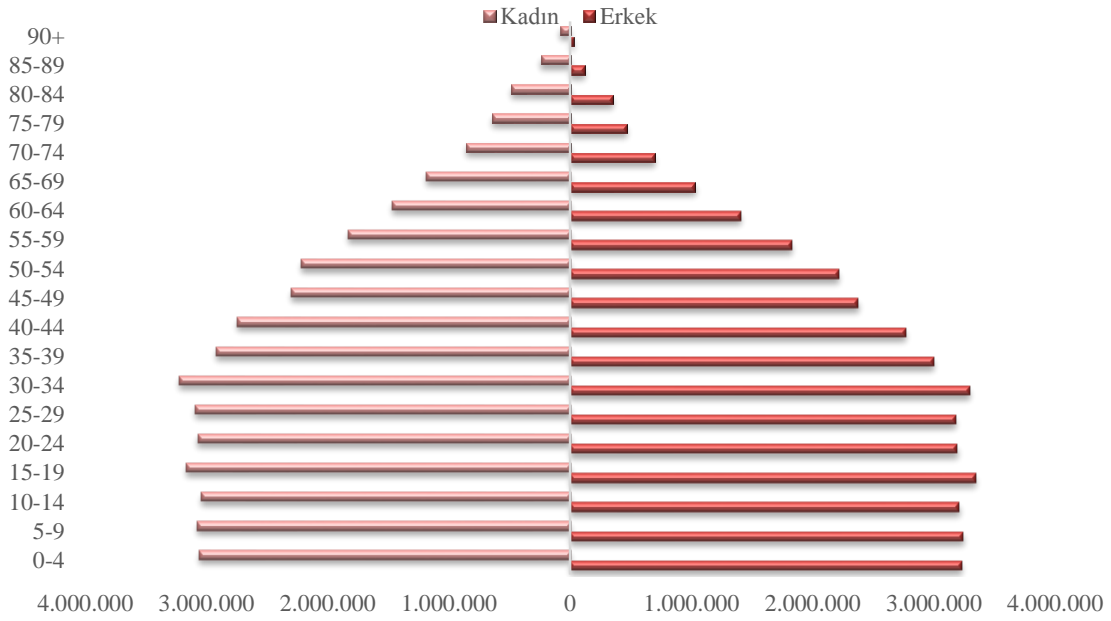
	Toplam Nüfus	Erkek Nüfus	Oran (%)	Kadın Nüfus	Oran (%)
Gaziantep	1.889.466	953.760	50,5	935.706	49,5
Adıyaman	597.835	299.846	50,2	297.989	49,8
Kilis	128.781	64.642	50,0	64.139	50,0
TRC1	2.616.082	1.318.248	50,4	1.297.834	49,6
Türkiye	77.695.904	38.984.302	50,2	38.711.602	49,8

Kaynak: TÜİK, 2014.

2014 yılı verilerine göre, Türkiye erkek nüfusunun toplam nüfusa oranı %50,2, kadın nüfusun oranı ise %49,8'dir. TRC1 Bölgesi'nde erkek nüfus oranı %50,4, kadın nüfus oranı ise %49,6'dır. Bu verilere dayanarak, bölge nüfusu cinsiyet oranının ülke geneli ile benzerlik gösterdiği ifade edilebilir.

Şekil 2: TRC1 Bölgesi Yaş ve Cinsiyete Göre Nüfus Piramidi
Kaynak: TÜİK, 2014.

Şekil 3: Türkiye Yaş ve Cinsiyete Göre Nüfus Piramidi
Kaynak: TÜİK, 2014.

Türkiye ve TRC1 Bölgesi'nin nüfus piramitleri karşılaştırıldığında Türkiye genelindeki nüfus yapısı giderek gelişmiş ülkelerdeki nüfus yapısına benzemektedirken, TRC1 Bölgesi'nin nüfus yapısı gelişmekte olan ülkelerin nüfus yapısına yaklaşmaktadır.

TRC1 Bölgesi yaş piramidine bakıldığında 0-4 yaş grubu nüfusun çok olduğu görülmektedir. Bu da bölgede doğurganlık oranının yüksek olduğuna işaret etmektedir.

Tablo 4: Yaş Bağımlılık Oranları

	0-14 Yaş Nüfusu	15-64 Yaş Nüfusu	65+ Yaş Nüfusu	Toplam Yaş Bağımlılık Oranı	Genç Bağımlılık Oranı	Yaşlı Bağımlılık Oranı
Gaziantep	634.882	1.162.019	92.565	62,6	54,6	8
Adıyaman	179.723	377.169	40.943	58,5	47,7	10,9
Kilis	37.644	80.772	10.365	59,4	12,8	46,6
TRC1	852.249	1.619.960	143.873	61,5	52,7	8,9
Türkiye	18.862.430	52.640.512	6.192.962	47,6	35,8	11,8

Kaynak: TÜİK, 2014.

TRC1 Bölgesi'nde bağımlı nüfusun ülke ortalamasının üzerinde olduğu görülmektedir. Üretim çağına olan 15-64 yaş grubundaki her 100 kişiye karşılık 62 üretmeyen kişinin olduğu belirtilebilir. Bu durum genç nüfusun fazla olması ile açıklanabilir.

Tablo 5: TRC1 Bölgesi Medyan Yaş Ortalaması

	2014			2023		
	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
Gaziantep	24,1	23,8	24,4	26,4	26,2	26,7
Adıyaman	25,5	25,1	25,9	28,8	28,6	29,1
Kilis	25,5	24,8	26,2	28,3	27,7	28,9
Türkiye	30,7	30,1	31,3	34	33,3	34,6

Kaynak: TÜİK.

Medyan yaş, bir ülkenin bütün fertleri yaşlarına göre sıralandıkları takdirde tam ortaya isabet eden kişinin yaşıdır. Bu nedenle toplam nüfusun yarısı medyan yaşın altında diğer yarısı medyan yaşın üstündedir. Medyan yaş düştükçe nüfusun gençleştiği, yükseldikçe yaşlandığı anlaşılmaktadır. Türkiye medyan yaş ortalamasının 2023'e kadar giderek yükselmesi ve 34'lere kadar çıkması beklenmektedir. Bu gelişmiş ülkelerdeki medyan yaş ortalaması ile benzerlik göstermektedir. TRC1 Bölgesi'nde ise 2023'e kadar medyan yaş ortalamasının yükselmesi beklenmektedir ancak 30'un üzerine çıkmamaktadır.

Tablo 6: İllere Göre Çocuk Nüfus Oranı

	2014	2023
Gaziantep	39,8	35,7
Adıyaman	36,5	32,5
Kilis	35,4	31,9
Türkiye	29,4	25,7

Kaynak: TÜİK, (%).

Türkiye'deki çocuk nüfus oranı gelişmiş ülkelerin oldukça üzerindedir. Çocuk nüfus oranı Türkiye'de %29,4, Avrupa Birliği ülkelerinin ortalaması %18,8, Fransa'da %22,2, İspanya'da %18, Yunanistan'da %17,6 ve Almanya'da %16'dır. Sağlık, çalışma hayatı, kentleşme, nüfus politikaları gibi alanlarda yaşanan gelişmeler ve ilerlemeler neticesinde çocuk nüfus oranı düşme eğilimi göstermiştir. TRC1 Bölgesi'nin çocuk nüfus oranı ülke ortalamasının üzerinde bir seyir arz edip 2014 yılında en yüksek çocuk nüfus oranına sahip olan il Gaziantep'tir.

Tablo 7: Ortalama Hane Halkı Büyüklükleri

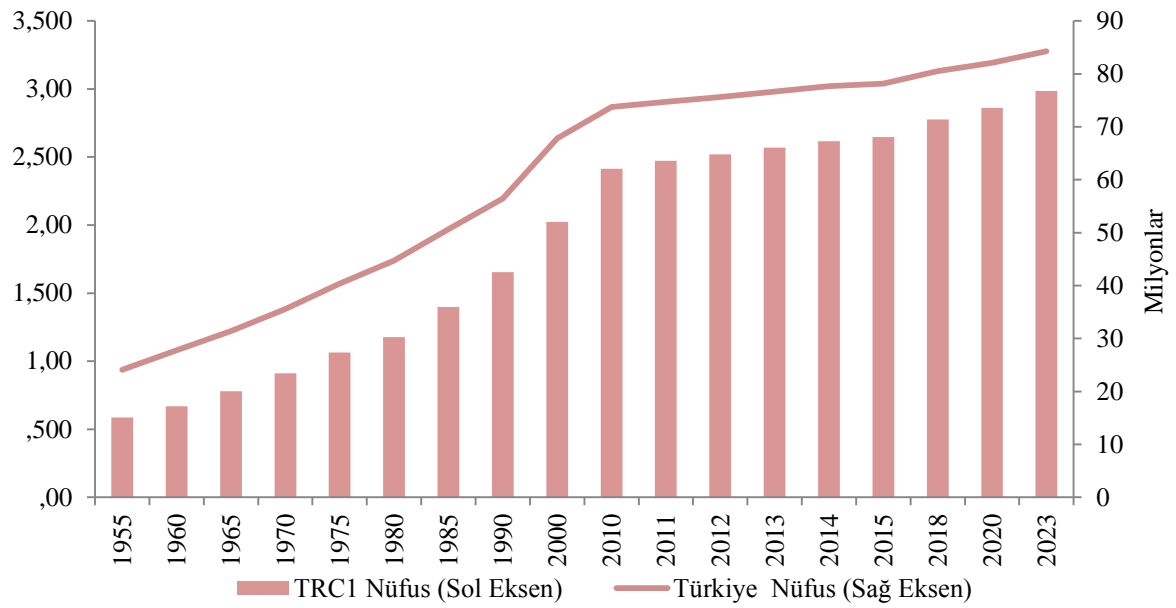
	2000	2014		2000	2014		2000	2014
Gaziantep	5,2	4,42	Adıyaman	6,3	4,6	Kilis	5,1	3,88
Araban	6,0	4,83	Merkez	5,7	3,57	Merkez	4,7	3,81
İslahiye	5,7	4,38	Besni	6,6	4,12	Elbeyli	6,5	4,12
Karkamış	6,7	4,30	Çelikhan	6,6	4,57	Musabeyli	6,3	4,20
Nizip	5,7	4,31	Gerger	7,5	5,25	Polateli	6,3	4,19
Nurdağı	5,8	4,47	Gölbaşı	5,5	3,75			
Oğuzeli	6,3	4,43	Kahta	7,0	5,06			
Şahinbey	4,9	4,24	Samsat	7,1	5,24			
Şehitkamil	5,2	4,66	Sincik	8,2	6,26			
Yavuzeli	6,4	5,09	Tut	6,5	3,98			

Kaynak: TÜİK.

2000-2014 yılları arasındaki hane halkı büyüklüğü değişimine bakıldığında Türkiye genelinde olduğu gibi TRC1 Bölgesi'nde de düşüş olduğu görülmektedir. Yine de bu düşüş ülke ortalamasının üzerindedir. 2000 yılı verilerine göre Gaziantep'te ortalama bir hanede 5,2 kişi yaşarken Adıyaman'da 6,3 ve Kilis'te 5,1 kişi yaşamaktadır. 2014 verilerine göre bu rakamlar düşüş göstermiştir olup Gaziantep'te 4,42 kişi, Adıyaman'da 4,6 ve Kilis'te 3,88 kişi olduğu görülmektedir. Hane halkı büyüklüğünün en yüksek olduğu ilçeler Sincik, Gerger ve Samsat; hane halkı büyüklüğünün en düşük olduğu ilçeler ise Gölbaşı, Kilis Merkez ve Tut ilçeleridir.

4.1.1. Nüfus Değişimi ve Göç

1955-2014 yılları arasında yapılan genel nüfus sayımlarına göre, TRC1 Bölgesi'nin nüfusu ciddi bir artış göstermiştir. 1955 yılında 585.724 olan nüfus 2014 yılında 2.616.082 olmuştur.

Şekil 4: TRC1 Bölgesi ve Türkiye Nüfusunun Tarihsel Gelişimi ve 2023 Projeksiyonu
Kaynak: TÜİK.

1955 ve 1990 yılları arasındaki sayımlarda Gaziantep'e bağlı bir ilçe olan Kilis, 2000 yılında 114.724 nüfusla il olmuştur. Kilis'te son 14 yılda yaklaşık on dört bin kişilik bir artış söz konusu olmuştur. Adıyaman ili nüfusunda 2000 yılına kadar periyodik artışlar gerçekleşmiş, 2010 genel nüfus sayımında ise nüfus yaklaşık %5 oranında düşmüştür. Gaziantep tüm dönemlerde istikrarlı bir nüfus artışı sergilemiştir.

Tablo 8: 2015-2023 Nüfus Projeksiyonu

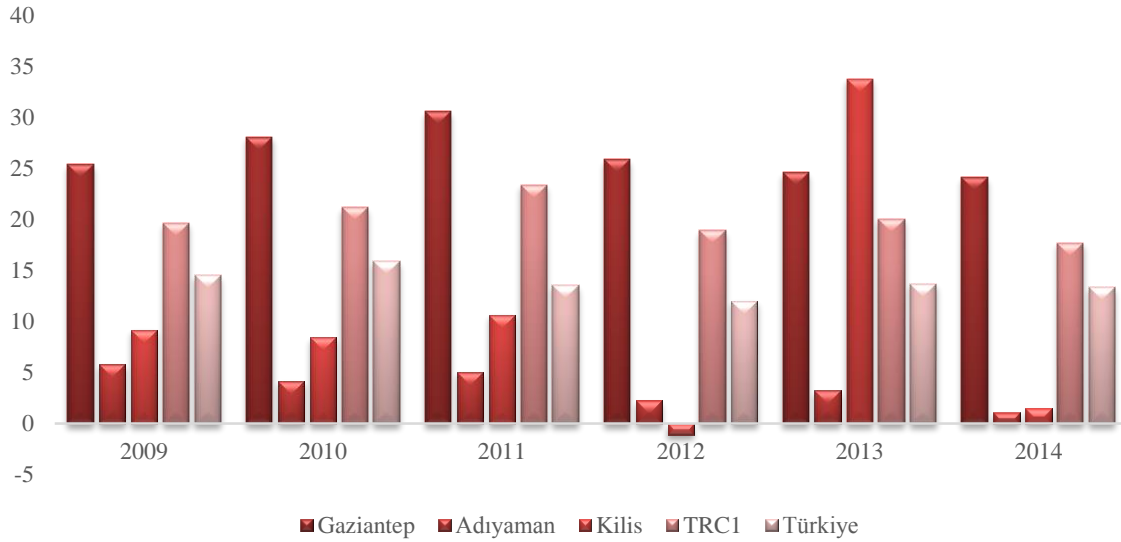
	Gaziantep	Adıyaman	Kilis	TRC1	Türkiye
2015	1.921.963	599.736	126.119	2.647.818	78.151.750
2016	1.963.166	600.702	126.671	2.690.539	78.965.645
2017	2.004.585	601.386	127.221	2.733.192	79.766.012
2018	2.046.164	601.782	127.757	2.775.703	80.551.266
2019	2.087.960	601.891	128.282	2.818.133	81.321.569
2020	2.129.936	601.709	128.788	2.860.433	82.076.788
2021	2.172.145	601.209	129.281	2.902.635	82.816.250
2022	2.214.599	600.406	129.774	2.944.779	83.540.076
2023	2.257.278	599.291	130.239	2.986.808	84.247.088

Kaynak: TÜİK.

2023 nüfus projeksiyonuna bakıldığında Türkiye nüfusunun 84.247.088 kişi, TRC1 Bölgesi nüfusunun ise 2.986.808 kişi olması beklenmektedir. Gaziantep ve Kilis illerinin önümüzdeki 10 yıl içerisinde nüfusunun artacağı öngörülürken Adıyaman'ın nüfusu neredeyse aynı kalmaktadır.

Nüfus Artış Hızı

Gelişmişlik düzeyi ile ters orantılı olan nüfus artış hızı, nüfusun yıl içerisinde göstermiş olduğu artışı ifade etmektedir. Geçtiğimiz on dört yılda ülkenin ve bölgenin nüfus artış hızı dalgalı bir seyir izlemiştir. 2014 yılında bölgenin nüfus artış hızı ülke ortalamasının üzerinde olduğu görülmektedir.

Şekil 5: Nüfus Artış Hızı
Kaynak: TÜİK, (2009-2014) (binde).

2000-2014 yılları arasındaki en bariz değişim Kilis ilinde yaşanmıştır. 2000 yılında binde -12,65 olan yıllık nüfus artış hızı 2012 yılında bu oran binde -1,06 iken 2013 yılında artı değere ulaşarak binde 33,74 oranında seyretmiştir. 2014 yılında bu oran hızlı bir düşüş sergileyerek binde 1,52 oranına düşmüştür. Bu veri ADNKS'den alındığı için Suriyeli vatandaşların eklenmiş olması söz konusu değildir. Doğurganlık hızıyla da örtüşmeyen bu durum veri kaybı ile açıklanabilir.

Tablo 9: İlçelerin Nüfus Artış Hızı

Gaziantep		Adıyaman		Kilis	
Araban	-8,4	Merkez	16,1	Merkez	6,2
İslahiye	-4,6	Besni	-19,5	Elbeyli	-81,2
Karkamış	-37,1	Çelikhan	-0,4	Musabeyli	13,5
Nizip	5,7	Gerger	-52,1	Polateli	-23,3
Nurdağı	2,6	Gölbaşı	3,9		
Oğuzeli	-3,2	Kâhta	0,8		
Şahinbey	34	Samsat	-73		
Şehitkâmil	24,1	Sincik	-34,9		
Yavuzeli	-0,7	Tut	-26		

Kaynak: TÜİK, 2014, (binde).

İlçelerin nüfus artış hızına bakıldığında illerde yaşanan sağlıksız veri üretimi ilçelerde de görülmektedir. 2012 ve 2014 yılı yıllık nüfus artış hızı verilerine bakıldığında örneğin Çelikhan'ın 2012 yılındaki yıllık nüfus artış hızı binde -5,2 iken 2013 yılında bu rakam binde 17,1 ve 2014 yılında pozitif değerden negatif değere dönüşerek binde -0,4 olmuştur. Karkamış'ın 2012 yıllık nüfus artış hızı binde -28,1 iken 2013 yılında bu rakam binde 22,9'a yükselmiş ve 2014 yılında binde -37,1 olmuştur. Aynı durum Kilis Elbeyli ilçesi için de geçerlidir. 2012 yılında Elbeyli'nin yıllık nüfus artış hızı binde -72,7 iken 2013 yılında bu rakam binde 88,2'ye yükselmiştir. 2014 yılında binde -81,2 rakamı ile ciddi bir dalgalanma olduğu belirtilebilir. Bu durumda ciddi bir veri kaybı yaşandığı ifade edilebilir.

Tablo 10: 2000-2014 Nüfus Artış Rakamlarına Göre İlk 10 İl

Sıra	İl	2000	2013	Nüfus Artışı 2000-2013 (%)	2014	Nüfus Artış Hızı 2000-2014 (%)
1	Gaziantep	1.285.249	1.844.438	43,5	1.889.466	47,01
2	İstanbul	10.018.735	14.160.467	41,3	14.377.018	43,5
3	Tekirdağ	623.591	874.475	40,2	906.732	45,4
4	Kocaeli	1.206.085	1.676.202	39,0	1.722.795	42,8
5	Şırnak	353.197	475.255	34,6	488.966	38,4
6	Yalova	168.593	220.122	30,6	226.514	34,3
7	Bursa	2.125.140	2.740.970	29,0	2.787.539	31,2
8	Ankara	4.007.860	5.045.083	25,9	5.150.072	28,5
9	Antalya	1.719.751	2.158.265	25,5	2.222.562	29,2
10	Şanlıurfa	1.443.422	1.801.980	24,8	1.845.667	27,9

Kaynak: TÜİK.

2000-2014 yılları arasında seçilmiş illerin nüfus artışı incelendiğinde, Gaziantep nüfus artışı sıralamasında %47,01 artışla ilk sırada yer almaktadır.

Her bir kuşağın kendi yerine geçecek çocuğa sahip olma oranı olarak da ifade edilebilecek doğurganlık hızı bir ülkenin gelişmişlik düzeyi ile ilişkilidir. Bu veri, nüfusun yenilenmesini sağlayan doğumlar ile ölümler arasındaki dengeyi sağlamak ve nüfusu korumak açısından önemlidir. Gelişmiş ülkelerde doğurganlık hızı 2 civarındadır. TRC1 Bölgesi'nde bu oran daha yüksektir. Doğurganlık hızı kadının istihdama katılması, eğitim düzeyi, bireylerin erken yaşta çocuk istememesi, geç-erken evlenme, gelir düzeyi ile kesişen bir göstergedir.

Tablo 11: TRC1 Bölgesi Toplam Doğurganlık Hızı

	2000	2009	2010	2011	2012	2013
Gaziantep	3,83	3,13	3,05	3,00	3,10	3,11
Adıyaman	3,66	2,75	2,78	2,76	2,76	2,72
Kilis	3,54	2,90	2,96	2,78	2,89	2,92
TRC1	-	3,01	2,97	2,92	3,00	3,00
Türkiye	2,53	2,08	2,06	2,02	2,08	2,07

Kaynak: TÜİK, (binde).

2000-2013 yılları arasında bölgede doğurganlık hızı düşüş eğilimi göstermiştir. Adıyaman ve Kilis illerinde doğurganlık hızı ülke ortalamasının üzerinde olmasına rağmen nüfus artış hızının ülke ortalamasının altında kalması, söz konusu illerin göç vermesiyle ilgili olduğu ifade edilebilir. Ayrıca bölgede doğurganlık hızının yüksek olması hane halkı büyüklüğünü açıklayan nedenlerden birisidir.

Kentleşme

Kentleşme dediğimizde yapısal değişmeyi de işaret eden bir iç göç hareketinden söz ediyoruz. Bu iç göçle yaşamlarını köylerde sürdürenlerin bu yaşam yerlerinden koparak kentlerde tarım dışı işlerle hayatlarını kazanarak yaşamaya başlaması anlatılmaktadır (Tekeli, 2011:49). Yoğun göç baskısı, konut sorununa neden olan ve ‘başkasının arazisine izinsiz yapılan, düşük standartlı bina’ (Kıray, 2007:23) olarak tanımlanan gecekondular olgusunu ortaya çıkarmaktadır. Elbette gecekondular sadece fiziksel bir yapı anlamına gelmektedir. Konut yapısı sosyal, kültürel ve ekonomik boyutları da içinde barındırmaktadır. Bölgede bu durum üç il açısından farklı farklı gözlemlenmektedir. Gaziantep için görece lüks, yeşil alan oranı yüksek, orta ve üst gelir grubundan insanların yaşadığı, yer yer çok katlı binaların olduğu şehir merkezi ve gecekondulaşmanın olduğu, yeşil alan bakımından zayıf olan çeperden söz edilebilir. Hali hazırda iyileştirme ve kentsel dönüşüm projeleri yürütülmektedir. Ancak kentleşmeye dair çözüm araçlarından biri olarak görülen bu projelerin sorunu başka bir boyuta taşıdığı ifade edilebilir. Adıyaman’ın, son yıllarda kentleşme oranını artıran bir il olarak gelişmesini sürdürmesinin yanı sıra kentte kırsal yaşam izlerinin olduğu görülmektedir. Kilis’in sınır ve Gaziantep arasında bulunması nedeniyle coğrafi sıkışmışlığı her anlamda yaşamasına neden olmaktadır. Kilis 7 Aralık Üniversitesi’nin varlığı kentleşme, sosyal ve ekonomik hayata katkı sağlamaktadır.

Tablo 12: TRC1 Bölgesi ve Türkiye Kentleşme Oranları

	2010		2011		2012		2013		2014	
	Kentsel	Kırsal	Kentsel	Kırsal	Kentsel	Kırsal	Kentsel	Kırsal	Kentsel	Kırsal
Gaziantep	88,29	11,71	88,74	11,26	89,18	10,82	100	-	100	-
Adıyaman	58,76	41,24	60,04	39,96	61,38	38,62	62,49	37,51	64,02	35,98
Kilis	69,78	30,22	70,66	29,34	71,54	28,46	72,82	27,18	73,31	26,69
TRC1	80,12	19,88	80,93	19,07	81,74	18,26	89,93	10,07	90,46	9,54
Türkiye	76,26	23,74	76,8	23,2	77,28	22,72	91,3	8,6	91,75	8,25

Kaynak: TÜİK.

2014 yılı verilerine göre TRC1 Bölgesi nüfusunun %90,46'sı kentsel nüfus, %9,54'ünü kırsal nüfus oluşturmaktadır. TRC1 Bölgesi'nde kentsel nüfusun en fazla olduğu il Gaziantep olup, en az olduğu il Adıyaman'dır. Bölgenin kentsel ve kırsal nüfus oranına bakıldığında Türkiye ortalamasının üzerinde olduğu ifade edilebilir. Ülke ve bölge geneline bakıldığında yıllar itibarıyla kentsel nüfus artış gösterirken kırsal nüfus düşmektedir. Ekonomik ve sosyal nedenlerle kır nüfusunun kente yöneldiği söylenebilir.

Göç

TÜİK tarafından 2011 yılında yayımlanan veri ışığında Türkiye'de göç eden nüfusun %41,5'i 'hanedeki fertlerden birine bağımlı göç' nedeni ile göç etmektedir. Göç etme nedeni 'eğitim' olan kişilerin oranı %22,6, 'tayin/iş değişikliği' nedeni ile göç edenlerin oranı %13,4, 'iş aramak/bulmak amacıyla göç edenlerin oranı %12,2'dir.

Tablo 13: İllerin Aldığı, Verdiği Göç, Net Göç ve Net Göç Hızı

		Gaziantep	Adıyaman	Kilis	TRC1
Aldığı Göç	2000	68.550	17.624	7.157	93.331
	2014	46.438	16.578	5.759	68.775
Verdiği Göç	2000	65.051	58.369	11.199	64.259
	2014	44.415	24.330	7.451	76.196
Net Göç	2000	3.499	-40.745	-4.042	29.072
	2014	2.023	-7.752	-1.692	-7.421
Net Göç Hızı (binde)	2000	3,1	-70,2	-38,9	-
	2014	1,07	-12,9	-13,2	-2,83

Kaynak: TÜİK, (2000-2014).

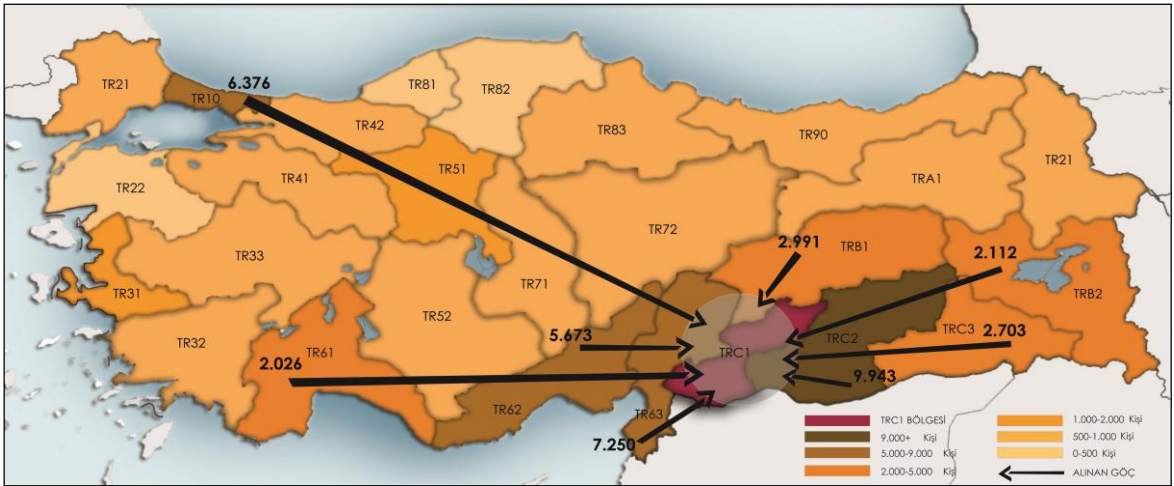
Bölgenin 2014 yılında net göç hızı binde -2,83 olarak gerçekleşmiştir. Düzey 2 bölgeleri arasında net göç hızı sıralamasına bakıldığında TRC1 Bölgesi 13. sırada yer almaktadır. Net göç hızının pozitif değerde olması ilin veya bölgenin göç aldığı; negatif değerde olması göç verdiğini ifade etmektedir.

Tablo 14: TRC1 Bölge İllerinin En Fazla Göç Aldığı ve Verdiği İller

Gaziantep				Adıyaman				Kilis			
Aldığı Göç		Verdiği Göç		Aldığı Göç		Verdiği Göç		Aldığı Göç		Verdiği Göç	
Şanlıurfa	7.134	İstanbul	4.608	İstanbul	2.852	İstanbul	5.359	Gaziantep	1.730	Gaziantep	2.755
İstanbul	3.763	Şanlıurfa	3.991	Gaziantep	1.703	Gaziantep	2.893	İstanbul	558	İstanbul	567
Adıyaman	2.893	K.Maraş	3.219	Malatya	1.635	Malatya	2.129	Hatay	400	Hatay	521
K.Maraş	2.888	Ankara	2.516	Şanlıurfa	1.352	Mersin	1.169	Şanlıurfa	266	Adana	317
Kilis	2.755	Hatay	2.251	Adana	752	Şanlıurfa	1.705	Adana	225	K.Maraş	284
Adana	2.747	Mersin	2.227	Mersin	745	Ankara	969	Mersin	211	Mersin	280
Hatay	2.392	Antalya	2.133	K.Maraş	572	Antalya	929	K.Maraş	201	Şanlıurfa	246
Mersin	2.155	Adana	2.051	D.Bakır	466	D.Bakır	497	Adıyaman	170	Ankara	231
Ankara	1.627	Kilis	1.730	Ankara	451	Hatay	408	D.Bakır	144	Osmaniye	220
Antalya	1.191	Adıyaman	1.703	Antalya	445	İzmir	346	Osmaniye	137	Antalya	170
D.Bakır	1.135	Osmaniye	1.315	Hatay	352	Elazığ	341	Antalya	126	Adıyaman	148
Osmaniye	1.060	İzmir	1.287	İzmir	281	Konya	302	Ankara	120	D.Bakır	138

Kaynak: TÜİK, (2013-2014 Dönemi), (kişi).

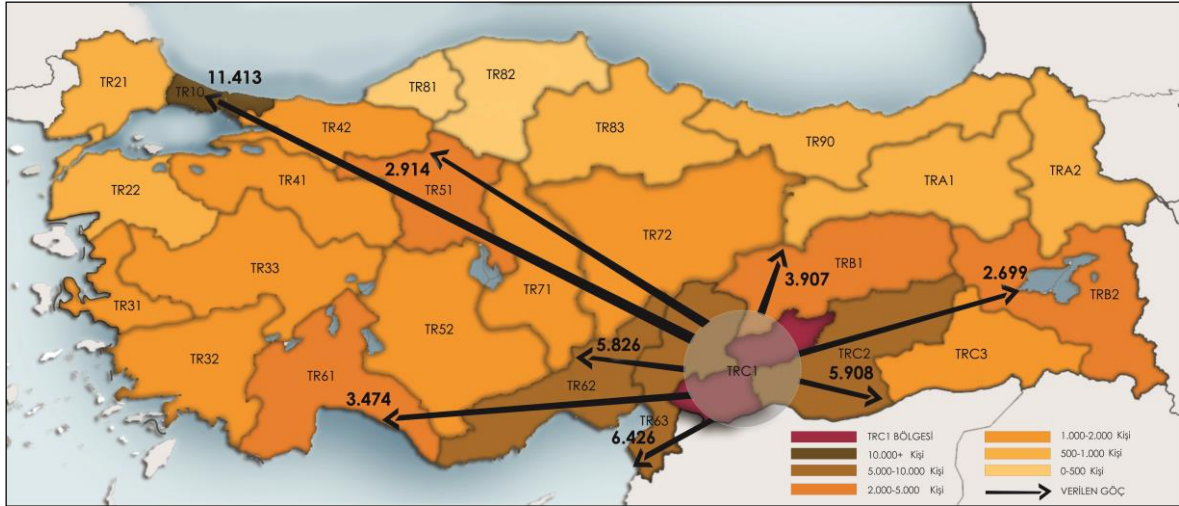
Bölge illerinin en fazla göç aldığı ve en fazla göç verdiği iller göz önünde bulundurulursa İstanbul dışında genel olarak bölge çevresinden göç alınıp verilmektedir.

Şekil 6: TRC1 Bölgesi'nin Aldığı Göç

Kaynak: 2014-2023 TRC1 Bölge Planı, 2012.

2012 verilerine dayanarak oluşturulan göç haritasında TRC1 Bölgesi en fazla göçü Şanlıurfa, Diyarbakır bölgesinden almaktadır. İkinci sırada yer alan Hatay, Osmaniye ve Kahramanmaraş bölgesi ve üçüncü sırada İstanbul yer almaktadır.

Şekil 7: TRC1 Bölgesi'nin Verdiği Göç
Kaynak: 2014-2023 TRC1 Bölge Planı), 2012.

2012 verilerine göre TRC1 Bölgesi'nin aldığı ve verdiği göç bölgeleri hemen hemen paralellik arz etmektedir. En fazla göç İstanbul'a, ardından Hatay, Osmaniye ve Kahramanmaraş bölgesine ve Şanlıurfa- Diyarbakır bölgesine verilmektedir.

Tablo 15: Nüfusa Kayıtlı Olduğu Yer Bölge Dışı Olup TRC1 Bölgesi'nde İkamet Edenlerin Dağılımı ve Nüfusa Kayıtlı Olduğu Yer TRC1 Olup Başka İlde İkamet Edenler

Nüfusa Kayıtlı Olduğu Yer Bölge Dışı Olup TRC1 Bölgesi'nde İkamet Edenlerin Dağılımı		Nüfusa Kayıtlı Olduğu Yer TRC1 Olup Başka İlde İkamet Edenlerin Dağılımı	
Şanlıurfa	229.018	İstanbul	297.641
Kahramanmaraş	69.307	Adana	75.970
Hatay	19.738	Mersin	70.394
Malatya	17.865	Malatya	49.604
Siirt	15.747	Antalya	40.594
Osmaniye	13.340	Ankara	37.048
Adana	13.251	Hatay	28.421
Van	12.838	İzmir	26.712

Kaynak: TÜİK, 2014.

Nüfusa kayıtlı olunan yer dikkate alındığında TRC1 Bölgesi'nde, ağırlıklı olarak Şanlıurfa, Kahramanmaraş ve Hatay illerine kayıtlı nüfus ikamet etmektedir. TRC1 Bölge nüfusu ise ağırlıklı olarak İstanbul, Adana ve Mersin illerinde ikamet etmektedir.

Göç ve Kadın

Göç sürecinde kadının pasif bir rol (evlilik) üstlendiği durumlar olduğu gibi emek göçü nedeniyle aktör durumda olduğu durumlar da bulunmaktadır. Göçün ekonomik, kültürel

kentsel birçok konuda değişime yol açtığı gibi toplumsal cinsiyet algısında da değişime neden olduğu ifade edilebilir. Bölge illerinin aldığı göçün %51,9'unu, verdiği göçün %52,5'ini kadınlar oluşturmaktadır.

Tablo 16: Cinsiyete Göre İllerin Aldığı Göç

	Gaziantep	Adıyaman	Kilis	TRC1
Kadın	24.106	8.449	3.173	35.728
Erkek	22.332	8.129	2.589	33.050
Toplam	46.438	16.578	5.759	68.775

Kaynak: TÜİK, 2014.

Alınan göç cinsiyet ve yaş grupları bağlamında değerlendirildiğinde TRC1 Bölgesi'nin aldığı kadın göçünün %14,3'ü 20-24 yaş grubu, %8,5'i 25-29 yaş grubu ve %6,8'i 15-19 yaş grubunda yer almaktadır.

2013 yılı verilerine göre alınan göçün eğitim düzeyi incelendiğinde (+6 yaş), bölgede alınan göçün %30,1'i lise veya dengi okul mezunu, %20,8'i yüksekokul veya fakülte mezunu, %16,9'u okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen kategorisinde yer almaktadır. Alınan kadın göçünün %29'u lise veya dengi okul mezunu, %19,4'ü yüksekokul veya fakülte mezunu kategorisindedir.

Tablo 17: Cinsiyete Göre İllerin Verdiği Göç

	Gaziantep	Adıyaman	Kilis	TRC1
Kadın	23.289	12.573	4.169	40.031
Erkek	21.126	11.757	3.282	36.165
Toplam	44.415	24.330	7.451	76.196

Kaynak: TÜİK, 2014.

Verilen göç cinsiyet ve yaş grupları bağlamında değerlendirildiğinde TRC1 Bölgesi'nin verdiği kadın göçünün %14,2'si 20-24 yaş grubu, %9'u 15-19 yaş grubu ve %8,8'i 25-29 yaş grubunda yer almaktadır.

Verilen göçün eğitim düzeyi; %29,8'i lise veya dengi okul mezunu, %18,1'i ilköğretim mezunu ve okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen kategorisindedir. Verilen kadın göçünün %27,3'ü lise veya dengi okul mezunu, %16,1'i yüksekokul veya fakülte mezunudur.

4.2. EĞİTİM

İçinde bulunduğumuz çağı tanımlayan kavramlardan biri de bilgi toplumu kavramıdır. Bilgi toplumunun temel bileşenlerinin kaliteli beşeri sermaye, sürdürülebilir kalkınma, çağı takip etme ve çağa ayak uydurma olduğu beklenirse bir toplumun eğitime büyük önem

vermesi gerekmektedir. TRC1 Bölgesi genel olarak ekonomik gelişmelere ve yatırımlara ilişkin olumlu bir tablo çizerken insan sermayesine yatırımı ifade eden veriler sanılandan daha çok endişe vericidir.

Tablo 18: Eğitim Sektörü Gelişmişlik Sıralaması

	Eğitim Sektörü Gelişmişlik Sıralaması	Genel Gelişmişlik Sıralaması
Gaziantep	53	20
Adıyaman	66	65
Kilis	49	54
TRC1	19	14

Kaynak: İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması, 2004.

2004 yılında DPT tarafından yapılan İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması'nda (göstergeler; okur-yazar oranı, okur-yazar kadın nüfus oranı, üniversite bitirenlerin +23 yaş nüfusa oranı) TRC1 Bölgesi, 26 Düzey 2 bölgesi arasında genel gelişmişlik sıralamasında 14. sırada, eğitim sektörü gelişmişlik sıralamasında 19. sırada yer almaktadır.

Tablo 19: Okuma-Yazma Bilmeyenlerin Toplam Nüfusa Oranı

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Gaziantep	9,45	7,32	6,48	4,74	4,48	4,32
Adıyaman	13,19	10,91	9,9	7,91	7,63	7,49
Kilis	11,24	8,61	6,59	5,78	5,36	5,17
TRC1	10,49	8,29	7,33	5,56	5,27	5,1
Türkiye	7,53	6,04	4,87	4,22	3,96	3,87

Kaynak: TÜİK, (6 + Yaş), (%).

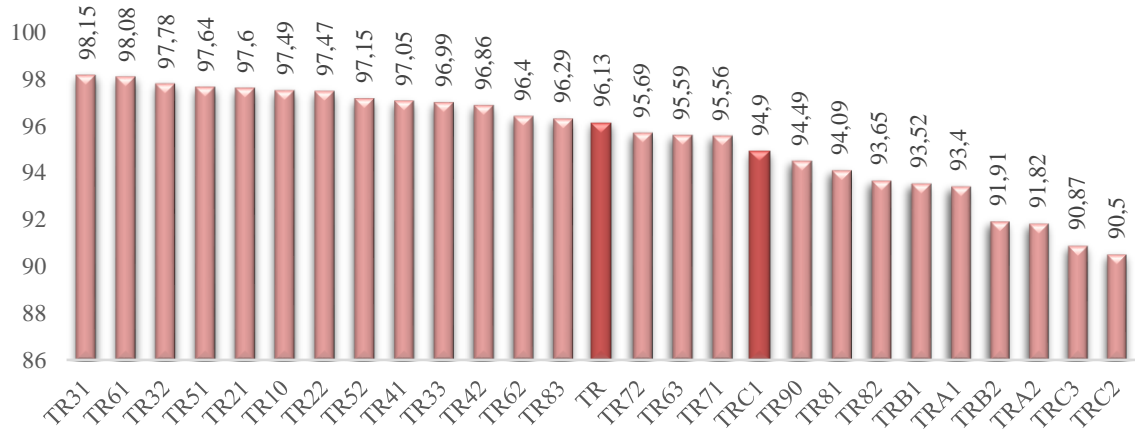
TRC1 Bölgesi'nde okuma yazma bilmeyen nüfusun toplam nüfusa oranına bakıldığında son yıllarda azalma görülmektedir. Buna rağmen bu oranlar Türkiye ortalamasının üzerinde seyretmektedir.

Tablo 20: Okuma Yazma Bilmeyen Nüfusun Cinsiyete Göre Dağılımı

İller	Erkek	Kadın
Gaziantep	1,12	7,58
Adıyaman	2,69	12,3
Kilis	2,18	8,15
TRC1	1,54	8,72
Türkiye	1,32	6,44

Kaynak: TÜİK, 2014.

Bölgede okuma yazma bilmeyen kadın nüfusunun en fazla olduğu il Adıyaman, ardından Kilis ve Gaziantep illeri gelmektedir.

Şekil 8: Düzey 2 Bölgeleri Okuma Yazma Bilen Oranı/Toplam

Kaynak: TÜİK, (6 yaş ve üzeri), 2014.

26 Düzey2 Bölgesi'nin 6 yaş üzeri okuma yazma bilen oranına bakıldığında, TRC1 Bölgesi'nin %94,9 oranı ile 18. sırada yer aldığı görülmektedir. Türkiye ortalaması %96,13'tür.

Tablo 21: Net Okullaşma Oranları

	Okul Öncesi Okullaşma Oranı (3-5 yaş)	İlköğretim Okullaşma Oranı	Ortaöğretim Okullaşma Oranı	Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Okullaşma Oranı
Gaziantep	25,05	97,90	70,83	30,58
Adıyaman	29,98	97,65	76,90	36,81
Kilis	30,03	97,06	79,15	42,46
Türkiye	32,68	97,10	79,37	39,99

Kaynak: Milli Eğitim İstatistikleri, (Örgün Eğitim 2014-2015 Öğretim Yılı Başı), (%)

Bölgenin net okullaşma oranları incelendiğinde okul öncesi okullaşma oranı en yüksek olan il %30,03 oranı ile Kilis iken bu ili %29,98 oranı ile Adıyaman ve %25,05 oranı ile Gaziantep takip etmektedir. Bu oranlar Türkiye ortalamasının altındadır. İlköğretim okullaşma oranı en yüksek olan il, %97,9 oranı ile Gaziantep'tir. Adıyaman'ın ilköğretim okullaşma oranı %97,65, Kilis'in %97,06'dır. Bölgenin ortaöğretim ile mesleki ve teknik liseler okullaşma oranları incelendiğinde ciddi bir düşüş görülmektedir. Ortaöğretim okullaşma oranı Gaziantep'te %70,83, Adıyaman'da %76,9, Kilis'te %79,15'tir. Mesleki ve teknik ortaöğretim okullaşma oranı Gaziantep'te %30,58, Adıyaman'da %36,81 ve Kilis'te %42,6'dır. Bu veriler zorunlu eğitim politikasının ilköğretimde okullaşma oranını artırdığını ancak ilköğretimden sonraki süreçte bölgede okuldaki ayrılma gibi bir durumun söz konusu olduğunu göstermektedir. Özellikle Gaziantep ilinde sanayinin gelişmesi ve mesleki eğitime

sahip vasıflı elemanların istihdam alanları söz konusu iken mesleki ve teknik lise okullaşma oranlarının düşük olması acil çözüm gerektiren bir sorun teşkil etmektedir.

Tablo 22: Derslik Başına Düşen Öğrenci Sayısı

	Ortaöğretim Toplam	Genel Ortaöğretim	Mesleki ve Teknik
Gaziantep	39	35	42
Adıyaman	30	29	30
Kilis	25	26	25
TRC1	35	33	37
Türkiye	28	26	29

Kaynak: Milli Eğitim İstatistikleri, (Örgün Eğitim 2014-2015 Öğretim Yılı Başı).

Bölgenin farklı eğitim düzeylerinde derslik başına düşen öğrenci sayıları Kilis hariç 30'un üzerindedir. Gaziantep'e ilişkin, özellikle ekonomik, veriler genel olarak bölgenin ortalama veya ortalamanın üstü sıralamalarda yer almasını sağlarken Gaziantep'in eğitim verilerinin bölgeyi ortalamanın altına çektiği görülmektedir.

Ortaöğretim Göstergeleri

Eğitim sürecinin önemli kademelerinden biri olan ve öğrencileri yükseköğretime hazırlayan bir süreç olan ortaöğretimin zorunlu hale gelmesi, öğrenci, öğretmen ve okul sayılarının artmasını sağlamaktadır. Bu anlamda yapılacak olan beşeri, fiziki koşulların iyileştirilmesi ve yatırımların planlanması açısından ortaöğretim göstergeleri önem arz etmektedir.

Tablo 23: TRC1 Bölgesi Ortaöğretim Demografik Durumu

	14-17 Yaş Nüfusu	14-17 Nüfus Oranı (%)	Kır Nüfus Oranı (%)	10-13/14-17 Nüfus Oranı (%)
Gaziantep	145.448	8,1	10,8	108,4
Adıyaman	52.131	8,8	38,6	96,6
Kilis	10.111	8,1	28,5	102,7
G.Doğu Anadolu	718.931	9	30,4	108
Türkiye	5.162.536	6,8	22,7	100,2

Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı, Ortaöğretim Genel Müdürlüğü, 2013.

2013 verilerinde eğitime erişim ve eğitim kalitesini gösteren temel göstergelere bakıldığında ortaöğretim kademesinde olması beklenen 14-17 yaş grubundaki nüfus en fazla Gaziantep'te bulunmaktadır. Ancak nüfusa oranlandığında Adıyaman'ın ilk sırada olduğu görülmektedir. Dört yıl içerisinde ortaöğretim çağına ulaşacak olan 10-13 yaş grubunda bulunan nüfusun en fazla Gaziantep ve Kilis'te olması beklenmektedir. Kır nüfusunun

yüksek olduğu Adıyaman (%38,6) ve Kilis (%28,5) illerinde taşınmalı eğitim, derslik, pansiyon gibi ihtiyaçların planlanması ve giderilmesi gerekmektedir.

TRC1 Bölgesi'nde ortaöğretim okullaşma oranı incelendiğinde en fazla okullaşma oranı Kilis (%70,8) ilinde görülmektedir. Kilis okullaşma oranı hem Türkiye hem de Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin ortalamasının üzerindedir. Adıyaman (%65,7) ve Gaziantep'in (%59,2) ortaöğretim okullaşma oranı Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin ortalamasından yüksektir. Okullaşma oranları cinsiyet açısından bakıldığında ise Türkiye genelinde olduğu gibi kız çocuklarının okullaşma oranı erkek çocuklara oranla daha düşüktür. Toplam cinsiyet oranlarının %100 oranında olmadığı sürece cinsiyet eşitliğinin sağlandığı söylenemez.

Tablo 24: TRC1 Bölgesi Ortaöğretimde Devamsızlık, Sınıf Tekrarı ve Okul Terki Oranları

	Devamsızlık (2012-2013 1. Dönem)			Sınıf Tekrarı (2011-2012)			Okul Terki (2011-2012)		
	Kız	Erkek	Toplam	Kız	Erkek	Toplam	Kız	Erkek	Toplam
Gaziantep	21,6	39,8	31,1	8	14,1	11,2	2,7	5,2	4
Adıyaman	16,7	35,7	26,7	5,5	11,1	8,5	2,2	3,9	3,1
Kilis	18,6	43,2	31,1	5,4	12,6	9	2,4	4	3,2
G.Doğu Anadolu	21,6	39,2	31,3	6,6	13,1	10,3	2,6	4,9	3,9
Türkiye	24,1	40,6	32,7	5,4	10	7,8	1,7	3,1	2,5

Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı, Ortaöğretim Genel Müdürlüğü, (Resmi), (%)

TRC1 Bölgesi'nde ortaöğretim devamsızlık, sınıf terk etme ve okul terki oranları erkek öğrencilerde daha fazla görülmektedir. Sınıf tekrarı ve okul terki oranlarında bölge, ülke ortalamasının üzerindedir. Okul terkinin en önemli belirleyicisi olan sınıf tekrarı her üç ilde de ülke ortalamasının üzerindedir. Bu nedenle muhtemel okul terklerinin engelleyebilmek için önlemler alınması gerekmektedir.

TRC1 Bölgesi ortaöğretim kademesinde eğitim ortamlarına bakıldığında derslik başına düşen öğrenci sayısı Kilis ilinde Türkiye ortalamasının altında iken Gaziantep ve Adıyaman'da ülke ortalamasının üzerindedir. Bu rakamlar AB ve OECD ülkeleri ortalamaları ile kıyaslandığında da ciddi bir farkın olduğu ifade edilebilir. Aynı okulda ayrı öğrenci gruplarıyla sabah ve öğleden sonra yapılan eğitim ve öğretim faaliyetlerini ifade eden ikili eğitim oranı, genel olarak ülke ortalamasının üzerindedir. Bu göstergeye dayanarak okulların fiziki altyapısının, öğrenci ve öğretmenlerin okulda bulunma zamanları, program süreleri gibi konularda iyileştirmeler ve düzenlemeler yapılması gerekmektedir.

Teknik donanım açısından bakıldığında özellikle spor salonu konusunda yatırımların artırılması gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Tablo 25: Ortaöğretimden Yükseköğretime Geçiş

	Program Türüne Göre Yerleşme Oranları (%)			YGS Puan Aralığına Göre Öğrenci Oranı (%)		YGS Ortalama Net Sayısı			
	Lisans	Önlisans	Açıköğretim	140≤PN<180	180 üzeri	Türkçe	Mat.	Fen	Sosyal
Gaziantep	17,7	22,4	7,1	18,8	67	17,6	6,8	4,3	11,1
Adıyaman	11,5	16,5	5,7	19,1	67,2	17,1	6,6	4,1	10,9
Kilis	23,3	25,1	7,3	14,5	71	19,5	8,3	4,5	13,7
G.Doğu Anadolu	13	18	5,8	19,2	63,2	16,7	6,2	3,8	10,7
Türkiye	23,7	26,6	6,4	16,5	69,7	18,8	7,7	4,7	11,8

Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı, Ortaöğretim Genel Müdürlüğü, 2012.

Ortaöğretim kademesinde lisans programlarına yerleşen öğrenci oranı en fazla Kilis ilindedir. Ardından Gaziantep ve Adıyaman gelmektedir. YGS’de sorulan 40’ar sorudan yapılan ortalama net oranlarına bakıldığında ise ülke genelinde olduğu gibi bölgede de Türkçe ve Sosyal sorularındaki net sayısı Matematik ve Fen sorularındaki net sayısından daha yüksektir. Üç yılda bir yapılan ve uluslararası eğitim ölçme ve değerlendirme sistemi olarak adlandırılabilir Ulusal ve Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı (PISA) tarafından açıklanan 2012 sonuçlarına göre Türkiye genel toplamda 65 ülke arasında 45. sırada yer almaktadır. Türkiye matematikte 44., okuma-anlama becerilerinde 42., fen bilgisinde 43. sırada bulunmakta olup bu sıralama OECD sıralamasının altındadır.

Tablo 26: YGS Sonuçlarına Göre 81 İl Başarı Sıralaması

Sıra	İl Adı	Sıra	İl Adı	Sıra	İl Adı	Sıra	İl Adı
1	Ankara	22	Kilis	43	Tokat	64	Gaziantep
2	Karabük	23	Erzurum	44	Çorum	65	Düzce
3	Denizli	24	Edirne	45	Erzincan	66	Bitlis
4	Aydın	25	Kırıkkale	46	Zonguldak	67	Batman
5	Isparta	26	İstanbul	47	Manisa	68	Siirt
6	Kırşehir	27	Kütahya	48	Sivas	69	Adıyaman
7	Eskişehir	28	Mersin	49	Osmaniye	70	Iğdır
8	Antalya	29	Aksaray	50	Bartın	71	Kars
9	Burdur	30	Tunceli	51	Gümüşhane	72	Bingöl
10	Karaman	31	Bilecik	52	Afyonkarahisar	73	Diyarbakır
11	Kayseri	32	Tekirdağ	53	Bolu	74	Ağrı
12	Niğde	33	Sinop	54	Sakarya	75	Muş
13	Yalova	34	Elazığ	55	Amasya	76	Şanlıurfa
14	Bursa	35	Kastamonu	56	Giresun	77	Van
15	Balıkesir	36	Samsun	57	Çankırı	78	Mardin
16	İzmir	37	Muğla	58	Ordu	79	Ardahan
17	Uşak	38	Trabzon	59	Kahramanmaraş	80	Şırnak

18	Kırklareli	39	Çanakkale	60	Adana	81	Hakkari
19	Konya	40	Hatay	61	Artvin		
20	Bayburt	41	Malatya	62	Yozgat		
21	Nevşehir	42	Kocaeli	63	Rize		

Kaynak: <http://www.memurlar.net/haber/356173/>, 2013.

2013 Yükseköğretime Geçiş Sınavı başarı sıralamasına göre Kilis 22. Gaziantep 64. ve Adıyaman 69. sırada yer almaktadır. Kilis'in YGS sınavlarında gösterdiği başarı olumlu bir anlam taşımakta iken ilin belli bir oranda nüfus kaybedeceği de göz önünde bulundurulmalıdır.

Yükseköğretim Göstergeleri

TRC1 Bölgesi'nde 3 devlet ve 3 vakıf olmak üzere toplamda 6 üniversite bulunmaktadır. Bu üniversitelerden 1 devlet ve 3 vakıf üniversitesi Gaziantep'te, bir devlet üniversitesi Adıyaman'da ve bir devlet üniversitesi ise Kilis'te eğitim öğretim hizmeti vermektedir.

Tablo 27: Yükseköğretim Göstergeleri

	Üniversite Sayısı	Toplam Öğretim Elemanı Sayısı	Toplam Kadın Öğretim Elemanı	Öğrenci Sayısı*
Gaziantep	4	2.182	833	57.943
Adıyaman	1	833	256	22.796
Kilis	1	325	111	9.947
TRC1	6	3.340	1.200	90.686
Türkiye	193	148.903	64.123	6.928.169

*Kaynak: YÖK, 2014; TÜİK, 2014; *yeni kayıt ve okuyan öğrenci sayısı.*

Bölgede öğrenim gören öğrencilerin %65,3'ü Gaziantep'te bulunan üniversitelerde, %24,9'u Adıyaman'da, %9,7'si Kilis'te eğitim ve öğrenim görmektedir.

Tablo 28: 15 Yaş Üzeri Yüksek Öğrenim Mezun Durumu

	Kadın Sayısı	Erkek Sayısı	Toplam
Gaziantep	49.805	69.626	119.431
Adıyaman	16.766	26.525	43.291
Kilis	3.366	5.701	9.067
TRC1	69.937	101.852	171.789

Kaynak: TÜİK, 2014, (Yüksekokul veya fakülte mezunu, yüksek lisans mezunu ve doktora mezunlarını kapsamaktadır).

Bölgenin yükseköğrenim durumu (yüksekokul ve fakülte mezunu, yüksek lisans ve doktora mezunu) incelendiğinde TRC1 Bölgesi'nde yükseköğrenim mezunu kadın oranı

%40,7 iken yükseköğrenim mezunu erkek oranı %59,3'tür. Ülke genelinde olduğu gibi bölgede de fırsat eşitliği konusunda belli başlı sıkıntıların olduğu ifade edilebilir.

Yükseköğretim Kurumu 2010 yılı üniversitelerin bilimsel çalışma sıralamasına göre 131 üniversite içerisinde Gaziantep Üniversitesi 31., Adıyaman Üniversitesi 64., Zirve Üniversitesi 103. ve Kilis 7 Aralık Üniversitesi 109. sırada yer almaktadır.

Tablo 29: Bölge Üniversitelerinin Toplam Yayın Sayısına Göre Sıralaması

Üniversiteler	SCI*	SSCI**	AHCI***	Net Toplam ¹	Öğretim Üyesi Sayısı	Oran ²	Sıra ³
Gaziantep Üni.	294	6	0	298	298	1,00	31
Adıyaman Üni.	102	61	1	107	30	3,57	64
Kilis 7 Aralık Üni.	21	2	0	22	23	0,96	109
Zirve Üniversitesi	19	10	0	25	28	0,89	103
Türkiye Toplamı	25.523	2335	396	27.364	42.124	0,65	-

Kaynak: YÖK, 2010.

¹Her indekste sadece bir defa yer alan makale toplamı; ²Net toplam/Öğretim üyesi sayısı; ³131 Üniversite arasındaki sıra *SCI: Science Citation Index (Doğa Bilimleri Atf Dizini), **SSCI: Social Sciences Citation Index (Sosyal Bilimler Atf Dizini), ***AHCI: Artsand Humanities Citation Index (Sanat ve İnsani Bilimler Atf Dizini). Not: İlgili çalışmada Hasan Kalyoncu Üniversitesi değerlendirilmeye alınmamıştır.

ODTÜ Enformatik Enstitüsü bünyesinde kurulan URAP (University Ranking by Academic Performance) tarafından 2014-2015 yılını kapsayan “Tüm Üniversitelerin Genel Puan Tablosu” hazırlanırken makale sayısı, öğretim üyesi başına düşen makale sayısı, atf sayısı, öğretim üyesi başına düşen atf sayısı, toplam bilimsel doküman sayısı, öğretim üyesi başına düşen toplam bilimsel doküman sayısı, doktora öğrenci sayısı, doktora öğrenci oranı, öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayısı gibi toplamda 9 gösterge belirlenmiştir. Söz konusu tabloya göre 127 üniversite içerisinde Gaziantep Üniversitesi 16., Adıyaman Üniversitesi 57., Kilis 7 Aralık Üniversitesi 119. sırada akademik performans göstermişlerdir.

Ortalama Eğitim Süreleri

Bireyin örgün eğitimde geçirdiği süreyi işaret eden ortalama eğitim süresi³, eğitimin niteliğini, nüfus ve işgücünün beceri kapasitesi arasındaki bağlantıyı ortaya koyan göstergelerden biridir.

³ Ortalama eğitim süresine ilişkin sunulan tablolar TÜİK ‘bitirilen eğitim düzeyi (6+ yaş), 2014’ verileri doğrultusunda Ajans tarafından hazırlanmıştır.

Tablo 30: Ortalama Eğitim Süresi

	Ortalama Eğitim Süresi	Ortalama Erkek Eğitim Süresi	Ortalama Kadın Eğitim Süresi
Gaziantep	6,2	6,8	5,5
Adıyaman	6,3	7,1	5,5
Kilis	6,4	7,0	6,0
TRC1	6,2	6,9	5,5
Türkiye	7,0	7,6	6,4

TÜİK eğitim verileri doğrultusunda hazırlanan Tablo 30'a göre Gaziantep'in ortalama eğitim süresi 6,2 yıl, Adıyaman'ın 6,3 yıl, Kilis'in 6,4 yıldır. Türkiye ortalamasının (7) altında olan bu rakamlar, ortalama kadın eğitimi göstergesinde daha da düşmektedir. Ortalama kadın eğitim süresi ülke genelinde 6,4 iken TRC1 Bölgesi'nde 5,5 yıldır. Bu durum hem ülkemizde hem de bölgemizde, ortalama eğitim seviyesinin ortaokul mezunu olmadığına dair yapısal ve derin bir sorunu gözler önüne sermektedir.

Tablo 31: İlçelere Göre Eğitim Süresi

	Ortalama Eğitim Süresi	Erkek Eğitim Süresi	Kadın Eğitim Süresi
Adıyaman Merkez	7,0	7,7	6,2
Besni	5,9	6,6	5,1
Çelikhan	6,4	7,5	5,2
Gerger	4,0	5,0	3,2
Gölbasi	6,4	7,1	5,7
Kahta	5,6	6,4	4,8
Samsat	5,8	6,8	4,9
Sincik	4,8	5,6	4,1
Tut	5,5	6,3	4,6
Araban	5,4	6,2	4,7
İslahiye	6,3	7,1	5,3
Karkamış	5,9	7,1	4,7
Nizip	5,7	6,5	5,0
Nurdağı	5,8	6,6	4,9
Oğuzeli	5,8	6,8	4,8
Şahinbey	6,2	6,8	5,6
Şehitkamil	6,3	6,9	5,7
Yavuzeli	4,8	5,6	3,9
Kilis Merkez	6,7	7,3	6,1
Elbeyli	6,3	7,0	5,6
Musabeyli	5,1	5,9	4,2
Polateli	5,1	5,9	4,4

Not: TÜİK verileri kullanılarak hazırlanan tabloda eğitim süresi katsayıları okuma yazma bilmeyen 0, okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen 0, ilkokul mezunu 5, ilköğretim mezunu 8, ortaokul veya dengi okul mezunu 8, lise veya dengi okul mezunu 8, yüksekokul veya fakülte mezunu 14, yüksek lisans mezunu 17, doktora mezunu 19 yıl olarak kullanılmıştır.

Ortalama eğitim süresinin en fazla olduğu ilçeler Adıyaman Merkez, Kilis Merkez, Gölbashi ve Çelikhan ilçeleridir. Ortalama eğitim süresi en düşük ilçeler ise Gerger, Yavuzeli, Sincik, Musabeyli ve Polateli olarak sıralanmaktadır.

TRC1 Bölgesi'nde eğitim göstergelerinde tespit edilen benzer durum kültürel göstergelerde de yaşanmaktadır. Özellikle Gaziantep ekonomik göstergelerde üst sıralarda yer alırken tiyatro, sinema, kütüphane gibi kültürel etkinlikleri belirten göstergelerde oldukça zayıf durumdadır.

4.3. SAĞLIK

Bir ülkenin gelişmişlik düzeyi ile sağlık sistemine ilişkin bebek, çocuk ölüm oranı, doğumda beklenen yaşam süresi, hastalık türü gibi veriler arasında bir bağlantı söz konusudur. Sağlıklı bireylerden oluşan bir toplum, nitelikli nüfus sayesinde daha iyi bir eğitim düzeyine, verimli bir işgücüne sahip ve ortalama yaşam beklentisi yüksek bir toplumdur. Doğru koşullarda yapılan sağlık yatırımı bir ülkenin beşeri sermaye kapasitesini artırarak ekonomik büyümesini sağlamaktadır.

Tablo 32: Sağlık Sektörü Gelişmişlik Sıralaması

	Sağlık Sektörü Gelişmişlik Sıralaması	Genel Gelişmişlik Sıralaması
Gaziantep	36	41
Adıyaman	66	65
Kilis	60	54
TRC1	21	14

Kaynak: DPT, İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması, 2003.

2003 yılında yapılan "İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması"na göre sağlık sektörü gelişmişlik sıralamasında 36. sıradaki yeri ile Gaziantep bölgede ön plana çıkmaktadır. Kilis 60. ve Adıyaman 66. sırada yer almaktadır.

2013 yılı TÜİK verilerine göre Gaziantep'te 25, Adıyaman'da 9 ve Kilis'te 1 olmak üzere bölgede toplamda 35 hastane bulunmaktadır. Yüzbin kişi başına düşen hastane/yatak sayısı Gaziantep'te 241, Adıyaman'da 171 ve Kilis'te 151 kişidir.

2014 yılı TÜİK verilerine göre Gaziantep ili için doğuştan beklenen yaşam süresi erkeklerde 75,1; kadınlarda 77,3; Adıyaman'da doğuştan beklenen yaşam süresi erkekler için 75 ve kadınlar için 79,6; Kilis'te doğuştan beklenen yaşam süresi erkeklerde 71,5, kadınlarda 78,5'tir. Bu rakam Türkiye için erkeklerde 73,7 ve kadınlarda 79,4'tür.

4.4. İŞGÜCÜ GÖSTERGELERİ

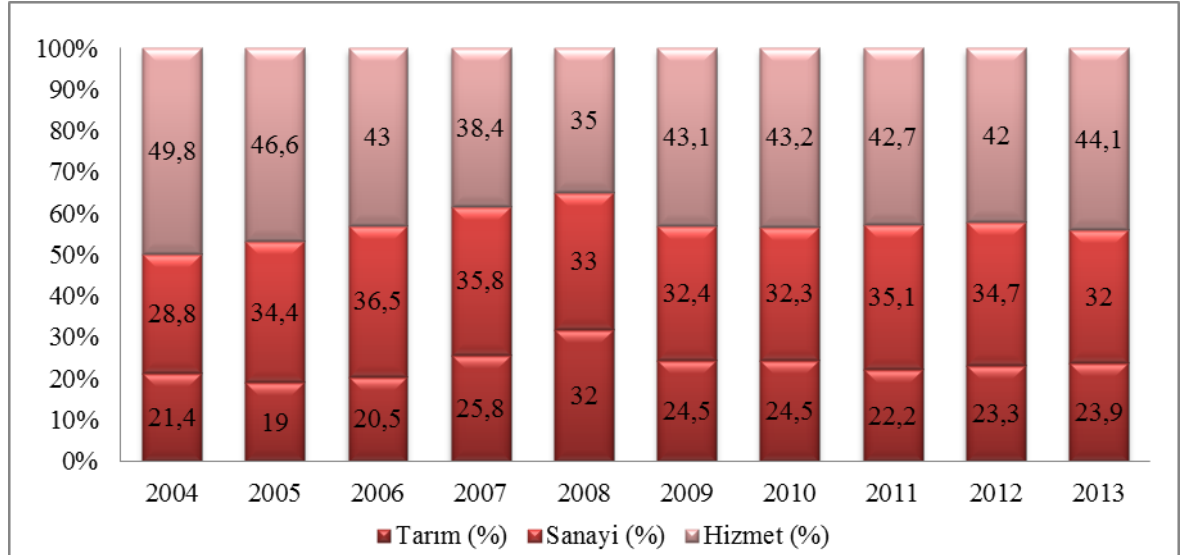
İşgücüne katılma, işsizlik, istihdam oranları, istihdamın sektörel dağılımı gibi veriler makroekonomik göstergelerden biri olan işgücü göstergeleri kapsamında yer alır.

Tablo 33: İl Bazında İşgücü Göstergeleri

	İşgücüne Katılma Oranı (%)	İşsizlik Oranı (%)	İstihdam Oranı (%)
Gaziantep	46,8	6,9	43,6
Adıyaman	43,1	9,1	39,2
Kilis	44,5	7,7	41,1

Kaynak: TÜİK, 2013.

Bölgede işgücüne katılım oranı en yüksek il Gaziantep, en düşük olduğu il Adıyaman ilidir. İşsizlik oranının en yüksek olduğu il Adıyaman, en düşük olduğu il Gaziantep'tir. İstihdam oranının en yüksek olduğu il Gaziantep, en düşük olduğu il Adıyaman'dır.

Şekil 9: TRC1 Bölgesi İstihdamın Sektörel Dağılımı

Kaynak: TÜİK.

Bölgede nüfusun %44,'i hizmet, %32'si sanayi ve %23,9'u tarım sektöründe istihdam edilmektedir.

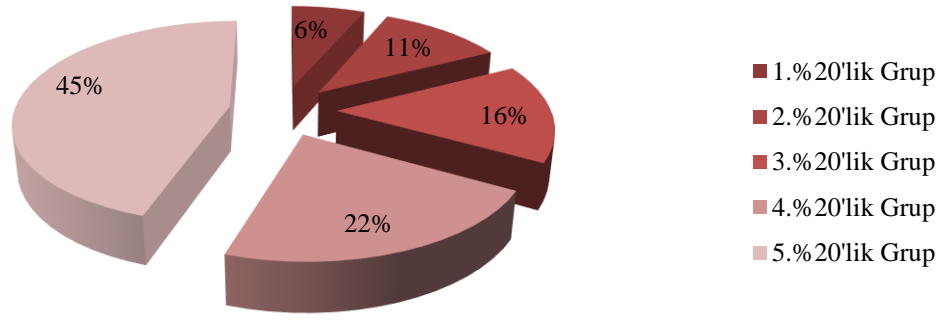
4.5. GELİR DAĞILIMI VE YOKSULLUK

Küreselleşme süreci ile birlikte dünyada, yoksul insan sayısında kayda değer bir artış olduğu görülmüştür. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı aracılığıyla "aşırı yoksulluk ve açlığın ortadan kaldırılması" hedefi doğrultusunda dünya genelinde yoksullukla mücadele edilmektedir. Yoksulluğun birçok nedeni olmasına rağmen yoksulluğun gelir dağılımının

adaletsiz olması ile yakından ilgili olduğu bilinmektedir. Gelir dağılımının eşitsiz olduğu ülkelerde yoksulluk oranı da yüksektir.

TÜİK tarafından yayımlanan “2009 Yoksulluk Çalışması” sonuçlarına göre, Türkiye’de fertlerin yaklaşık olarak %0,48’i (229 bin kişi) sadece gıda harcamalarını içeren yoksulluk sınırının, %18,08’i (12 milyon 751 bin kişi) ise gıda ve gıda dışı harcamaları içeren yoksulluk sınırının altında yaşamaktadır. 2008 yılında bu oranlar sırasıyla %0,54 ve %17,11’dir. Kişi başı günlük harcaması, satınalma gücü paritesine göre 1 doların altında fert bulunmamaktadır. Buna karşın satınalma gücü paritesine göre kişi başı günlük 2,15 dolar olarak tanımlanan yoksulluk sınırı altında olan fert oranı %0,22, yoksulluk sınırı 4,3 dolar olduğunda yoksul fert oranı ise %4,35 olarak tahmin edilmiştir. Kırsal yerleşim yerlerinde yaşayanların, 2008 yılında %34,62 olan yoksulluk oranı 2009 yılında %38,69’a yükselmiş, kentsel yerlerde yaşayanların yoksulluk oranı %9,38’den %8,86’ya düşmüştür.

Söz konusu çalışma bulgularında hanehalkı büyüklüğü arttıkça yoksulluk riskinin arttığı tespit edilmiştir. 2009 yılında hanehalkı büyüklüğü 3 veya 4 kişi olan hanelerde bulunan fertlerin yoksulluk oranı %9,65 olurken, 7 ve daha fazla kişi olan hanelerde fertlerin yoksulluk oranı %40,05 olarak hesaplanmıştır. Bulgulardan biri de, eğitim durumu yükseldikçe yoksul olma riskinin azalıyor olmasıdır. 2009 yılında okur-yazar olmayan veya bir okul bitirmeyenlerde yoksulluk oranı %29,84 olurken, ilkokul mezunlarında bu oran %15,34, lise ve dengi meslek okullarında %5,34, yüksekokul, fakülte ve üstü mezuniyete sahip fertlerde %0,71 olmuştur. İlköğretime başlamamış olan 6 yaşından küçük çocukların yoksulluk riski ise %24,04’tür.

Şekil 10: Türkiye’de Hanehalkı Kullanılabilir Gelire Göre Sıralı Yüzde 20’lik Gruplar İtibarıyla Yıllık Hanehalkı Kullanılabilir Gelirlerin Dağılımı
Kaynak: TÜİK, 2012.

Türkiye’de yüzde 20’lik gruplarda⁴, en yüksek gelire sahip %20’lik grup toplam gelirin %45’ine sahipken, en düşük %20’lik grup toplam gelirin %6’sına sahiptir. Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde bu oranlar %42 ve %7 olarak sıralanmaktadır.

Tablo 34: Hanehalkı Kullanılabilir Gelire Göre Gini Katsayısı

	Gini Katsayısı						
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2013
Türkiye	0,403	0,387	0,386	0,394	0,380	0,383	0,382
TR1 İstanbul	0,361	0,344	0,350	0,350	0,355	0,358	0,374
TR2 Batı Marmara	0,359	0,335	0,336	0,370	0,371	0,378	0,380
TR3 Ege	0,412	0,372	0,382	0,384	0,387	0,400	0,391
TR4 Doğu Marmara	0,390	0,380	0,332	0,364	0,328	0,323	0,342
TR5 Batı Anadolu	0,399	0,368	0,396	0,388	0,358	0,364	0,357
TR6 Akdeniz	0,402	0,413	0,373	0,387	0,388	0,395	0,396
TR7 Orta Anadolu	0,359	0,340	0,344	0,400	0,369	0,363	0,361
TR8 Batı Karadeniz	0,367	0,366	0,375	0,382	0,345	0,333	0,337
TR9 Doğu Karadeniz	0,393	0,359	0,371	0,373	0,328	0,337	0,332
TRA Kuzeydoğu Anadolu	0,364	0,395	0,434	0,388	0,372	0,373	0,370
TRB Ortadoğu Anadolu	0,380	0,374	0,369	0,385	0,384	0,383	0,356
TRC Güneydoğu Anadolu	0,381	0,355	0,393	0,401	0,382	0,378	0,348

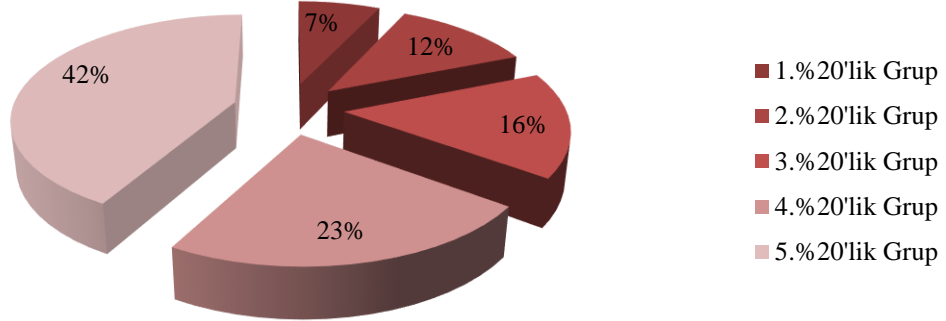
Kaynak: TÜİK, Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması.

Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde 2009-2012 yılları arasında Gini katsayısında⁵ iyileşme söz konusudur. 2012 yılı verilerine göre bölgenin Gini katsayısı Ege, Ortadoğu

⁴ Hanehalkları kullanılabilir gelirlerine göre küçükten büyüğe doğru sıralanarak 5 gruba ayrıldığında; "ilk yüzde 20’lik grup" geliri en düşük olan grubu, "son yüzde 20’lik grup" ise geliri en yüksek olan grubu tanımlamaktadır.

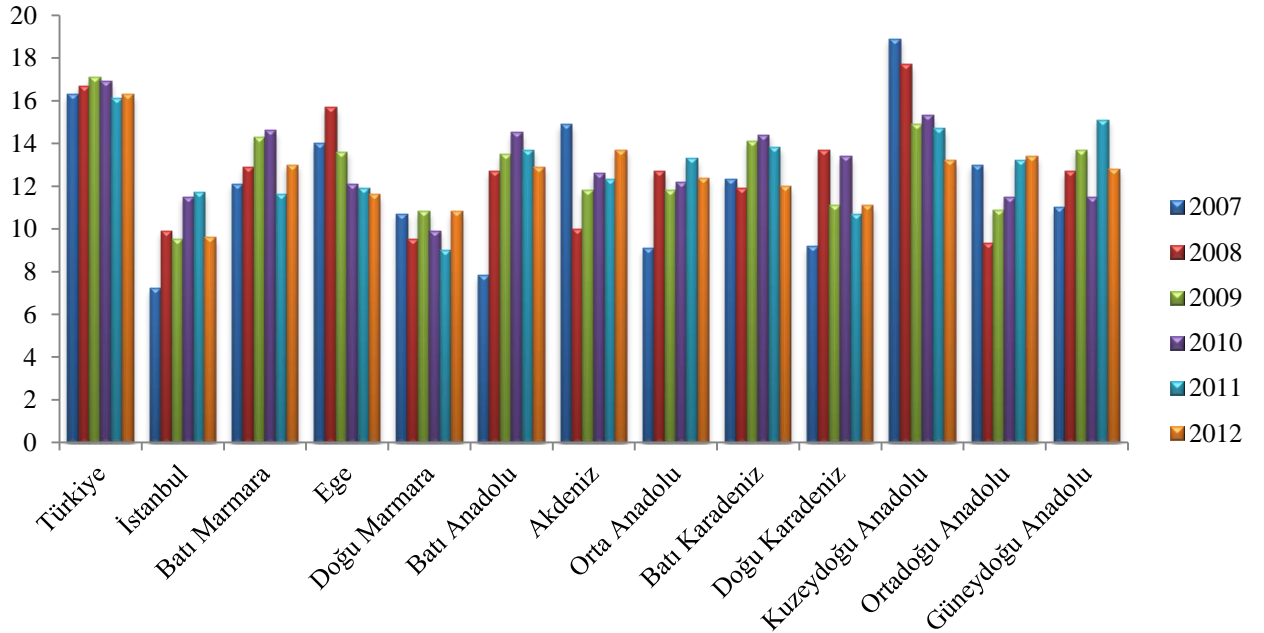
⁵ Gini Katsayısı: Kişisel gelir dağılımını ölçmek için, yaygın olarak kullanılan dağılım ölçüsüdür. Gini katsayısı, “0 ile 1” arasında değişir. Bir toplumda, gelir adaletli olarak paylaşılmışsa, Gini Katsayısı “0”a eşit, toplumdaki gelirleri yalnız bir kişi almışsa, Gini katsayısı “1”e eşit olmaktadır (TÜİK).

Anadolu ve Akdeniz bölgelerine nazaran daha düşük değere sahip ve gelir dağılımı bu bölgelere göre daha adildir.

Şekil 11: Güneydoğu Anadolu Bölgesi Hanhalkı Kullanılabilir Gelire Göre Sıralı Yüzde 20'lik Gruplar İtibarıyla Yıllık Hanhalkı Kullanılabilir Gelirlerin Dağılımı
Kaynak: TÜİK, 2012.

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde en zengin %20'lik grup toplam gelirin %45'ine sahipken, en yoksul %20'lik grup toplam gelirin %7'sine sahiptir. Buna göre geliri en düşük olan grup ile en yüksek olan grup arasında 7 kat fark bulunmaktadır. Bu dağılım bölgede gelir dağılımı eşitsizliğinin boyutlarını ifade etmektedir.

Şekil 12: Türkiye ve Düzey 1 Bölgeleri Yoksulluk Oranı
Kaynak: TÜİK, (%).

2012 verilerine göre Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin yoksulluk oranı %12,8'dir. Resmi veri kaynaklarının yoksullukla ilgili güncel ve illere özel veri yayınlamamaları nedeniyle TRC1 Bölgesi'nde yoksulluk olgusu sayısal değerlerle ifade edilememektedir. Gözlemlenen ve verilerle kısmi doğrulanan işsizlik oranları, kadın işgücüne katılım oranı, eğitim süresi, okullaşma oranı, sokak çocukları, çocuk işçiliği, kayıtdışı istihdam, sosyal yardımlardan yararlanma oranı, çarpık kentleşme, ekonomik eşitsizlik, bebek ölüm hızının ortalamanın üzerinde olması gibi birçok neden bölgede yoksulluk oranının görece yüksek olduğunu ve sosyo-ekonomik sorunları da beraberinde getirdiğini göstermektedir. Bu nedenle resmi rakamlarla ifade edilen yoksulluk verilerinin iyimser bir tablo çizdiği belirtilebilir.

Boğaziçi Üniversitesi tarafından 2011 yılında yayımlanan "Türkiye'nin Şehirleri Sürdürülebilirlik Araştırması"nda ekonomik, çevresel ve sosyal eksenler bağlamında illerin yaşam kalitesi ve sürdürülebilirliği araştırılmıştır. Bu eksenler kapsamında illerin yoksullukla mücadele performansı da değerlendirilmiştir. Yoksullukla mücadelede yeşil kartlıların il nüfusuna oranı, okuma yazma bilmeyenlerin oranı, sosyal güvenlik kapsamı dışında kalan nüfusun toplam nüfusa oranı olmak üzere 3 değişken kullanılmıştır. Bu veriler doğrultusunda yapılan sıralamada, yoksullukla mücadele konusunda 81 il içerisinde Gaziantep 46., Kilis 65. ve Adıyaman'ın 66. sırada yer aldığı görülmektedir. Bölgede yaşanan göç olgusu ve nüfus hareketleri göz önünde bulundurulduğunda bahsi geçen araştırmadaki sıralamanın iyimser olduğu ifade edilebilir. İnsan hakları bildirgelerine, anlaşmalarına imza atmış her devlet belli sorumluluklar yüklenmiş olmaktadır. Devletlerin: 1) Herkese kapasite oluşturma olanağı açmış, 2) Bunları fırsat eşitsizliğiyle malul olmadan gerçekleştirmiş, 3) Makroekonomik dengelerini korumuş, 4) Güçsüzlerinin acizlerinin gereksinimlerini karşılamış olmaları gerekmektedir (Tekeli, 2010:134).

Türkiye'de yoksulluğun boyutlarının nesnel bir ölçümle ortaya konulamayacağı belirtilebilir. Bunun iki önemli nedeni burada sıralanabilir. İlki, TÜİK ile yapılan görüşmelerde insanların gelirleriyle ilgili doğru bilgi vermediği tespiti ortaya çıkmıştır. İkincisi, toplumsal olarak dayanışmacı bir sosyal sermayeye sahip olduğumuz için bireyler arası veya aileler arası yardımlaşma eğilimi nedeniyle yoksulluk gerçek boyutlarıyla ortaya çıkmamaktadır. Özellikle Gaziantep'e göçle gelen nüfusun büyük bir kısmı, kırsalla

bağlantısını koparmadığı için temel ihtiyaçlarının büyük bir bölümünü böyle bir dayanışma ilişkisi bağlamında sağlamaktadır.

Sosyal Güvenlik

Sosyal güvenlik; hastalık, işsizlik, yaşlılık ve ölüm gibi risklerin doğrudan bireyleri ya da mensubu oldukları hane halkını geçici veya sürekli olarak kazançtan mahrum bırakması nedeniyle ortaya çıkabilecek fakirliğe karşı insanların korunmasına yönelik genel tedbirler sistemidir (Kalkınma Bakanlığı, 2012:11).

Tablo 35: Sosyal Güvenlik Kapsamındaki Nüfus

	Gaziantep	Adıyaman	Kilis
İllerin Toplam Nüfusu (2013)	1.844.438	597.184	128.586
Toplam Sosyal Güvenlik Kapsamı (Aktif+Pasif+Gelir Testi Yaptıranlar)	1.791.145	579.155	117.144
Sosyal Güvenlik Kapsamının (Gelir Testi Yapılanlar Hariç) İl Nüfusuna Oranı	77,22	61,04	66,71
Sosyal Güvenlik Kapsamı Dışında Kalan Nüfus	53.293	18.029	11.442
Sosyal Güvenlik Kapsamında Bakmakla Yükümlü Tutulanların Sayısı*	920.946	243.215	51.415
Gelir Testi Yapılan Kişi Sayısı	366.863	214.647	31.363
Sosyal Güvenlik Kapsamında Aktif Çalışan Kişi Sayısı*	368.105	81.150	22.789

*Kaynak: SGK İl Web Siteleri. *.Emekli sandığı, Bağ-kur, ve SSK, 2013*

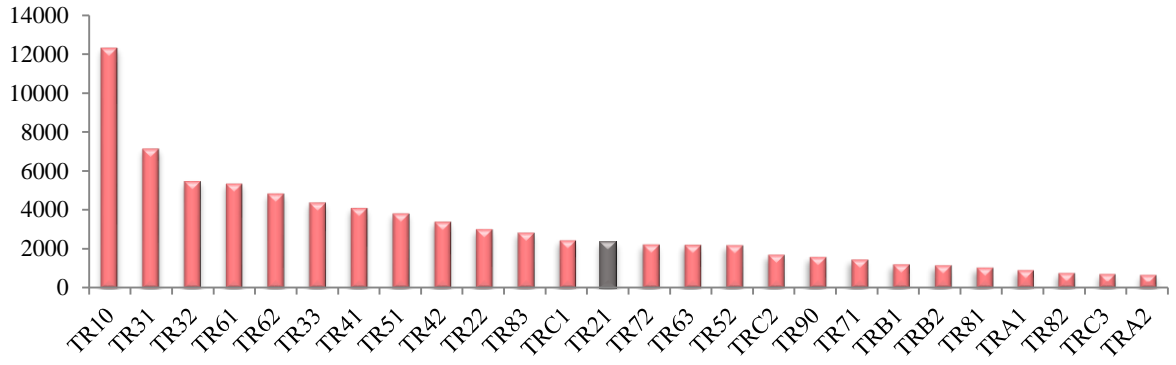
2013 yılı sosyal güvenlik verilerine göre bölgede sosyal güvenlik kapsamına giren nüfus oranı %96,8'dir.

4.6. SOSYAL SORUNLAR

Suç ve Güvenlik

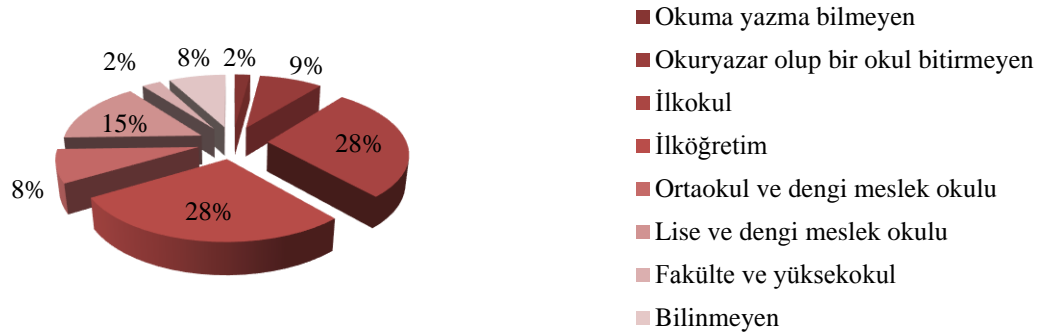
Kent güvenliğini sağlayabilmek adına yapısal birtakım değişikliklerin gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda suç oranını düşürebilmek amacıyla fiziki önlemler alınabilir. Kent aydınlatması, izleme sistemleri ve güvenlik görevlilerinin suç önleme konusunda donanıma sahip olmaları suçla mücadele yöntemleri olarak ifade edilebilir.

2011 yılı verilerine göre, TRC1 Bölgesi, 26 Düzey 2 bölgesi arasında infaz kurumuna giren hükümlüler bakımından 12. sırada yer almaktadır.

Şekil 13: Düzey 2 Bölgelerine Göre Ceza İnfaz Kurumlarına Giren Hükümlüler
Kaynak: TÜİK, 2011.

Eğitim durumuna göre cezaevine giren hükümlüler incelendiğinde, %28 oran ile ilkokul ve ilköğretim düzeyinde eğitime sahip kişiler ilk sıralarda yer almaktadır.

Şekil 14: TRC1 Bölgesi Eğitim Durumuna Göre Cezaevine Giren Hükümlüler
Kaynak: TÜİK, 2011.

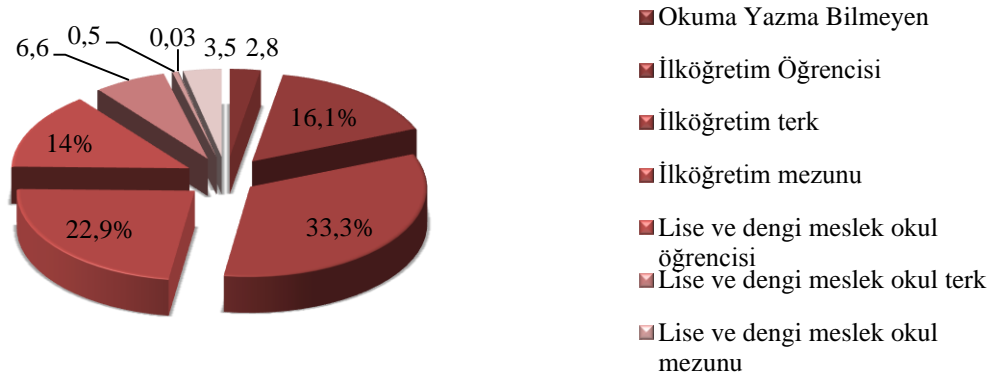
2011 verilerine göre Gaziantep'te infaz kurumuna girenlerin suç türleri arasında İcra İflas Kanunu'na muhalefet, çek kanunlarına muhalefet, hırsızlık, yaralama, ateşli silahlar ve bıçaklarla ilgili suçlar yer almaktadır. Adıyaman ilinde bu suç türleri İcra İflas Kanunu'na muhalefet, hırsızlık, yaralama, öldürme ve diğer suçlar; Kilis ilinde ise İcra İflas Kanunu'na muhalefet, yaralama, hırsızlık, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticaret ve diğer suçlar şeklinde sıralanabilir.

TÜİK 2012 yılı verilerine göre bölgede, isnat edilen suç türüne göre güvenlik birimine gelen veya getirilen 3.845 çocuk bulunmaktadır. Bu çocuklardan 3.592'si erkek, 253'ü kız çocuğudur.

Gaziantep'te güvenlik birimine gelen veya getirilen çocukların 2.659'u erkek, 166'sı kız çocuğudur. Suç türlerine baktığımızda 1.030 rakamı ile yaralama suçu ilk sıradadır. Yaralama suçunu 934 ile hırsızlık suçu ve 179 rakamı ile uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak, satmak, satın almak suçları takip etmektedir. Gaziantep, 81 il içerisinde 10. sırada yer almaktadır.

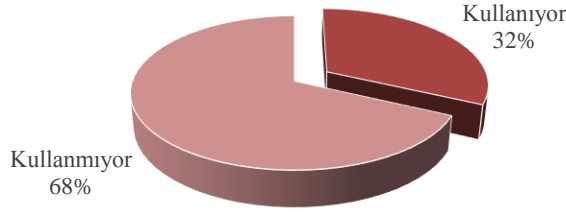
Adıyaman'da 718 suç olayının 657'si erkek, 61'i kız çocuğu tarafından işlenmiştir. Bu suçlardan 245'i hırsızlık, 231'i yaralama ve 42'si diğer suç türlerine aittir. Adıyaman 81 il içerisinde 39. sıradadır.

Kilis'te 302 suç olayının 276'sı erkek, 26'sı kız çocuğu tarafından işlenmiştir. 114 suç sayısı ile yaralama ilk sırada yer almaktadır. Ardından 64 suç sayısı ile hırsızlık ve 27 suç sayısı ile 5682 Sayılı Kanuna muhalefet suçu gelmektedir. Kilis 81 il içerisinde 68. sırada yer almaktadır.

Şekil 15: TRC1 Bölgesi Güvenlik Birimine Gelen Çocukların Eğitim Durumu
Kaynak: TÜİK, 2012.

TRC1 Bölgesi 18 yaş altı güvenlik birimine gelen çocukların eğitim durumu incelendiğinde, %33,3 oranında ilköğretimden ayrılan çocukların güvenlik birimine geldiği ortaya çıkmaktadır. Ardından %22,9 oranı ile ilköğretim mezunu, %16,1 oranı ile ilköğretim öğrencisi gelmektedir. Eğitim seviyesi düştükçe güvenlik birimine gelme oranının arttığı ifade edilebilir.

Şekil 16: TRC1 Bölgesi Güvenlik Birimine Gelen Çocukların Bağımlılık Yapan Madde Kullanma Durumu

Kaynak: TÜİK, 2012.

Bölgede güvenlik birimine gelen çocukların %32'si bağımlılık yapan madde kullanmaktadır. %68'i bağımlılık yapan madde kullanmamaktadır.

4.7. YAŞAM KALİTESİ

İnsanların ve toplumların, gelir düzeylerinin iş kalitelerinin, fiziksel ve ruhsal sağlıklarının, eğitim düzeylerinin, yaşadıkları fiziksel çevrenin ve sosyal yaşantılarının bileşiminin genel niteliği⁶ olarak tanımlanan yaşam kalitesi, yaşanabilirliği hayati boyutta etkileyen unsurlardan birisidir.

Tablo 36: TRC1 Bölgesi Yaşam Kalitesi Sıralaması

	Yıl	Gaziantep	Adıyaman	Kilis	TRC1
SEGE ⁷	2003	20	65	54	-
SEGE ⁸	2011	30	66	63	-
Bölgesel Hoşnutsuzluk Endeksi ⁹	2007	-	-	-	8
Bölgesel Hoşnutsuzluk Endeksi	2010	-	-	-	5
CNBC-E Business Dergisi ¹⁰	2009	59	62	60	-
CNBC-E Business Dergisi	2011	60	67	64	-
Türkiye'nin İleri Sürdürülebilirlik Araştırması ¹¹	2011	56	31	38	-
İller arası Rekabetçilik Endeksi ¹²	2010	36	68	59	-
Türkiye İçin Rekabet Endeksi Araştırması ¹³	2009	42	70	59	-

Not: Dikkate alınan çalışmalarda, il sıralamalarındaki değişiklikler, analizlerde kullanılan değişkenlerin farklı olmasından kaynaklanmaktadır.

⁶ Sosyal Politika Kavramları Sözlüğü (Kalkınma Bakanlığı)

⁷ İllerin Sosyo-ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması-2003 (Genel Sıralama)

⁸ İllerin Sosyo-ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması-2011 (Genel Sıralama)

⁹ 12. Uluslararası Ekonometri, Yöneylem Araştırması ve İstatistik Sempozyumu Kamil TAŞÇI, M.Emin ÖZSAN 26-29 Mayıs 2011 (Düzye2 Bölgeleri Sıralaması)

¹⁰ CNBC-E Business Dergisi, Sayı: 59, Eylül 2011 (Genel Sıralama)

¹¹ Boğaziçi Üniversitesi "Türkiye'nin İleri Sürdürülebilirlik Araştırması-2011" (Yaşam Kalitesi Alt Endeks Sıralaması)

¹² Uluslararası Rekabet Araştırmaları Kurumu (URAK) "İllerarası Rekabetçilik Endeksi" (Beşeri Sermaye ve Yaşam Kalitesi Alt Endeksi Sıralaması)

¹³ Ekonomi ve Dış Politikalar Merkezi'nin (EDAM) "Türkiye İçin Rekabet Endeksi Çalışması-2009" (Sosyal Sermaye Alt Endeks Sıralaması)

Yaşam kalitesi araştırmalarına bakıldığında b3lge illerinin genel olarak geri sıralarda yer aldığı g3r3lmektedir. Periyodik olarak yapılan çalışmalar kıyasen incelendiğinde b3lge illerinin sıralamalarda gelişme g3stermesi beklenirken gerilemelerin olduğu g3r3lmektedir. Kalkınma Bakanlığı ve CNBC-e dergisi tarafından yapılan çalışmalarda bu durum bariz bir Şekilde g3r3lmektedir. İş Bankası tarafından yapılan ‘T3rkiye’de İllerin Gelişmişlik D3zeyi Araştırması’nda ‘genel sıralamada’ Gaziantep 11., Adıyaman 64. ve Kilis 66. sırada yer almaktadır. Aynı araştırmanın alt eksenini olan ‘sosyal gelişmişlik endeksi’ sıralamasında Gaziantep 53., Adıyaman 64. ve Kilis 67. sırada g3r3lmektedir. Burada dikkati çeken konu Gaziantep’in genel sıralamada ilk 15’te olmasına rağmen sosyal gelişme alt ekseninde 42 sıra gerileyerek 53. sırada yer almasıdır. (alışmada sosyal gelişmişlik endeksi hesaplanırken uzman doktor sayısı, hastane-yatak sayısı, bin kişi başına d3şen otomobil sayısı, kişi başına mesken elektrik t3knetimi, bebek 3l3mleri, hava kirliliği, sinema seyircisi sayısı, okuma yazma bilmeyen n3fus, 3đretim 3yesi sayısı g3stergeleri dikkate alınmıştır).

Yerel Cinsiyet Eşitliği

Toplumsal cinsiyete duyarlı veri (TCDV), kadınlara ve erkeklere y3klenen g3revlerin, sorumlulukların ve rollerin farkında olarak her iki cinsiyeti toplum içinde konumlandırma biçimlerinin bilinerek ve bunların kadınlar aleyhine yarattığı dezavantajların hesaba katılarak verinin toplanma ve değerlendirme s3recidir. S3z konusu veri tabanını oluşturmak 3zere 2013 yılında çalışmalar y3r3ten TEPAV, belediye genel meclisinde kadın oranı, toplam doğumlar içinde ergen doğurganlık, anne 3l3m oranı, kadın kayıtlı istihdam, erkek istihdam oranı, 15 yaş 3st3 lise mezunu kadın oranı, 15 yaş 3st3 3niversite mezunu kadın oranı, 15 yaş 3st3 3niversite mezunu erkek oranı gibi g3stergeler çerçevesinde 81 ilin yerel d3zeyde toplumsal cinsiyet eşitliği endeksi ortaya konmuştur (TEPAV, 2014).

Tablo 37: Cinsiyet Eşitliği Endeks Sıralaması

İller	Yerel Cinsiyet Eşitliği Endeksi Sıralaması	İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması (2011)
Gaziantep	78	30
Adıyaman	40	66
Kilis	79	63

Kaynak: TEPAV, 2013 ve Kalkınma Bakanlığı, 2012.

S3z konusu çalışmaya g3re TRC1 B3lgesi diğer b3lgelerle kıyaslandığında olduğca geride kalmaktadır. Çalışmada yerel cinsiyet eşitlik endeksi ile 2011 İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması (SEGE 2011) karşılaştırılmış ve ortaya olduğca ilginç

sonuçlar çıkmıştır. Özellikle Gaziantep için çarpıcı bir sıralama oluşmuştur. Gaziantep 81 il içerisinde yerel cinsiyet eşitliği sıralamasında 78. sırada iken SEGE 2011’de 30. sırada yer almaktadır. Adıyaman yerel cinsiyet eşitlik endeksi sıralamasında 40. sırada iken SEGE 2011’de 66. sırada yer almaktadır. Kilis ise yerel cinsiyet eşitlik endeksi sıralamasında 79. sırada iken SEGE 2011’de 63. sırada yer almaktadır.

Tablo 38: Cinsiyet Eşitliği Endeksi Göstergelere Göre İllerin Sıralanması

	Ergen Doğum	Temsil	İstihdam	Eğitim
Gaziantep	55	72	55	60
Adıyaman	23	27	69	58
Kilis	71	76	61	61

Kaynak: TEPAV, 2013.

TEPAV’ın çalışmasında TRC1 Bölgesi göstergeler bağlamında incelendiğinde ortaya daha vahim bir sonuç çıkmaktadır. Adıyaman görece daha eşitlikçi bir konumda yer alırken Kilis ve Gaziantep için aynı durum söz konusu değildir. Özellikle Kilis’in ergen doğum göstergesinde 81 il içerisinde 71. sırada yer alması bu konuya ilişkin çözüm araçlarının geliştirilmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır. Bölgede cinsiyet algısının ve cinsiyetçi yaklaşımın boyutları bu göstergelerle daha açık ifade edilmiştir.

4.8. SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI

Kalkınma ajanslarının kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirliğini geliştirmeye yönelik çalışmaları, bu kesimlerde sosyal ağları yaygınlaştırarak güçlü bir sosyal sermaye kurmak adına yapılmaktadır. Güçlü bir sosyal sermayenin ekonomik büyümeye, işgücü piyasalarının etkin çalışmasına, toplumun eğitim ve sağlık düzeyine, suç oranının azalmasına kamu kurumlarının etkin çalışmasına katkıda bulunduğu ifade edilebilir. Bir toplumun sosyal sermayesinin gelişmesi açısından dezavantajlı grupların sosyal içerme anlayışı bağlamında toplumsal hayata katılımı ciddiye alınması gereken bir durum olarak ortaya çıkmaktadır.

TRC1 Bölgesi’nde 2014 yılı verilerine göre toplam faal dernek sayısı 2.317’dir. Bu derneklerin yüzde 66’sı Gaziantep’te (1.534), yüzde 26’sı Adıyaman’da (600), yüzde 8’i Kilis’te (183) faaliyet göstermektedir.

İçişleri Bakanlığı’ndan elde edilen verilere göre Gaziantep’teki derneklerin dağılımına bakıldığında yüzde 27 ile en çok mesleki ve dayanışma alanında faaliyet gösteren dernek bulunmaktadır. Ardından yüzde 15 ile spor ve dini dernekleri gelmektedir. Adıyaman’da

derneklerin yüzde 24'ü spor, 18'i mesleki ve dayanışma, yüzde 14'ü ise eğitim araştırma alanında faaliyet göstermektedir. Kilis'te ise yüzde 27 oranında spor, yüzde 20 ile insani yardım, yüzde 16 ile mesleki ve dayanışma dernekleri faaliyet göstermektedir.

4.9. EKONOMİK YAPI

Bölgenin kişi başına 1.398 dolar gayri safi yurtiçi hasıla (GSYİH) ile ülke genelinde 21. sırada yer aldığı görülmektedir. TRC1 Bölgesi kişi başına düşen GSYİH rakamı, Türkiye ortalaması olan 2.146 doların altındadır. Adıyaman 918 dolar ile bölge içi sıralamada en sonda yer almaktadır.

Bölgede üretilen gayrisafi katma değerın ülke toplamı içindeki payı 2008 yılında % 1,6 oranında gerçekleşmiştir. Yıllar itibariyle kişi başına düşen gayri safi katma değere (GSKD) bakıldığında TRC1 Bölgesi için 2004 yılında 2.678 dolar iken düzenli bir artış eğilimi göstererek 2008 yılında 4.597 dolara ulaşmıştır. Bu değer, 2008 yılında 9.384 dolar olan bölge katma değerının ülke toplamı içindeki payı % 1,6 olup ülke ortalamasının çok altındadır.

Tablo 39: Rekabetçilik Sıralaması

	Gaziantep	Adıyaman	Kilis
Genel Rekabetçilik Endeksi	32	68	61
Ekonomik Canlılık ve Etkinlik	17	53	59
Emek Piyasaları	19	74	37
Yaratıcılık	46	74	75
İnsan Sermayesi	67	68	66
Fiziki Altyapı	13	54	59
Sosyal Sermaye	42	70	59

Kaynak: EDAM, 2009.

2009 yılında Ekonomi ve Dış Politikalar Merkezi (EDAM) tarafından yapılan 'Türkiye İçin Bir Rekabet Endeksi' araştırması, bölgelerin rekabet etme güçlerini artırmaya ve markalaşmalarına katkıda bulunmak, yatırım alanlarına ve değiştirilmesi gereken politikalara dikkat çekmek amacını taşımaktadır. Çalışmada 81 il genel rekabetçilik endeksinin yanı sıra ekonomik canlılık ve etkinlik, emek piyasaları, yaratıcılık, insan sermayesi, fiziki altyapı ve sosyal sermaye olmak üzere 6 alt endeks kapsamında değerlendirilmiştir (*Endeks göstergeleri EK2'de yer almaktadır*). Genel rekabetçilik endeksi sıralamasında Gaziantep 32., Adıyaman 68. ve Kilis 61. sırada yer almaktadır.

TRC1 Bölgesi, gerçekleştirmekte olduğu ihracat ile 2013 yılı itibarıyla Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde ilk sırada yer alırken 26 bölge arasında 6. sırada yer almaktadır.

Gaziantep, 2013 yılında 6,2 milyon dolar tutarında ihracat gerçekleştirerek ülke genelinden %4,1 pay almıştır. Adıyaman'ın 2013 yılı ihracat rakamlarında bir önceki yıla göre %18 oranında azalma yaşanmıştır. Kilis ili ise 2010 yılından sonra yakaladığı artış hızını bölgede yaşamakta olan kriz nedeni ile 2012 yılında kaybetmiş, gerçekleştirdiği ihracat 2011 yılına göre %62 oranında düşmüştür.

Bölge, 2002-2013 yılları arasında gerçekleştirmiş olduğu ithalat tutarını %887 gibi büyük bir oranda artırmış ve 2013 senesinde 6,7 milyar dolar tutarına ulaşmıştır. Yıllar itibariyle artış eğilimi incelendiğinde, küresel mali krizin etkisiyle yalnızca 2009 yılında bir önceki yıla göre düşüş yaşandığı görülmektedir. Buna rağmen bölge Düzey 2 bölgeleri arasında en fazla ithalat yapan 6. bölge konumundadır.

5. İLÇELERİN NÜFUS HAREKETLİLİĞİ

Gaziantep’te Şehitkamil ve Şahinbey ilçelerindeki sosyal ve ekonomik olanaklar ilin ve bölgenin nüfus hareketlerini belirleyebilecek etkiye sahiptir. Genel olarak çevre ilçeler nüfus kaybederken merkez ilçelerin nüfusu artmaktadır.

Gaziantep Araban İlçe Nüfusuna Kayıtlı Olan Kişilerin İkamet Ettikleri Yerler	
Araban Toplam Nüfus (2012)	32.091
Araban Toplam Nüfus (2013)	32.102
Araban Toplam Nüfus (2014)	31.835
Araban Nüfus Projeksiyonu (2023)	31.641
Gaziantep İlinde Yaşayanların Toplamı (2014)	71.602
Gaziantep Dışında Yaşayanların Toplamı (2014)	10.327
Araban İlçe Nüfusuna Kayıtlı Olup Gaziantep Dışında Yaşayanların İllere Göre Dağılımı (+500 kişi)	
İstanbul İlinde Yaşayanlar	2.050
Adana İlinde Yaşayanlar	1.250
Adıyaman İlinde Yaşayanlar	1.000
Antalya İlinde Yaşayanlar	692
Mersin İlinde Yaşayanlar	617
Diğer İllerde Yaşayanlar Toplamı	5.968

Kaynak: TÜİK.

2014 verilerine göre Araban ilçesinin nüfusu 31.835 kişidir. Bu nüfusun 16.013’ü erkek, 15.822’si kadındır. 2012 yılında yürürlüğe giren 6360 sayılı Büyükşehir Yasası’na göre Araban ilçe nüfusunun tümünün il/ilçe merkezinde yaşadığı görülmektedir. Türkiye genelinde Araban nüfusuna kayıtlı 81.929 kişi bulunmaktadır. Gaziantep ilinde yaşayan Arabanlıların toplamı 71.602 kişi, Gaziantep dışında yaşayanların toplamı 10.327 kişidir. Araban ilçe nüfusuna kayıtlı olup ilçe dışında yaşanan iller İstanbul, Adana, Adıyaman, Antalya ve Mersin şeklinde sıralanabilir.

Gaziantep Karkamış İlçe Nüfusuna Kayıtlı Olan Kişilerin İkamet Ettikleri Yerler	
Karkamış Toplam Nüfus (2012)	10.587
Karkamış Toplam Nüfus (2013)	10.832
Karkamış Toplam Nüfus (2014)	10.438
Karkamış Nüfus Projeksiyonu (2023)	7.613
Gaziantep İlinde Yaşayanların Toplamı (2014)	39.664
Gaziantep Dışında Yaşayanların Toplamı (2014)	11.104

Karkamış İlçe Nüfusuna Kayıtlı Olup Gaziantep Dışında Yaşayanların İllere Göre Dağılımı (+500 kişi)	
İstanbul İlinde Yaşayanlar	2.409
Adana İlinde Yaşayanlar	1.682
Mersin İlinde Yaşayanlar	928
Antalya İlinde Yaşayanlar	748
İzmir İlinde Yaşayanlar	588
Hatay İlinde Yaşayanlar	547
Ankara İlinde Yaşayanlar	537
Diğer İllerde Yaşayanlar Toplamı	3.665

Kaynak: TÜİK.

2014 verilerine göre Karkamış ilçesinin nüfusu 11.104 kişidir. Bu nüfusun 5.298'i erkek, 5.140'ı kadındır. 2012 yılında yürürlüğe giren 6360 sayılı Büyükşehir Yasa'sına göre Karkamış ilçe nüfusunun tümünün il/ilçe merkezinde yaşadığı görülmektedir. Türkiye genelinde Karkamış nüfusuna kayıtlı 50.768 kişi bulunmaktadır. Gaziantep dışında yaşayan Karkamış nüfusuna kayıtlı olanların toplamı 11.104 kişidir. Karkamış ilçe nüfusuna kayıtlı olup ilçe dışında yaşanan iller İstanbul, Adana, Mersin, Antalya, İzmir ve Hatay şeklinde sıralanabilir.

Ayrıca AFAD'ın 07.11.2014 rakamlarına göre Karkamış Çadırkenti'nde 1.686 çadır, 7.641 Suriyeli sığınmacı yaşamakta olup bu rakama kamp dışında barınma olanağı bulan kişi sayısı eklenmemiştir.

Gaziantep Nurdağı İlçe Nüfusuna Kayıtlı Olan Kişilerin İkamet Ettikleri Yerler	
Nurdağı Toplam Nüfus (2012)	37.382
Nurdağı Toplam Nüfus (2013)	37.620
Nurdağı Toplam Nüfusu (2014)	37.719
Nurdağı Nüfus Projeksiyonu (2023)	36.186
Gaziantep İlinde Yaşayanların Toplamı (2014)	50.623
Gaziantep Dışında Yaşayanların Toplamı (2014)	21.460
Nurdağı İlçe Nüfusuna Kayıtlı Olup Gaziantep Dışında Yaşayanların İllere Göre Dağılımı (+500 kişi)	
İstanbul İlinde Yaşayanlar	2.573
Adana İlinde Yaşayanlar	2.541
Osmaniye İlinde Yaşayanlar	2.212
Kahramanmaraş İlinde Yaşayanlar	2.127
Hatay İlinde Yaşayanlar	2.003
Mersin İlinde Yaşayanlar	1.921

Ankara İlinde Yaşayanlar	1.483
Antalya İlinde Yaşayanlar	1.309
İzmir İlinde Yaşayanlar	739
Diğer İllerde Yaşayanlar Toplamı	5.552

Kaynak: TÜİK.

2014 verilerine göre Nurdağı ilçesinin nüfusu 37.719 kişidir. Bu nüfusun 18.979'u erkek, 18.740'ı kadındır. 2012 yılında yürürlüğe giren 6360 sayılı Büyükşehir Yasa'sına göre Nurdağı ilçe nüfusunun tümünün il/ilçe merkezinde yaşadığı görülmektedir. Türkiye genelinde Nurdağı nüfusuna kayıtlı 72.083 kişi bulunmaktadır. Gaziantep ilinde yaşayan Nurdağılıların toplamı 50.623 kişi, Gaziantep dışında yaşayanların toplamı 21.460 kişidir. Nurdağı ilçe nüfusuna kayıtlı olup ilçe dışında yaşanan iller İstanbul, Adana, Osmaniye, Hatay, Kahramanmaraş, Mersin, Ankara, Antalya ve İzmir şeklinde sıralanabilir.

Gaziantep Nizip İlçe Nüfusuna Kayıtlı Olan Kişilerin İkamet Ettikleri Yerler	
Nizip Toplam Nüfus (2012)	135.819
Nizip Toplam Nüfus (2013)	135.588
Nizip Toplam Nüfus (2014)	136.365
Nizip Nüfus Projeksiyonu (2023)	147.672
Gaziantep İlinde Yaşayanların Toplamı (2014)	194.007
Gaziantep Dışında Yaşayanların Toplamı (2014)	57.050
Nizip İlçe Nüfusuna Kayıtlı Olup Gaziantep Dışında Yaşayanların İllere Göre Dağılımı (+500 kişi)	
İstanbul İlinde Yaşayanlar	21.030
Mersin İlinde Yaşayanlar	3.986
Adana İlinde Yaşayanlar	3.708
Antalya İlinde Yaşayanlar	3.646
Ankara İlinde Yaşayanlar	3.577
İzmir İlinde Yaşayanlar	2.989
Şanlıurfa İlinde Yaşayanlar	2.162
Bursa İlinde Yaşayanlar	1.487
Kocaeli İlinde Yaşayanlar	1.300
Hatay İlinde Yaşayanlar	1.274
Muğla İlinde Yaşayanlar	703
Eskişehir İlinde Yaşayanlar	677
Osmaniye İlinde Yaşayanlar	610
Kahramanmaraş İlinde Yaşayanlar	594
Balıkesir İlinde Yaşayanlar	558

Diğer İllerde Yaşayanlar Toplamı	8.749
---	-------

Kaynak: TÜİK.

2014 verilerine göre Nizip ilçesinin nüfusu 136.365 kişidir. Bu nüfusun 67.873'ü erkek, 68.492'si kadındır. 2012 yılında yürürlüğe giren 6360 sayılı Büyükşehir Yasa'sına göre Nizip ilçe nüfusunun tümünün il/ilçe merkezinde yaşadığı görülmektedir. Türkiye genelinde Nizip nüfusuna kayıtlı 251.057 kişi bulunmaktadır. Gaziantep ilinde yaşayan Niziplilerin toplamı 194.007 kişi, Gaziantep dışında yaşayanların toplamı 57.050 kişidir. Nizip ilçe nüfusuna kayıtlı olup ilçe dışında yaşanan iller İstanbul, Mersin, Adana, Antalya, Ankara, İzmir, Şanlıurfa şeklinde sıralanabilir.

Ayrıca AFAD'ın 07.11.2014 rakamlarına göre Nizip-1 Çadırkenti'nde 1.858 çadır, 10.674 Suriyeli sığınmacı; Nizip-2 konteyner kentinde 1000 konteyner, 5.029 Suriyeli sığınmacı yaşamakta olup bu rakama kamp dışında barınma olanağı bulan kişi sayısı eklenmemiştir.

Gaziantep Oğuzeli İlçe Nüfusuna Kayıtlı Olan Kişilerin İkamet Ettikleri Yerler	
Oğuzeli Toplam Nüfus (2012)	28.844
Oğuzeli Toplam Nüfus (2013)	29.620
Oğuzeli Toplam Nüfus (2014)	29.526
Oğuzeli Nüfus Projeksiyonu (2023)	25.845
Gaziantep İlinde Yaşayanların Toplamı (2014)	115.639
Gaziantep Dışında Yaşayanların Toplamı (2014)	15.325
Oğuzeli İlçe Nüfusuna Kayıtlı Olup Gaziantep Dışında Yaşayanların İllere Göre Dağılımı (+500 kişi)	
İstanbul İlinde Yaşayanlar	3.416
Antalya İlinde Yaşayanlar	1.270
Ankara İlinde Yaşayanlar	1.080
Mersin İlinde Yaşayanlar	978
İzmir İlinde Yaşayanlar	965
Kilis İlinde Yaşayanlar	847
Adana İlinde Yaşayanlar	676
Hatay İlinde Yaşayanlar	634
Diğer İllerde Yaşayanlar Toplamı	5.459

Kaynak: TÜİK.

2014 verilerine göre Oğuzeli ilçesinin nüfusu 29.526 kişidir. Bu nüfusun 15.009'u erkek, 14.517'si kadındır. 2012 yılında yürürlüğe giren 6360 sayılı Büyükşehir Yasa'sına göre Oğuzeli ilçe nüfusunun tümünün il/ilçe merkezinde yaşadığı görülmektedir. Türkiye

genelinde Oğuzeli nüfusuna kayıtlı 130.964 kişi bulunmaktadır. Gaziantep ilinde yaşayan Oğuzelilerin toplamı 115.639 kişi, Gaziantep dışında yaşayanların toplamı 15.325 kişidir. Oğuzeli ilçe nüfusuna kayıtlı olup ilçe dışında yaşanan iller İstanbul, Antalya, Mersin, İzmir, Ankara, Kilis, Hatay ve Adana şeklinde sıralanabilir.

Gaziantep Yavuzeli İlçe Nüfusuna Kayıtlı Olan Kişilerin İkamet Ettikleri Yerler	
Yavuzeli Toplam Nüfus (2012)	21.200
Yavuzeli Toplam Nüfus (2013)	21.347
Yavuzeli Toplam Nüfus (2014)	21.333
Yavuzeli Nüfus Projeksiyonu (2023)	18.281
Gaziantep İlinde Yaşayanların Toplamı (2014)	66.239
Gaziantep Dışında Yaşayanların Toplamı (2014)	6.747
Yavuzeli İlçe Nüfusuna Kayıtlı Olup Gaziantep Dışında Yaşayanların İllere Göre Dağılımı (+500 kişi)	
Antalya İlinde Yaşayanlar	1.451
İstanbul İlinde Yaşayanlar	1.008
Diğer İllerde Yaşayanlar Toplamı	4.288

Kaynak: TÜİK.

2014 verilerine göre Yavuzeli ilçesinin nüfusu 21.333 kişidir. Bu nüfusun 10.723'ü erkek, 10.610'u kadındır. 2012 yılında yürürlüğe giren 6360 sayılı Büyükşehir Yasa'sına göre Yavuzeli ilçe nüfusunun tümünün il/ilçe merkezinde yaşadığı görülmektedir. Türkiye genelinde Yavuzeli nüfusuna kayıtlı 72.986 kişi bulunmaktadır. Gaziantep ilinde yaşayan Yavuzelililerin toplamı 66.239 kişi, Gaziantep dışında yaşayanların toplamı 6.747 kişidir. Yavuzeli ilçe nüfusuna kayıtlı olup ilçe dışında yaşanan iller Antalya ve İstanbul şeklinde belirtilebilir. İlçe göç veren konumunda olup en önemli nedenin işsizlik ve eğitim olduğu ve en çok gençlerin göç ettiği ifade edilebilir.

Gaziantep İslahiye İlçe Nüfusuna Kayıtlı Olan Kişilerin İkamet Ettikleri Yerler	
İslahiye Toplam Nüfus (2012)	66.193
İslahiye Toplam Nüfus (2013)	66.170
İslahiye Toplam Nüfus (2014)	65.869
İslahiye Nüfus Projeksiyonu (2023)	69.495
Gaziantep İlinde Yaşayanların Toplamı (2014)	79.531
Gaziantep Dışında Yaşayanların Toplamı (2014)	55.488
İslahiye İlçe Nüfusuna Kayıtlı Olup Gaziantep Dışında Yaşayanların İllere Göre Dağılımı (+500 kişi)	
Hatay İlinde Yaşayanlar	9.914

İstanbul İlinde Yaşayanlar	8.123
Adana İlinde Yaşayanlar	6.305
Mersin İlinde Yaşayanlar	5.805
Antalya İlinde Yaşayanlar	3.936
Osmaniye İlinde Yaşayanlar	3.276
Ankara İlinde Yaşayanlar	2.807
İzmir İlinde Yaşayanlar	1.832
Kahramanmaraş İlinde Yaşayanlar	1.632
Kilis İlinde Yaşayanlar	1.042
Kocaeli İlinde Yaşayanlar	824
Muğla İlinde Yaşayanlar	748
Konya İlinde Yaşayanlar	686
Bursa İlinde Yaşayanlar	524
Diğer İllerde Yaşayanlar Toplamı	15.345

Kaynak: TÜİK.

2014 verilerine göre İslahiye ilçesinin nüfusu 65.869 kişidir. Bu nüfusun 33.531'i erkek, 32.338'i kadındır. 2012 yılında yürürlüğe giren 6360 sayılı Büyükşehir Yasa'sına göre İslahiye ilçe nüfusunun tümünün il/ilçe merkezinde yaşadığı görülmektedir. Türkiye genelinde İslahiye nüfusuna kayıtlı 135.019 kişi bulunmaktadır. Gaziantep ilinde yaşayan İslahiyelilerin toplamı 79.531 kişi, Gaziantep dışında yaşayanların toplamı 55.488 kişidir. İslahiye ilçe nüfusuna kayıtlı olup ilçe dışında yaşanan iller Hatay, İstanbul, Adana, Mersin, Antalya, Osmaniye, Ankara, İzmir ve Kahramanmaraş şeklinde belirtilebilir.

Ayrıca AFAD'ın 07.11.2014 rakamlarına göre İslahiye Çadır Kenti'nde 1.888 çadır, 9.984 Suriyeli sığınmacı yaşamakta olup bu rakama kamp dışında barınma olanağı bulan kişi sayısı eklenmemiştir.

Gaziantep Şahinbey İlçe Nüfusuna Kayıtlı Olan Kişilerin İkamet Ettikleri Yerler	
Şahinbey Toplam Nüfus (2012)	795.283
Şahinbey Toplam Nüfus (2013)	817.258
Şahinbey Toplam Nüfus (2014)	845.528
Şahinbey Nüfus Projeksiyonu (2023)	1.054.585
Gaziantep İlinde Yaşayanların Toplamı (2014)	372.401
Gaziantep Dışında Yaşayanların Toplamı (2014)	84.375
Şahinbey İlçe Nüfusuna Kayıtlı Olup Gaziantep Dışında Yaşayanların İllere Göre Dağılımı (+500 kişi)	
İstanbul İlinde Yaşayanlar	29.654

Ankara İlinde Yaşayanlar	6.735
Antalya İlinde Yaşayanlar	6.339
Mersin İlinde Yaşayanlar	5.007
İzmir İlinde Yaşayanlar	4.714
Adana İlinde Yaşayanlar	3.445
Bursa İlinde Yaşayanlar	2.250
Hatay İlinde Yaşayanlar	2.155
Kilis İlinde Yaşayanlar	2.058
Kahramanmaraş İlinde Yaşayanlar	1.603
Muğla İlinde Yaşayanlar	1.369
Kocaeli İlinde Yaşayanlar	1.274
Şanlıurfa İlinde Yaşayanlar	1094
Osmaniye İlinde Yaşayanlar	954
Kayseri İlinde Yaşayanlar	874
Balıkesir İlinde Yaşayanlar	854
Konya İlinde Yaşayanlar	772
Tekirdağ İlinde Yaşayanlar	745
Aydın İlinde Yaşayanlar	710
Adıyaman İlinde Yaşayanlar	640
Malatya İlinde Yaşayanlar	623
Eskişehir İlinde Yaşayanlar	559
Diyarbakır İlinde Yaşayanlar	529
Diğer İllerde Yaşayanlar Toplamı	9.508

Kaynak: TÜİK.

2014 verilerine göre Şahinbey ilçesinin nüfusu 845.528 kişidir. Bu nüfusun 426.737'si erkek, 418.791'i kadındır. 2012 yılında yürürlüğe giren 6360 sayılı Büyükşehir Yasa'sına göre Şahinbey ilçe nüfusunun tümünün il/ilçe merkezinde yaşadığı görülmektedir.

Türkiye genelinde Şahinbey nüfusuna kayıtlı 456.776 kişi bulunmaktadır. Gaziantep ilinde yaşayan Şahinbeylilerin toplamı 372.401 kişi, Gaziantep dışında yaşayanların toplamı 84.375 kişidir. Şahinbey ilçe nüfusuna kayıtlı olup ilçe dışında yaşanan iller İstanbul, Ankara, Antalya, Mersin, İzmir, Adana, Bursa Hatay, Kilis, Kahramanmaraş, Muğla, Kocaeli, Şanlıurfa, Osmaniye, Kayseri, Balıkesir, Konya, Tekirdağ, Aydın, Adıyaman, Malatya, Eskişehir ve Diyarbakır şeklinde belirtilebilir. İlçenin en önemli sorunlarından biri göç ve entegrasyondur. Bu kapsamda yerel yönetimler tarafından çalışmalar yürütülse de yeterli olduğu pek söylenemez.

Gaziantep Şehitkamil İlçe Nüfusuna Kayıtlı Olan Kişilerin İkamet Ettikleri Yerler	
Şehitkamil Toplam Nüfus (2012)	672.159
Şehitkamil Toplam Nüfus (2013)	693.901
Şehitkamil Toplam Nüfus (2014)	710.853
Şehitkamil Nüfus Projeksiyonu (2023)	865.960
Gaziantep İlinde Yaşayanların Toplamı (2014)	278.730
Gaziantep Dışında Yaşayanların Toplamı (2014)	37.938
Şehitkamil İlçe Nüfusuna Kayıtlı Olup Gaziantep Dışında Yaşayanların İllere Göre Dağılımı (+500 kişi)	
İstanbul İlinde Yaşayanlar	9.551
Antalya İlinde Yaşayanlar	2.959
Ankara İlinde Yaşayanlar	2.972
Mersin İlinde Yaşayanlar	2.132
İzmir İlinde Yaşayanlar	1.874
Adana İlinde Yaşayanlar	1.748
Kahramanmaraş İlinde Yaşayanlar	1.769
Hatay İlinde Yaşayanlar	1.233
Bursa İlinde Yaşayanlar	959
Şanlıurfa İlinde Yaşayanlar	848
Osmaniye İlinde Yaşayanlar	864
Kocaeli İlinde Yaşayanlar	633
Kilis İlinde Yaşayanlar	538
Diğer İllerde Yaşayanlar Toplamı	9.305

Kaynak: TÜİK.

2014 verilerine göre Şehitkamil ilçesinin nüfusu 710.853 kişidir. Bu nüfusun 359.597'si erkek, 351.256'sı kadındır. 2012 yılında yürürlüğe giren 6360 sayılı Büyükşehir Yasa'sına göre Şehitkamil ilçe nüfusunun tümünün il/ilçe merkezinde yaşadığı görülmektedir.

Türkiye genelinde Şehitkamil nüfusuna kayıtlı 316.668 kişi bulunmaktadır. Gaziantep ilinde yaşayan Şehitkamillilerin toplamı 278.2730 kişi, Gaziantep dışında yaşayanların toplamı 37.938 kişidir. Şehitkamil ilçe nüfusuna kayıtlı olup ilçe dışında yaşanan iller İstanbul, Antalya, Ankara, Mersin, İzmir, Adana, Kahramanmaraş, Hatay, Bursa, Şanlıurfa, Osmaniye, Kocaeli ve Kilis şeklinde belirtilebilir. İlçenin en önemli sorunlarından biri göçtür. Göçün etkileri sosyal, ekonomik, kentleşme, uyum boyutlarında açık bir şekilde hissedilmektedir.

Adıyaman’da Gölbaşı, Kahta ve Merkez ilçelerinin kent nüfusu yüksek iken Besni, Sincik, Gerger, Çelikhan ve Tut ilçelerinin kır nüfusu yüksektir. Ancak kır nüfusu yüksek olan bu ilçelerin nüfus hareketleri periyodik olarak incelendiğinde kır nüfusunda düşüş olduğu görülmektedir. Samsat ilçesi görece dengeli kır kent nüfus oranına sahiptir. Sincik, Gerger, Kahta ve Çelikhan ilçelerinin coğrafi yakınlık nedeniyle Malatya ile organik bağı devam etmekte olup nüfus hareketliliği bu güzergahta yoğun yaşanmaktadır.

Adıyaman Besni İlçe Nüfusuna Kayıtlı Olan Kişilerin İkamet Ettikleri Yerler	
Besni Toplam Nüfus (2012)	78.462
Besni Toplam Nüfus (2013)	77.404
Besni Toplam Nüfus (2014)	75.910
Besni Nüfus Projeksiyonu (2023)	68.732
Adıyaman İlinde Yaşayanların Toplamı (2014)	77.208
Adıyaman Dışında Yaşayanların Toplamı (2014)	91.466
Besni İlçe Nüfusuna Kayıtlı Olup Adıyaman Dışında Yaşayanların İllere Göre Dağılımı (+500 kişi)	
Gaziantep İlinde Yaşayanlar	41.028
İstanbul İlinde Yaşayanlar	12.443
Adana İlinde Yaşayanlar	11.947
Mersin İlinde Yaşayanlar	4.972
Antalya İlinde Yaşayanlar	2.556
Ankara İlinde Yaşayanlar	2.399
İzmir İlinde Yaşayanlar	1.849
Uşak İlinde Yaşayanlar	1.738
Kahramanmaraş İlinde Yaşayanlar	1.359
Malatya İlinde Yaşayanlar	862
Şanlıurfa İlinde Yaşayanlar	819
Hatay İlinde Yaşayanlar	762
Konya İlinde Yaşayanlar	618
Diğer İllerde Yaşayanlar Toplamı	8.732

Kaynak: TÜİK.

Besni ilçesinin nüfusu 1980’den 2000’e kadar artma eğilimi göstermiş ancak 2000 yılından sonra azalmaya başlamıştır. Kentleşme hızı da aynı tarihsel dilimler içerisinde nüfus hareketlerine paralel olarak gelişmiştir. Özellikle Suvarlı ve Kesmetepe beldeleri, Gümüşlü, Sarıkaya, Beşkoz gibi köylerin yoğun olarak göç verdiği görülmektedir¹⁴. 2014 verilerine

¹⁴ Besni Alt Bölge Kırsal Kalkınma Planı sf. 37.

göre Besni ilçesinin nüfusu 75.910 kişidir. Bu nüfusun 37.899'u erkek, 38.011'i kadındır. Nüfusun 29.328'i ilçe merkezinde, 46.582'si belde ve köylerde yaşamaktadır. Türkiye genelinde Besni nüfusuna kayıtlı 168.674 kişi bulunmaktadır. Adıyaman ilinde yaşayan Besnililerin toplamı 77.208 kişi, Adıyaman dışında yaşayan Besnililerin toplamı 91.466 kişidir. Besni ilçe nüfusuna kayıtlı olup ilçe dışında yaşanan iller Gaziantep, İstanbul, Adana, Mersin ve Antalya şeklinde sıralanabilir.

Adıyaman Gerger İlçe Nüfusuna Kayıtlı Olan Kişilerin İkamet Ettikleri Yerler	
Gerger Toplam Nüfus (2012)	22.526
Gerger Toplam Nüfus (2013)	21.458
Gerger Toplam Nüfus (2014)	20.368
Gerger Nüfus Projeksiyonu (2023)	9.889
Adıyaman İlinde Yaşayanların Toplamı (2014)	23.518
Adıyaman Dışında Yaşayanların Toplamı (2014)	97.635
Gerger İlçe Nüfusuna Kayıtlı Olup Adıyaman Dışında Yaşayanların İllere Göre Dağılımı (+500 kişi)	
İstanbul İlinde Yaşayanlar	64.726
Adana İlinde Yaşayanlar	16.429
Mersin İlinde Yaşayanlar	5.556
Antalya İlinde Yaşayanlar	1.870
Malatya İlinde Yaşayanlar	1.687
İzmir İlinde Yaşayanlar	1.268
Bursa İlinde Yaşayanlar	1.018
Şanlıurfa İlinde Yaşayanlar	739
Diğer İllerde Yaşayanlar Toplamı	4.342

Kaynak: TÜİK.

2014 verilerine göre Gerger ilçesinin nüfusu 20.518 kişidir. Bu nüfusun 9.968'i erkek, 10.400'ü kadındır. Nüfusun 2.991'i ilçe merkezinde, 17.377'si belde ve köylerde yaşamaktadır. Türkiye genelinde Gerger nüfusuna kayıtlı 121.153 kişi bulunmaktadır. Adıyaman ilinde yaşayan Gergerlilerin toplamı 23.518 kişi, Adıyaman dışında yaşayan Gergerlilerin toplamı 97.635 kişidir. Gerger ilçe nüfusuna kayıtlı olup ilçe dışında yaşanan iller İstanbul, Adana, Mersin, Antalya, Malatya, İzmir ve Bursa şeklinde sıralanabilir.

Adıyaman Gölbaşı İlçe Nüfusuna Kayıtlı Olan Kişilerin İkamet Ettikleri Yerler	
Gölbaşı Toplam Nüfus (2012)	48.601

Gölbaşı Toplam Nüfus (2013)	47.406
Gölbaşı Toplam Nüfus (2014)	47.593
Gölbaşı Nüfus Projeksiyonu (2023)	57.947
Adıyaman İlinde Yaşayanların Toplamı (2014)	40.594
Adıyaman Dışında Yaşayanların Toplamı (2014)	37.135
Gölbaşı İlçe Nüfusuna Kayıtlı Olup Adıyaman Dışında Yaşayanların İllere Göre Dağılımı (+500 kişi)	
Gaziantep İlinde Yaşayanlar	10.660
Mersin İlinde Yaşayanlar	5.859
İstanbul İlinde Yaşayanlar	4.477
Kahramanmaraş İlinde Yaşayanlar	4.023
Adana İlinde Yaşayanlar	2.030
Antalya İlinde Yaşayanlar	1.856
Malatya İlinde Yaşayanlar	1.147
Ankara İlinde Yaşayanlar	1.094
Hatay İlinde Yaşayanlar	712
İzmir İlinde Yaşayanlar	593
Diğer İllerde Yaşayanlar Toplamı	5.877

Kaynak: TÜİK.

2014 verilerine göre Gölbaşı ilçesinin nüfusu 47.593 kişidir. Bu nüfusun 23.993'ü erkek, 23.600'ü kadındır. Nüfusun 29.253'ü ilçe merkezinde, 18.340'ı belde ve köylerde yaşamaktadır. Türkiye genelinde Gölbaşı nüfusuna kayıtlı 77.829 kişi bulunmaktadır. Adıyaman ilinde yaşayan Gölbaşılıların toplamı 40.594 kişi, Adıyaman dışında yaşayan Gölbaşılıların toplamı 37.135 kişidir. Gölbaşı ilçe nüfusuna kayıtlı olup ilçe dışında yaşanan iller Gaziantep, Mersin, İstanbul, Kahramanmaraş ve Adana şeklinde sıralanabilir.

Adıyaman Kahta İlçe Nüfusuna Kayıtlı Olan Kişilerin İkamet Ettikleri Yerler	
Kahta Toplam Nüfus (2012)	117.794
Kahta Toplam Nüfus (2013)	117.865
Kahta Toplam Nüfus (2014)	117.964
Kahta Nüfus Projeksiyonu (2023)	120.917
Adıyaman İlinde Yaşayanların Toplamı (2014)	121.023
Adıyaman Dışında Yaşayanların Toplamı (2014)	107.950
Kahta İlçe Nüfusuna Kayıtlı Olup Adıyaman Dışında Yaşayanların İllere Göre Dağılımı (+500 kişi)	
İstanbul İlinde Yaşayanlar	59.433
Mersin İlinde Yaşayanlar	14.568
Adana İlinde Yaşayanlar	6.449

Malatya İlinde Yaşayanlar	4.921
Şanlıurfa İlinde Yaşayanlar	4.603
Antalya İlinde Yaşayanlar	1.947
Tekirdağ İlinde Yaşayanlar	1.830
Ankara İlinde Yaşayanlar	1.798
Aydın İlinde Yaşayanlar	1.548
Gaziantep İlinde Yaşayanlar	1.241
İzmir İlinde Yaşayanlar	807
Bursa İlinde Yaşayanlar	586
Diyarbakır İlinde Yaşayanlar	519
Diğer İllerde Yaşayanlar Toplamı	7.700

Kaynak: TÜİK.

2014 verilerine göre Kahta ilçesinin nüfusu 117.964 kişidir. Bu nüfusun 59.377'si erkek, 58.587'si kadındır. Nüfusun 70.382'si ilçe merkezinde, 47.582'si belde ve köylerde yaşamaktadır. Türkiye genelinde Kahta nüfusuna kayıtlı 228.973 kişi bulunmaktadır. Adıyaman ilinde yaşayan Kahtalıların toplamı 121.023 kişi, Adıyaman dışında yaşayan Kahtalıların toplamı 107.950 kişidir. Kahta ilçe nüfusuna kayıtlı olup ilçe dışında yaşanan iller İstanbul, Mersin, Adana, Malatya ve Şanlıurfa şeklinde sıralanabilir.

Adıyaman Merkez İlçe Nüfusuna Kayıtlı Olan Kişilerin İkamet Ettikleri Yerler	
Merkez Toplam Nüfus (2012)	273.820
Merkez Toplam Nüfus (2013)	279.037
Merkez Toplam Nüfus (2014)	283.556
Merkez Nüfus Projeksiyonu (2023)	302.935
Adıyaman İlinde Yaşayanların Toplamı (2014)	221.975
Adıyaman Dışında Yaşayanların Toplamı (2014)	87.920
Merkez İlçe Nüfusuna Kayıtlı Olup Adıyaman Dışında Yaşayanların İllere Göre Dağılımı (+500 kişi)	
İstanbul İlinde Yaşayanlar	18.913
Malatya İlinde Yaşayanlar	8.821
Mersin İlinde Yaşayanlar	8.777
Gaziantep İlinde Yaşayanlar	7.959
Adana İlinde Yaşayanlar	7.314
Antalya İlinde Yaşayanlar	4.566
Ankara İlinde Yaşayanlar	4.336
İzmir İlinde Yaşayanlar	3.631
Şanlıurfa İlinde Yaşayanlar	3.310

Bursa İlinde Yaşayanlar	1.637
Hatay İlinde Yaşayanlar	1.284
Kahramanmaraş İlinde Yaşayanlar	1.182
Diyarbakır İlinde Yaşayanlar	1.042
Aydın İlinde Yaşayanlar	989
Kocaeli İlinde Yaşayanlar	958
Muğla İlinde Yaşayanlar	691
Osmaniye İlinde Yaşayanlar	648
Konya İlinde Yaşayanlar	618
Balıkesir İlinde Yaşayanlar	593
Diğer İllerde Yaşayanlar Toplamı	11.244

Kaynak: TÜİK.

2014 verilerine göre Adıyaman Merkez ilçesinin nüfusu 283.556 kişidir. Bu nüfusun 142.370'i erkek, 141.186'sı kadındır. Nüfusun 230.630'u ilçe merkezinde, 52.926'sı belde ve köylerde yaşamaktadır. Türkiye genelinde Merkez nüfusuna kayıtlı 309.895 kişi bulunmaktadır. Adıyaman ilinde yaşayan Merkez nüfusuna kayıtlı olanların toplamı 221.975 kişi, Adıyaman dışında yaşayan Merkez nüfusuna kayıtlı olanların toplamı 87.920 kişidir. Merkez ilçe nüfusuna kayıtlı olup ilçe dışında yaşanan iller İstanbul, Malatya, Mersin, Gaziantep ve Adana şeklinde sıralanabilir.

Adıyaman Samsat İlçe Nüfusuna Kayıtlı Olan Kişilerin İkamet Ettikleri Yerler	
Samsat Toplam Nüfus (2012)	9.037
Samsat Toplam Nüfus (2013)	9.180
Samsat Toplam Nüfus (2014)	8.534
Samsat Nüfus Projeksiyonu (2023)	4.338
Adıyaman İlinde Yaşayanların Toplamı (2014)	23.176
Adıyaman Dışında Yaşayanların Toplamı (2014)	7.266
Samsat İlçe Nüfusuna Kayıtlı Olup Adıyaman Dışında Yaşayanların İllere Göre Dağılımı (+500 kişi)	
İstanbul İlinde Yaşayanlar	1.519
Adana İlinde Yaşayanlar	997
Şanlıurfa İlinde Yaşayanlar	966
Mersin İlinde Yaşayanlar	545
Diğer İllerde Yaşayanlar Toplamı	3.239

Kaynak: TÜİK.

2014 verilerine göre Samsat ilçesinin nüfusu 8.534 kişidir. Bu nüfusun 4.239'u erkek, 4.295'i kadındır. Nüfusun 4.021'i ilçe merkezinde, 4.513'ü belde ve köylerde yaşamaktadır. Türkiye genelinde Samsat nüfusuna kayıtlı 30.442 kişi bulunmaktadır. Adıyaman ilinde yaşayan Samsatlıların toplamı 23.176 kişi, Adıyaman dışında yaşayan Samsatlıların toplamı 7.266 kişidir. Samsat ilçe nüfusuna kayıtlı olup ilçe dışında yaşanan iller İstanbul, Adana, Mersin ve Şanlıurfa şeklinde sıralanabilir. İlçeye ilişkin sorunlardan biri olan göçün, ekonomik ve ilçenin sosyal ve kültürel etkinlik açısından zayıf olması gibi nedenlerden kaynaklandığı ifade edilebilir.

Adıyaman Sincik İlçe Nüfusuna Kayıtlı Olan Kişilerin İkamet Ettikleri Yerler	
Sincik Toplam Nüfus (2012)	19.045
Sincik Toplam Nüfus (2013)	18.750
Sincik Toplam Nüfus (2014)	18.107
Sincik Nüfus Projeksiyonu (2023)	11.751
Adıyaman İlinde Yaşayanların Toplamı (2014)	19.956
Adıyaman Dışında Yaşayanların Toplamı (2014)	31.249
Sincik İlçe Nüfusuna Kayıtlı Olup Adıyaman Dışında Yaşayanların İllere Göre Dağılımı (+500 kişi)	
İstanbul İlinde Yaşayanlar	16.327
Malatya İlinde Yaşayanlar	12.064
Diğer İllerde Yaşayanlar Toplamı	2.858

Kaynak: TÜİK.

2014 verilerine göre Sincik ilçesinin nüfusu 18.107 kişidir. Bu nüfusun 8.813'ü erkek, 9.294'ü kadındır. Nüfusun 4.074'ü ilçe merkezinde, 14.033'ü belde ve köylerde yaşamaktadır. Türkiye genelinde Sincik nüfusuna kayıtlı 51.205 kişi bulunmaktadır. Adıyaman ilinde yaşayan Sincik nüfusuna kayıtlı olanların toplamı 19.956 kişi, Adıyaman dışında yaşayan Sincik nüfusuna kayıtlı olanların toplamı 31.249 kişidir. Sincik ilçe nüfusuna kayıtlı olup ilçe dışında yaşanan iller İstanbul ve Malatya şeklinde sıralanabilir. İlçenin en önemli sorunlarından biri işsizliktir. Mevsimlik işçiliğin görüldüğü Sincik ilçesinde özellikle gençlerin çalışmak için İstanbul'a gittiği, tekstil, lokanta işletmeleri ve inşaat işlerinde çalıştıkları ve yöreye dönmeye cesaret edemedikleri belirtilebilir.

Adıyaman Tut İlçe Nüfusuna Kayıtlı Olan Kişilerin İkamet Ettikleri Yerler	
Tut Toplam Nüfus (2012)	10.850

Tut Toplam Nüfus (2013)	10.697
Tut Toplam Nüfus (2014)	10.422
Tut Nüfus Projeksiyonu (2023)	8.442
Adıyaman İlinde Yaşayanların Toplamı (2014)	13.269
Adıyaman Dışında Yaşayanların Toplamı (2014)	10.756
Tut İlçe Nüfusuna Kayıtlı Olup Adıyaman Dışında Yaşayanların İllere Göre Dağılımı (+500 kişi)	
Mersin İlinde Yaşayanlar	2.897
Gaziantep İlinde Yaşayanlar	1.291
Adana İlinde Yaşayanlar	1.089
İstanbul İlinde Yaşayanlar	949
Antalya İlinde Yaşayanlar	767
Diğer İllerde Yaşayanlar Toplamı	3.763

Kaynak: TÜİK.

2014 verilerine göre Tut ilçesinin nüfusu 10.422 kişidir. Bu nüfusun 5.341'i erkek, 5.081'i kadındır. Nüfusun 3.620'si ilçe merkezinde, 6.802'si belde ve köylerde yaşamaktadır. Türkiye genelinde Tut nüfusuna kayıtlı 23.025 kişi bulunmaktadır. Adıyaman ilinde yaşayan Tutluların toplamı 13.269 kişi, Adıyaman dışında yaşayan Tutluların toplamı 10.756 kişidir. Tut ilçe nüfusuna kayıtlı olup ilçe dışında yaşanan iller Mersin, Gaziantep, Adana, İstanbul ve Antalya şeklinde sıralanabilir.

Adıyaman Çelikhan İlçe Nüfusuna Kayıtlı Olan Kişilerin İkamet Ettikleri Yerler	
Çelikhan Toplam Nüfus (2012)	15.126
Çelikhan Toplam Nüfus (2013)	15.387
Çelikhan Toplam Nüfus (2014)	15.381
Çelikhan Nüfus Projeksiyonu (2023)	14.340
Adıyaman İlinde Yaşayanların Toplamı (2014)	16.655
Adıyaman Dışında Yaşayanların Toplamı (2014)	25.383
Çelikhan İlçe Nüfusuna Kayıtlı Olup Adıyaman Dışında Yaşayanların İllere Göre Dağılımı (+500 kişi)	
Malatya İlinde Yaşayanlar	17.260
Adana İlinde Yaşayanlar	2.615
İstanbul İlinde Yaşayanlar	1.070
Mersin İlinde Yaşayanlar	7738
Diğer İllerde Yaşayanlar Toplamı	3.700

Kaynak: TÜİK.

2014 verilerine göre Çelikhan ilçesinin nüfusu 15.381 kişidir. Bu nüfusun 7.846'sı erkek, 7.535'i kadındır. Nüfusun 8.456'sı ilçe merkezinde, 6.925'i belde ve köylerde

yaşamaktadır. Türkiye genelinde Çelikhan nüfusuna kayıtlı 42.038 kişi bulunmaktadır. Adıyaman ilinde yaşayan Çelikhan nüfusuna kayıtlı olanların toplamı 16.655 kişi, Adıyaman dışında yaşayan Çelikhan nüfusuna kayıtlı olanların toplamı 25.383 kişidir. Çelikhan ilçe nüfusuna kayıtlı olup ilçe dışında yaşanan iller Malatya, Adana, İstanbul ve Mersin şeklinde sıralanabilir.

Kilis, sınır ve Gaziantep arasında konumlandığı için nüfus hareketliliği genel olarak Gaziantep, sanayisi gelişmiş kentler ve güney illeri arasında yaşanmaktadır.

Kilis Merkez İlçe Nüfusuna Kayıtlı Olan Kişilerin İkamet Ettikleri Yerler	
Kilis Merkez Toplam Nüfus (2012)	99.056
Kilis Merkez Toplam Nüfus (2013)	102.889
Kilis Merkez Toplam Nüfus (2014)	103.531
Kilis Merkez Nüfus Projeksiyonu (2023)	107.323
Kilis İlinde Yaşayanların Toplamı (2014)	75.206
Kilis Dışında Yaşayanların Toplamı (2014)	105.014
Merkez İlçe Nüfusuna Kayıtlı Olup Kilis İli Dışında Yaşayanların İllere Göre Dağılımı (+500 kişi)	
Gaziantep İlinde Yaşayanlar	38.141
İstanbul İlinde Yaşayanlar	32.601
Ankara İlinde Yaşayanlar	4.854
Adana İlinde Yaşayanlar	4.270
Hatay İlinde Yaşayanlar	3.975
Mersin İlinde Yaşayanlar	2.718
İzmir İlinde Yaşayanlar	2.639
Antalya İlinde Yaşayanlar	2.502
Bursa İlinde Yaşayanlar	1.243
Kocaeli İlinde Yaşayanlar	1.137
Osmaniye İlinde Yaşayanlar	768
Muğla İlinde Yaşayanlar	740
Kahramanmaraş İlinde Yaşayanlar	737
Eskişehir İlinde Yaşayanlar	648
Diğer İllerde Yaşayanlar Toplamı	7.301

Kaynak: TÜİK.

2014 verilerine göre Kilis Merkez ilçesinin nüfusu 103.531 kişidir. Bu nüfusun 51.618'i erkek, 51.913'ü kadındır. Nüfusun 90.327'si ilçe merkezinde, 13.204'ü belde ve köylerde yaşamaktadır. Türkiye genelinde Kilis Merkez nüfusuna kayıtlı 180.220 kişi

bulunmaktadır. Kilis ilinde yaşayan Merkez ilçelilerin toplamı 75.206 kişi, Kilis dışında yaşayan Merkez ilçelilerin toplamı 105.014 kişidir. Kilis Merkez ilçe nüfusuna kayıtlı olup ilçe dışında yaşanan iller Gaziantep, İstanbul, Ankara, Adana ve Hatay şeklinde sıralanabilir. Kilis, sınır ili olması ve 90'ların sonlarında Gaziantep'ten ayrılıp şehir olması nedeniyle ekonomik ve toplumsal sorunlar yaşamaktadır.

Ayrıca AFAD'ın 07.11.2014 rakamlarına göre Kilis Öncüpınar Konteyner kentinde 2.065 konteynerde 13.414 Suriyeli sığınmacı yaşamakta olup bu rakama kamp dışında barınma olanağı bulan kişi sayısı eklenmemiştir.

Kilis Elbeyli İlçe Nüfusuna Kayıtlı Olan Kişilerin İkamet Ettikleri Yerler	
Elbeyli Toplam Nüfus (2012)	5.943
Elbeyli Toplam Nüfus (2013)	6.491
Elbeyli Toplam Nüfus (2014)	5.982
Elbeyli Nüfus Projeksiyonu (2023)	5.623
Kilis İlinde Yaşayanların Toplamı (2014)	5.235
Kilis Dışında Yaşayanların Toplamı (2014)	25.165
Elbeyli İlçe Nüfusuna Kayıtlı Olup Kilis İli Dışında Yaşayanların İllere Göre Dağılımı (+500 kişi)	
Gaziantep İlinde Yaşayanlar	20.807
İstanbul İlinde Yaşayanlar	1.271
Diğer İllerde Yaşayanlar Toplamı	3.087

Kaynak: TÜİK.

2014 verilerine göre Elbeyli ilçesinin nüfusu 5.982 kişidir. Bu nüfusun 3.137'si erkek, 2.845'i kadındır. Nüfusun 1.876'sı ilçe merkezinde, 4.106'sı belde ve köylerde yaşamaktadır. Türkiye genelinde Elbeyli nüfusuna kayıtlı 30.400 kişi bulunmaktadır. Kilis ilinde yaşayan Elbeyli'lilerin toplamı 5.235 kişi, Kilis dışında yaşayan Elbeyli'lilerin toplamı 25.165 kişidir. Elbeyli ilçe nüfusuna kayıtlı olup ilçe dışında yaşanan iller Gaziantep, İstanbul şeklinde sıralanabilir.

Ayrıca AFAD'ın 07.11.2014 rakamlarına göre Elbeyli Beşiriye Konteyner kentinde 3.589 konteynerde 24.164 Suriyeli sığınmacı yaşamakta olup bu rakama kamp dışında barınma olanağı bulan kişi sayısı eklenmemiştir.

Kilis Musabeyli İlçe Nüfusuna Kayıtlı Olan Kişilerin İkamet Ettikleri Yerler	
Musabeyli Toplam Nüfus (2012)	13.873
Musabeyli Toplam Nüfus (2013)	13.775

Musabeyli Toplam Nüfus (2014)	13.962
Musabeyli Nüfus Projeksiyonu (2023)	12.183
Kilis İlinde Yaşayanların Toplamı (2014)	19.116
Kilis Dışında Yaşayanların Toplamı (2014)	38.646
Musabeyli İlçe Nüfusuna Kayıtlı Olup Kilis İli Dışında Yaşayanların İllere Göre Dağılımı (+500 kişi)	
Gaziantep İlinde Yaşayanlar	27.338
İstanbul İlinde Yaşayanlar	2.564
Hatay İlinde Yaşayanlar	1.740
Mersin İlinde Yaşayanlar	1.149
Antalya İlinde Yaşayanlar	952
Osmaniye İlinde Yaşayanlar	681
Adana İlinde Yaşayanlar	569
Diğer İllerde Yaşayanlar Toplamı	3.653

Kaynak: TÜİK.

2014 verilerine göre Musabeyli ilçesinin nüfusu 13.962 kişidir. Bu nüfusun 7.230'u erkek, 6.732'si kadındır. Nüfusun 1.142'si ilçe merkezinde, 12.820'si belde ve köylerde yaşamaktadır. Türkiye genelinde Musabeyli nüfusuna kayıtlı 57.762 kişi bulunmaktadır. Kilis ilinde yaşayan Musabeylilerin toplamı 19.116 kişi, Kilis dışında yaşayan Musabeylilerin toplamı 38.646 kişidir. Musabeyli nüfusuna kayıtlı olup ilçe dışında yaşanan iller Gaziantep, İstanbul, Hatay, Mersin, Antalya ve Osmaniye şeklinde sıralanabilir.

Kilis Polateli İlçe Nüfusuna Kayıtlı Olan Kişilerin İkamet Ettikleri Yerler	
Polateli Toplam Nüfus (2012)	5.448
Polateli Toplam Nüfus (2013)	5.431
Polateli Toplam Nüfus (2014)	5.306
Polateli Nüfus Projeksiyonu (2023)	5.110
Kilis İlinde Yaşayanların Toplamı (2014)	9.773
Kilis Dışında Yaşayanların Toplamı (2014)	17.627
Polateli İlçe Nüfusuna Kayıtlı Olup Kilis İli Dışında Yaşayanların İllere Göre Dağılımı (+500 kişi)	
Gaziantep İlinde Yaşayanlar	12.997
İstanbul İlinde Yaşayanlar	1.501
Diğer İllerde Yaşayanlar Toplamı	3.129

Kaynak: TÜİK.

2014 verilerine göre Polateli ilçesinin nüfusu 5.306 kişidir. Bu nüfusun 2.657'si erkek, 2.649'u kadındır. Nüfusun 1.069'u ilçe merkezinde, 4.237'si belde ve köylerde

yaşamaktadır. Türkiye genelinde Musabeyli nüfusuna kayıtlı 27.400 kişi bulunmaktadır. Kilis ilinde yaşayan Polateliilerin toplamı 9.773 kişi, Kilis dışında yaşayanların toplamı 17.627 kişidir. Musabeyli nüfusuna kayıtlı olup ilçe dışında yaşanan iller Gaziantep ve İstanbul şeklinde sıralanabilir. İlçenin nüfus azlığının yanı sıra göç verdiği ifade edilebilir. İlçenin konut, sosyal alan, ulaşım gibi bir kenti bağlayıcı kılan nedenler açısından zayıf olduğu ifade edilebilir. Gaziantep-Polateli arasında faaliyete geçmesi beklenen OSB'nin bu gibi sorunlara kısmi çözüm getireceği belirtilebilir.

6. BÖLGEDE YAPILAN ARAŞTIRMA SONUÇLARI

6.1. EKONOMİK VE SOSYAL ENTEGRASYON PROJESİ (EKOSEP)

2009 yılında yapılan EKOSEP, Gaziantep'te yaşayan, göçle gelen nüfusun sosyo-ekonomik profilini ve ihtiyaçlarını kapsamlı bir şekilde ele alan çalışmalardan biridir. Diyarbakır, Şanlıurfa, Gaziantep ve Erzurum illerinde uygulanan proje, hızlı göçten kaynaklanan olumsuz etkilerin azaltılması ve göçle gelen dezavantajlı grupların ekonomik ve sosyal entegrasyonunu sağlayacak çok boyutlu çözümlerin üretilmesini amaçlamaktadır. Gaziantep'te 1.259 hane halkı ve 1.198 bireysel görüşme yapılan proje sonucunda ortaya çıkan bulgular genel olarak aşağıdaki gibidir¹⁵:

- Kentte ortalama hane büyüklüğü 4,8 olmakla birlikte, kentte kalabalık hanelerin oranı bir hayli yüksektir.
- En önemli yapısal sorunlardan biri kent genelinde eğitim düzeyinin hayli düşük olmasıdır.
- İlk ve ortaöğrenim çağında olan her 10 çocuktan biri okula devam etmemekte veya edememektedir. Bu oran kız çocuklarında daha yüksektir. Çocukların öğrenimine devam etmeme nedenleri arasında çocuğun okula karşı ilgisiz olmasının yanı sıra ailenin yaşadığı maddi zorluklar gelmektedir. Bu nedenlere ilaveten her 5 kız çocuğundan 1'i ise, kız çocuğu olduğu için öğrenimlerine devam edememektedir. Okula devamsızlık nedenleri olarak okula karşı ilgisizlik ve mevsimlik işçilik sıralanmıştır.
- İşgücüne katılım oranının özellikle kadınlarda düşük olduğu, kayıt dışı istidamın (özellikle çocuk işçiliği) oldukça yüksek olduğu tespit edilmiştir.
- En büyük göçmen grubunu Gaziantep taşra ilçe ve köylerinde doğanlar oluşturmaktadır. Bu grubu sırasıyla Şanlıurfa, Kahramanmaraş, Adıyaman ve Kilis kökenliler izlemektedir.
- Gaziantep'e göç edenler arasında ağırlıklı bölüm Gaziantep'i ekonomik nedenlerle tercih etmektedir. Bunu anne-babanın ve eşin Gaziantep'e göç etmesi gibi aileye bağımlı tercih nedenleri izlemektedir. Üçüncü en önemli neden akraba ve hemşeri

¹⁵ EKOSEP Gaziantep Alan Araştırması Raporu'ndan derlenmiştir.

gibi sosyal bağların bulunmasıdır. Bunun yanı sıra doğduğu yere coğrafi yakınlık da Gaziantep’i tercih etme nedenleri arasında sayılabilir.

- Kent genelinde ailelerin %80’e yakın bir bölümü, gıda, giyim ve barınma gibi temel ihtiyaçları karşılamakta zorlandıkları ifade edilmiştir. Benzer bir şekilde eşe-dosta, banka ve kredi kartlarına ve esnafa taksit gibi önemli bir borçlanma altında olan yerli hanelerin oranı %60’lara varmaktadır.
- Tüm göstergeler açısından en dezavantajlı konumda olan hanelerin kırdan kente göç etmiş, kır kökenli yeni ve yerleşik göçmen haneler olduğu görülmektedir.
- Kente göç edenlerin %80’i kente ailesiyle veya aile bireyleriyle gelmekte ve kente göç eden hanelerin çok büyük bölümü yoksul hanelerden oluşmaktadır. Kente yerleşme sürecinde bu hanelerin tamamına yakını herhangi bir kurumsal destek almadıkları görülmektedir. Yardım alanların büyük bir bölümü ise akraba ve hemşeri gibi geleneksel sosyal dayanışma ağlarının desteğine başvurmaktadır.
- Odak grup görüşmelerine katılan kadınlar Gaziantep’e yerleşme anlarını bir ‘toplumsal yalnızlaşma’ süreci olarak tarif etmektedirler. Tanıdıkları çevreden ve ailelerden ayrılmış olmaları nedeniyle yalnızlaşmaları ve toplumsal dayanışma mekanizmalarının yokluğu, geçim sıkıntısından sonra kadınların en çok dillendirdikleri sorunlardır.
- Kentsel hizmetlere ilişkin genel olarak pahalı olması ve hizmet kalitesine ilişkin şikâyetler dile getirilmiştir.
- Yoksul ve göçmen hanelerin yaşadığı mahallelerde yeşil alan ve oyun alanlarının yeterli olmadığı, çevre temizliğinin düzenli yapılmadığı ve yolların kalitesiz olduğu vurgulanmaktadır. Katılımcılar hizmetlerin adil dağıtılmadığından yakınmaktadır. Nitekim bu gruplar arasında hizmetler konusunda ‘kenar mahallelere ayrımcılık’ yapıldığı algısı oluşmaktadır.
- Kentte yaygın olgular olan işsizlik, yoksulluk ve kayıt dışı çalışma yerli haneler için de sosyal entegrasyonu engelleyen kronik bir sorundur.
- Kentte yaşayanların çok büyük bölümünün, tüm sorunlara rağmen Gaziantep’te yaşamaktan memnun oldukları görülmektedir.
- Göçmen gruplar arasında sosyal faaliyetlere katılım oranı daha sınırlıdır. Yoksulluk yalnız ekonomik dışlanmaya neden olmamakta ailelerin toplumsal yaşama katılımını

sınırlandırmaktadır. Her iki kişiden biri iş dışında kent merkezine hiç gitmediğini belirtmektedir.

6.2. ŞEHİTKAMİL-ŞAHİNBEY KAYMAKAMLIKLARI GÖÇ ARAŞTIRMA RAPORLARI

2012 ve 2013 yıllarında Şehitkamil ve Şahinbey kaymakamlıkları¹⁶ tarafından göç, kentleşme ve toplumsal sorunları içeren araştırmalar yapılmıştır. Söz konusu çalışmalarda göçle gelen nüfusa ilişkin aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır:

- Kalabalık hane halkı nüfusu
- Eğitim seviyesi nispeten düşük
- Sosyal güvenceden mahrum (genellikle yeşil kart kullanılmakta)
- Göç etme nedeni ekonomik nedenler (%50 oranında)
- Şehitkamil ilçesinde göç edenlerin %50'si ilköğretim, Şahinbey ilçesinde göç edenlerin %42'si ilköğretim mezunu
- İşsizlik ve paralelinde ortaya çıkan yoksulluk, Gaziantep'te ciddi bir hal almıştır. Göçle gelen nüfus büyük oranda asgari ücretle geçimini sağlamaktadır.
- Araştırmaya katılan kişiler büyük oranda (Şehitkamil'de %56,9, Şahinbey'de %73) tekrar göç etmeyi düşünmemektedir.
- Araştırma sonucunda çocuk işçiliğinin çok yaygın olduğunu gösteren verilere ulaşılmıştır.
- Görüşme yapılan hanelerde ekonomik durumun, eğitim seviyesinin düşük olması ve kalabalık aile nüfusunun olması özellikle kız çocuklarının okullaşmasını olumsuz etkilemektedir. Çünkü ailedeki her birey çalışıp aile ekonomisine katkı sağlamak durumundadır. Kız çocuklarına yüklenen geleneksel anlam, namus algısı bu sorunun başat nedenleri olarak belirlenmiştir.
- Araştırmaya katılanların konut türünde ilk sırayı müstakil ev, ikinci sırayı ise gecekondular almaktadır.

¹⁶ Şehitkamil Kaymakamlığı, 2012; Şahinbey Kaymakamlığı, 2013.

- Her iki araştırmanın ortak sonuçlarından biri de katılımcıların yeterli park ve oyun alanının olmamasını işaret etmemesidir. Ayrıca gençlik merkezi, aile danışma merkezi, toplum merkezi gibi sosyal amaçlı merkezlere duyulan ihtiyaç belirtilmiştir.
- Çocuk ve gençlerin buldukları çevrenin bir takım riskler içerdiği tespit edilmiştir. Uçucu ve uyuşturucu madde kullanımı, suç ve şiddet olayları bu bölgede çocukların sosyalleşmesini olumsuz etkilemektedir. Çocukların kriminal olayların sıkça yaşandığı bir ortamda bulunmaları uzun vadede onların suç-şiddet olaylarına karışmalarını etkileyebileceği belirtilmiştir.

6.3. KENTLEŞMENİN TOPLUMSAL BOYUTLARI (ADİYAMAN ÖRNEĞİ)

2013 yılında örnekleme Adıyaman Merkez ilçeye bağlı 12 mahalle olan, 1.250 hane görüşmesi ile gerçekleştirilen araştırma¹⁷, ilin sosyo-ekonomik göstergelerine ve kentleşme sürecine odaklanmıştır.

Tablo 40: Göç Etme Yılı

Yıl Aralığı	Sayı	%
1-5 yıl	89	16,5
6-10 yıl	95	17,6
11-15 yıl	79	14,7
16-20 yıl	72	13,4
21-25 yıl	82	15,2
26 yıl ve üzeri	122	22,6
Toplam	539	100

Kaynak: Kentleşmenin Toplumsal Boyutları (Adıyaman Örneği), 2014.

Görüşülen haneler içinde Adıyaman kent merkezi doğumlu olmayanların oranı %43,1'dir. Bu olgu Adıyaman'ın başta merkez köyleri olmak üzere kırsaldan ciddi bir göç aldığını ortaya koymaktadır. 539 kişinin göç etme yılında birinci sırayı %22,6 ile 26 yıl ve üzeri (1987 öncesi) göç edenler oluşturmaktadır. Atatürk Barajı'nın yapım sürecine denk gelen zaman diliminde (21-25 yıl) göç edenler %15,2'dir. 1999 tütüne kota konulmasının başladığı süreçte (11-15 yıl) göç edenler %14,7'dir. Tekel'in artık tütün alımı yapmadığı son 5 yılda ise %16,5'tir. Tabloda çıkan verilere göre göç etme yılı aralıklarındaki oranlar birbirine yakındır ancak 25 yıl ve öncesinde göç edenlerin toplamı, bütün göç edenlerin beşte

¹⁷ Kaya, G. (2014). Kentleşmenin Toplumsal Boyutları (Adıyaman Örneği). Ankara: Ütopya Yayınevi. Sf. 123-129

dördüne yakın bir orandadır. Bu veriler Adıyaman'ın hızlı kentleşme yaşadığı dönemle örtüşmektedir.

Tablo 41: Göç Etme Sebebi

	Sayı	%
İşsizlik	143	26,5
Ekonomik yetersizlikler	109	20,2
Akrabalarla anlaşmazlık	21	3,9
Çocukların eğitim durumu	33	6,1
Sağlık nedenleri	10	1,9
Akrabaların burada olduğu için	13	2,4
Evlilik sebebiyle	76	14,1
Baraj nedeniyle	57	10,6
İş nedeniyle	51	9,5
Diğer	26	4,8
Toplam	539	100

Kaynak: Kentleşmenin Toplumsal Boyutları (Adıyaman Örneği), 2014.

Adıyaman Merkezli olmayanların göç etme sebebinin başında %26,5 ile işsizlik gelmekte bunu %20,2 ile ekonomik yetersizlikler takip etmektedir. Adıyaman Merkez kırsaldan yoğun göç almaktadır. Göçün nedenlerinin başında kırsalda yaşayan insanların ekonomik durumlarındaki değişimler gelmektedir (Tablo 41). Adıyaman Merkez bağlamında göçün bir diğer itici nedeni Atatürk Barajı'nın yapılmasıyla binlerce kişinin yerinden ve toprağından edilmesidir. Göç etmede etkili olan diğer nedenler arasında sosyo-kültürel etmenler ön plana çıkmaktadır. Nitekim evlilik sebebiyle göç edenlerin oranı %14,1 ve çocukların eğitim durumu nedeniyle göç ettiğini ifade edenler %6,1'dir. Diğer seçeneği belirtenler %4,8, kentte ev satın alınmasını (yapılmasını), güvenlik nedeniyle zorunlu göçü ve ağa baskısını göç etme nedeni olarak ifade etmişlerdir.

Tablo 42: Göç Öncesi Geçimini Hangi Şekilde Sağlandığı

	Sayı	%
Tütün üretimiyle	312	42,9
Buğday-arpa ekimiyle	122	16,8
Bağ-bahçe tarımıyla	77	10,6
Hayvancılıkla	68	9,3
Esnaflıkla	22	3,0
İnşaat işçiliğiyle	13	1,8
Mevsimlik ırgat	47	6,5
Memurluk	33	4,5
Emekli aylığıyla	5	0,7
Diğer	28	3,8
Toplam	727	100

Kaynak: Kentleşmenin Toplumsal Boyutları (Adıyaman Örneği), 2014.

Özellikle tütün üretimi, ilin temel geçim kaynaklarından birini oluşturmuştur. Tütünden sonra ikinci sıradaki geçim kaynağı ise buğday-arpa gibi tahıl ürünlerinin ekimi olmuştur. Bağ-bahçe tarımı (%10,6), hayvancılık (%9,3) ve mevsimlik ırgatlık (%6,5) diğer geçim kaynaklarıdır. Mevsimlik ırgatlık özellikle tütünün kota konulması ve kaldırılmasından sonra ön plana çıkmıştır.

Tablo 43: Göç Sonrası Geçimin Hangi Şekilde Sağlandığı

	Sayı	%
İnşaat işçiliğiyle	94	17,5
Seyyar satıcı-pazarlıkla	48	8,9
Çiftçilikle	54	10,0
Mevsimlik tarım işçiliğiyle	56	10,4
Özel sektörde işçilikle	101	18,7
Devlette işçilikle	25	4,6
Memurlukla	67	12,4
Emekli parasıyla	11	2,1
Esnaflıkla	49	9,1
Diğer	34	6,3
Toplam	539	100

Kaynak: Kentleşmenin Toplumsal Boyutları (Adıyaman Örneği), 2014.

Göç sonrası hanelerin geçimini hangi şekilde sağladığı sorusuna verilen yanıtlarda, ilk sırayı %18,7 ile özel sektörde işçilik gelmektedir. Adıyaman sanayisi tekstil ağırlıklı bir özellik göstermektedir. Bu nedenle özel sektörde çalışanların içinde tekstilde çalışan işgücü önemlidir. Göç ettiğini belirtenlerin ikinci sırada çalıştığı iş, inşaat işçiliğidir (%17,5). Adıyaman artan nüfusu ile eğitim, sağlık gibi alanlar başta olmak üzere memur istihdamının da önemli olduğu bir kenttir. Çalışmada göçmenlerin %9,1'i göç sonrası özellikle mahalle bakkalı veya küçük perakende işler çerçevesinde işletmeler kurmuşlardır. Araştırmada öne çıkan sonuçlardan biri de seyyar satıcı (%8,9), mevsimlik tarım işçisi (%10,4) ve çiftçilik %10 gibi düzenli geliri olmayanların işlerin önemli oranlarda yapılmasıdır. Bu tür güvencesiz işleri yapanlar, kentin yoksul semtlerinde daha da yoğunlaşmaktadırlar. Özellikle bu semtlerde yaz ve sonbahar mevsimlerinde il dışına mevsimlik giden tarım işçileri artmaktadır. Belirtilmesi gereken bir noktada kent merkezinde kırsala ait üretim ilişkilerinin sürdürülmesidir. Bu bağlamda çiftçilik yaptığını belirtenlerin oranı çarpıcıdır. Nitekim Adıyaman Merkez'in biraz dışındaki semtlerinde buğday, arpa, mercimek gibi tahıl ürünlerinin üretildiği ve tütün ekiminin de yapıldığı görülmektedir.

Tablo 44: Göç Sonrası Karşılaşılan Güçlük

	Sayı	%
Sıkıntı yaşamadım	70	13,1
İşsizlik	174	32,5
Geçim sıkıntısı	188	35,1
Ev sorunu	75	14,0
Kente alışamama	20	3,7
Diğer	9	1,7
Toplam	538	100

Kaynak: Kentleşmenin Toplumsal Boyutları (Adıyaman Örneği), 2014.

Göçmenler içinde sıkıntı yaşamadığını belirtenlerin oranı sadece %13,1'dir. Geçim sıkıntısı yaşayanlar %35,1 ve işsizlik %32,5'tir. Tablo 44'de de görüldüğü üzere göçmenleri kente iten olumsuz ekonomik koşullar, göç sonrasında kentte de artarak sürmüştür. Kente göç edenlerin göç sonrası karşılaştığı en önemli sorunlardan olan barınma/ev sorunu yaşayanlar %14'tür. Göç sonrası kente alışamama ise %3,7 gibi düşük bir orandadır. Göç öncesi ekonomik durum ile göç sonrası ekonomik durum karşılaştırıldığında, göç edenlerin %43,9'u bugünkü durumlarının daha iyi olduğunu, %30,1'i ise önceki durumlarının daha iyi olduğunu belirtmiştir.

Tablo 45: Göç Sonrası Duyulan Pişmanlığın Nedeni

	Sayı	%
Şehir hayatına alışamama	12	12,6
Geçim zorluğu	66	69,5
Şehrin gürültülü olması	4	4,2
Şehrin kalabalıklığı	6	6,3
Komşularımdan rahatsız olmam	2	2,1
Diğer	5	5,2
Toplam	95	100

Kaynak: Kentleşmenin Toplumsal Boyutları (Adıyaman Örneği), 2014.

Göç sonrası kente yerleşmekten pişmanlık duyan kişilerin oranı %17'dir. Pişmanlık duymayanların oranı %80,9'dur. Pişmanlığın nedeni %69,5 oranı ile geçim zorluğu gibi ekonomik nedendir. Şehir hayatına alışamama %12,6, şehrin kalabalıklığı %6,3 ve şehrin gürültülü olması %4,2'dir.

Özellikle Atatürk Barajı'nın yapılması ve tütüne kota konulması gibi gelişmeler Adıyaman'ın göç hareketliliğini de etkilemiştir. Göç etme nedenleri ve göç sonrası yaşanan sıkıntılar genellikle ekonomik temelli olduğu görülen çalışmada göç edenlerin %80'i kente yerleşmekten pişmanlık duymadıklarını ifade etmişlerdir.

2012 yılında Ordu, Yozgat, Şanlıurfa ve Adana-Mersin illerinde Kalkınma Atölyesi tarafından yapılan araştırma mevsimlik tarım göçündeki 6-14 yaş grubundaki çocukları irdelemiştir. Araştırmanın bulgularından biri mevsimlik işçi olarak çalışan çocukların ‘sürekli yaşadığı il’i tespit etmeye yöneliktir. En önemli sonuç dört ilde araştırmaya katılan çocukların %77’sinin (354 çocuktan 272’si) Şanlıurfa merkezi ve ilçelerinden mevsimlik göçe katılıyor olmasıdır. Bu ili Adıyaman %11 (38 çocuk), Gaziantep %5 (18 çocuk) izlemektedir. Geriye kalan %8’lik oran ise diğer iller arasında dağılmaktadır (Kalkınma Atölyesi, 2012:32). Söz konusu illerde çocuklar, aileleri ile göç etmişler ve tarlada çalışma, su taşıma, kardeşlere bakma, eşyaları gözetleme, çamaşır yıkama, odun taşıma gibi işleri yerine getirmektedirler.

6.4. ARAŞTIRMALARDA ORTAYA ÇIKAN ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

- Sanayide önemli bir merkez olma iddiasında olan Gaziantep’in genç nüfus yapısını bir avantaja dönüştürebilmek için nüfusun eğitim düzeyini ve eğitim kalitesini artıracak ve eğitimde var olan cinsiyet eşitsizliğini aşacak politikalar geliştirmesi gerekir.
- Kadınların evlerinde ve yaşadıkları mahallelerde çalışabilecekleri ve hane bütçesine katkı yapabilecekleri düzenli gelir getirici istihdam biçimleri yaratmak gerekmektedir.
- Sosyal ve ekonomik bütünleşmeye dönük politikaların sadece göçmen gruplarla sınırlandırılmaması gerekmektedir. Zira işsizlik, yoksulluk ve hayat pahalılığı kentin tümünde hissedilmektedir.
- Kentte istihdam olanaklarının artırılmasına ve kayıt dışı çalışmanın sonlandırılmasına dönük politikaların hayata geçirilmesi gerekmektedir.
- Yapısal sorunların ilk elden yaşayan aktörler olarak yerel kurumların makro politikaların belirlenmesine doğrudan katkı sunabilecekleri bir sürecin inşa edilmesi ve yerel düzlemde politikaların hayata geçirilmesi için kurumların yetki, kaynak ve personel sorunlarının giderilmesi gerekmektedir.
- Kurumlar arası koordinasyon ve işbirliği konusundaki eksikler bütün kurumların işaret ettiği bir sorundur. Kentin yapısal sorunları konusunda kurumlar arasındaki uzlaşma bu noktada işbirliğini ve koordinasyonu tetikleyecek bir enerjiye dönüştürülmelidir. Öte yandan kurumlar arası işbirliği ve koordinasyon

geliştirilmesinin önündeki en önemli engel gibi görünen sahiplik ve kaynak çatışmalarını aşacak çözüm mekanizmalarına ihtiyaç vardır. Bu bağlamda görev ve yetki alanlarının netleştirilmesi ve gerekirse yeniden tanımlanmasına gidilmelidir.

- Vasıfsız ve yoksul insanların işsizlik riskinin azaltılmasına yönelik önlemler alınmalıdır.
- İstihdam garantili meslek kurslarına yoğunlaşılmalıdır.
- Kadın istihdamının ve kadın girişimciliğinin artırılması için kadınlar kaynak kullanımını konusunda bilgilendirilmeli ve girişimcilik teşvik edilmelidir.
- Özellikle dezavantajlı kesimin mesleki eğitim yoluyla bilgi ve becerilerinin artırılması ve istihdama erişimlerinin kolaylaştırılması sağlanmalıdır.
- Sağlık hizmetlerine erişim daha da kolaylaştırılmalıdır (özellikle engelliler, yaşlılar ve bakıma muhtaç kişiler).
- Engellilere yönelik tedavi, istihdam ve kültür-sanat çalışmalarının ivedilikle hayata geçirilmesi gerekmektedir.
- Göçle oluşmuş mahallelerde konutlar sağlık ve afetlere dayanıklılık konularında iyileştirilmeli ve kent bütününde konut sorunu çözülmelidir.
- Rekreasyon alanları oluşturulurken ya da tasarlanırken mutlaka varoş semtler de dahil olmak üzere kamuoyunun görüşleri alınmalı, beklenti ve ihtiyaç analizi yapılmalıdır.

TRC1 Bölgesi ile ilgili yapılan göç çalışmaları-araştırmaları genel olarak Gaziantep üzerine yoğunlaşmış olsa da Adıyaman ve Kilis illerinin iç içe ve dinamik bir döngü içerisinde olması bölgenin göç olgusunun etkisi altında olduğunu göstermektedir.

7. SONUÇ YERİNE

Türkiye toplumsal, siyasal, ekonomik, kültürel sonuçların ortaya çıktığı iç ve dış dinamiklerden etkilenecek yapısal değişikliklere uğramıştır. Değişimlerin etkin sonuçlarından biri de nüfus hareketleridir. Türkiye'nin büyük fotoğrafına baktığımızda göçün yeterli bir şekilde yönetilemediği görülmektedir. Ancak özellikle planlı kalkınma dönemiyle birlikte uygulanan politikaları topyekün görmezden gelmek ya da önemsememek haksızlık olur. Köye Dönüş ve Rehabilitasyon Projesi (KDRP), kentsel dönüşüm ve gelişim projeleri, KÖYDES, sokak çocuklarına ve asayiş olaylarına yönelik yürütülen faaliyetler, ADNKS'nin uygulanması, Cazibe Merkezleri Destekleme Programı (CMDP), bölgesel kalkınma programları, Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi (BGUS), İçişleri Bakanlığı'na bağlı Göç İdaresi Başkanlığı'nın kurulması hatta bünyesinde Göç Politikaları Kurulu oluşturulması göçün yönetilmesine ilişkin çeşitli ve sınırlı etkisi olan önlemler arasındadır. Kalkınma konusunda hep bir eksikliğin olması bir anlamda ülke genelinde kalkınma denince akla ekonomik kalkınmanın ve yatırımların gelmesi anlayışı ile ilişkilendirilebilir. Bu çalışmada yer alan kentleşme, gelir dağılımı, eğitim süresi, yerel cinsiyet eşitliği ve yaşam kalitesi sıralamaları gibi birçok veri, gelişmemiş ülkelere özgü olan bu hoyrat kalkınma anlayışının TRC1 Bölgesi'nde de yaşandığını açıkça ortaya koymaktadır. Veriler ne yazık ki bölgede beşeri sermayeye yatırım yapılması, eğitim seviyesi ile sermaye sahipliğinin, (zenginliğin) ters orantılı olduğunu göstermektedir.

Türkiye ve TRC1 Bölgesi'nde yaşanan iç göçün yönetilmesi ve uygulanmasında dikkate alınması gereken hususlar aşağıda belirtilmektedir:

- Göçün yönetilmesine, göç etme kararını veren bireylerin sosyal, kültürel ve ekonomik beklentileri göz önünde bulundurularak başlanmalıdır. Göç kararı veren ve bunu gerçekleştiren bireyler geride bıraktığı yaşam ve uyum sağlaması gereken ortam/yaşam arasında kalmaktadır. Bu uyum sağlanmadığı zaman sosyal dışlanma, kayıtdışı istihdam ve bunun gibi büyüyen sorunlara neden olmaktadır. Göç iyi yönetilemediği zaman yapısal bir sorun, farklı alanlarda yeni bir yapısal sorunu ortaya çıkarmaktadır. Her türlü etkiyi eşanlı yaşayan insanlar hiçbir temas olmadan yaşamlarını sürdürmektedir. Her kesimin birbirini tanıyabileceği politikalar geliştirmek gerekmektedir.

- Sosyal uyum politikaları oluşturulurken ve uygulanırken çoğunluğun beklentisini gözetmekten ziyade eşitlikçi koşulların gözetildiği politikaların izlenmesi gerekmektedir. Bu kapsamda çok boyutlu nedenlere, çok boyutlu bütünleşme stratejileri ve uygulamaları getirilmelidir. Hatta sadece göçü yönetmekten söz etmek genel ve geniş bir ifade olur. Eğitim, etnik köken, yaş grubu, özellikle cinsiyet ve bunun gibi kategoriler de dikkate alınmalıdır.
- Göç alan kentlerde yaşanan suç, güvenlik, madde bağımlılığı, işsizlik, çocuk işçiliği gibi sorunların açıklaması genelde göçle gelen nüfusla ilişkilendirilir ve kent dokusunun bozulduğu ifade edilir. Sorun merkezli olan bu görüşün tersine göç bir nüfus hareketliliğini, canlılığı ve iyi yönetilirse birçok fırsatın oluşmasını sağlar. “Genel olarak göç uzun erimde alındığında bir uyumu gerçekleştirmektedir, yani bir çözümdür. Göç kısa erimde pek çok sancıya ve soruna neden olmaktadır. İşte politika önerilerinin esas yoğunlaşacağı alan bu kısa erimdeki sancıların azaltılması, sorunların çözülmesidir. Bu konuda elde edilecek başarı toplumun akışkanlığını artıracaktır. Akışkanlık ne kadar yükselmişse göçün bir çözüm olarak görülmesi eğilimi artacaktır” (Tekeli, 2011:65). Ortaya çıkan sorunlar esasen o kentin sosyal, ekonomik, fiziki ve kültürel altyapısının göçe hazır olmaması ile ilgilidir.
- Toplumsal ve ekonomik bir tabanı olan göç hareketinin sonuçları yerinde ve kapsamlı bir şekilde değerlendirilmelidir. ‘TRC1 Bölgesi yoğun göç alıyor’ ya da ‘yoğun göç veriyor’ önermesi yanlış politikaların uygulanmasına neden olabilir. Oysa TRC1 Bölgesi’ne göç edenlerin ve bölgeden göç edenlerin neden göç ettiğine odaklanmak gerekmektedir.
- Göçü yönetmek için yerel kurumlar, üniversiteler, temsilciler ve bölge halkı birlikte hareket etmelidir. Sosyal uyum, asayiş, sağlık, gelir dağılımı gibi konularda bölge dinamikleri göz önünde bulundurularak bir çözüm paketi hazırlanması gerekmektedir.
- Göç ve nüfus hareketliliğine sahne olan bölgelerin tüm kaynakların, göç faktörü göz önünde bulundurularak yönetilmesi ve dağıtılması önem arz etmektedir.
- Fiziki ortamın beklentileri karşılayabilmesi için altyapı yatırımlarına önem verilmesi gerekmektedir.

- Kırsaldan kente göç oranının yüksek olması ve bunun nedenleri arasında itici ve çekici faktörler arasında kalan bireyin göç etmeye karar vermesi yer almaktadır. Tarımsal alan dışında alternatif faaliyet alanlarının açılması ve çeşitlendirilmesi bu anlamda göç kararını etkileyebilecektir.
- Güvenlik sorunlarının çözümüne yönelik aydınlatma, çevre, trafik ve diğer fiziksel araçların gözden geçirilmesi ve uygun hale getirilmesi gerekmektedir.
- Sosyal dışlanma duygusunu asgariye indirebilmek için gerekli sosyal ve kültürel etkinliklerin düzenlenmesi ya da artırılması bu duyguyu ya da gerilimi azaltacak bir yol olabilmektedir.
- Topyekûn bir kalkınmayı sağlamak istiyorsak sosyal, kültürel, insani ve çevresel boyutu ihmal etmeden gelir dağılımı ve yaşam kalitesinin eşit hızda gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

TRC1 Bölgesi için göç nedeni genel olarak ekonomik ve istihdam temelindedir. Gaziantep'in genel olarak bir ara durak görevi görmesi ve kentin kırsalından da göç alması söz konusudur. Gaziantep'in geçiş bölgesi olarak kullanılması durumu devam edecektir. Adıyaman ilinde tarımsal sanayi ve tekstilin gelişmesi ile oluşacak istihdam, yatırım ve canlılık ortamı dışı göç vermeyi kısmi olarak etkileyecek olsa da Adıyaman'da özellikle kırsaldan ve mevsimlik göçün devam edeceği ifade edilebilir. Kilis ili için Polateli'de kurulan OSB sınırlı bir etki yaratabilir ancak bu farklı olanaklara ulaşmak isteyen insanların göç etme kararını temelden etkileyebilecek nitelikte değildir.

8. EKLER

8.1. TÜRKİYE İÇİN BİR REKABET ENDEKSİ ÇALIŞMASINDA KULLANILAN GÖSTERGELER

Ekonomik Etkinlik ve Canlılık Alt Endeksi <ul style="list-style-type: none">• Kişi başı GSYİH• İşsizlik oranı• Sermaye artış oranı• Tarım sektöründe verimlilik• Sanayi sektöründe verimlilik• Hizmet sektöründe verimlilik• Banka kredi-GSYİH oranı• İşyeri başına çalışan sayısı• Bitkisel üretim değeri/dekar• Kişi başına açılan şirket sayısı• Kobi teşvikler-yatırım oranı	Emek Piyasası Alt Endeksi <ul style="list-style-type: none">• 15-24 yaş nüfus oranı• İşsizlik oranı• İşgücüne katılım oranı• İşgücünün nüfus içindeki payı• Kadın işgücüne katılım oranı• Kentsel işsizlik oranı• Kentsel kadın işgücüne katılım oranı• İstihdamda tarımın payı• Net göç oranı
Yaratıcılık Alt Endeksi <ul style="list-style-type: none">• 1000 kişi başına teknik eleman• ARGE harc.-çıkıtı oranı, kamu• ARGE harc.-çıkıtı oranı, özel• Kişi başı akademik yayın sayısı• Kişi başı tescilli patent sayısı• Kişi başı patent başvuru sayısı	İnsan Sermayesi Alt Endeksi <ul style="list-style-type: none">• Öğretmen/öğrenci, anaokulu• Öğretmen/öğrenci, ilköğretim• Öğretim/öğrenci, ortaöğretim• Öğretmen/öğrenci, üniversite• Ortalama bitirilen okul yılı• Okuma yazma oranı• ÖSS başarısı
Fiziki Altyapı Alt Endeksi <ul style="list-style-type: none">• Km² başına asfalt yol uzunluğu• Km² başına demiryolu uzunluğu• Kişi başı havayolu yükü• Kişi başı havayolu yolcu sayısı• Kişi başına otomobil sayısı• Kişi başına ticari araç sayısı• Kişi başına ADSL• Sanayi Elektrik Tüketimi/ Toplu Tüketim Oranı• Kirli su arıtma yeterliliği• Kirli atık arıtma yeterliliği	Sosyal Sermaye Alt Endeksi <ul style="list-style-type: none">• Hanehalkı büyüklüğü• Kişi başına doktor• Kişi başına sinema sayısı• Kişi başına gazete tirajı• Kız okullaşma oranı• Kişi başına STK sayısı• Kişi başına konut elektrik tüketimi• Net göç oranı• Okuma yazma oranı

9. KAYNAKÇA

1. Akkayan, T. (1979). Göç ve Değişme. İstanbul: Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
2. Adaman, F. ve Keyder, Ç. (2006). Türkiye'nin Büyük Kentlerinin Gecekondu ve Çöküntü Mahallerinde Yaşanan Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma. http://ec.europa.eu/employment_social/social_inclusion/docs/2006/study_turkey_tr.pdf
3. Başel, H. (2007). Türkiye'de Nüfus Hareketlerinin ve İç Göçün Nedenleri, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
4. Boğaziçi Üniversitesi, (2011). Türkiye'nin Şehirleri Sürdürülebilirlik Araştırması.
5. CNBC-E Business Dergisi, (2011). 81 Şehir Yaşam Kalitesi Araştırması, Sayı: 59.
6. Çakır, S. (2011). Geleneksel Türk Kültüründe Göç ve Toplumsal Değişme, SDÜ Fen Edb. Fak. Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı:24, s.12-142.
7. Diyarbakır, Gaziantep, Erzurum, Şanlıurfa Belediyeleri ve Valilikleri, (2009). EKOSEP.
8. DPT, (1963). Birinci Beş Yıl Kalkınma Planı 1963-1967. Ankara.
9. DPT, (1967). İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1968-1972. Ankara.
10. DPT, (1972). Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı 1973-1977. Ankara.
11. DPT, (1978). Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı 1979-1983. Ankara.
12. DPT, (1984). Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1985-1989. Ankara.
13. DPT, (1989). Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı 1990-1994. Ankara.
14. DPT, (1995). Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1996-2000. Ankara.
15. DPT, (2000). 8. Beş Yıllık Kalkınma Planı Nüfus, Demografi Yapısı, Göç Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara.
16. DPT, (2000). Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 2001-2005. Ankara.
17. DPT, (2003). İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması 2003.
18. DPT, (2006). Dokuzuncu Kalkınma Planı 2007-2013. Ankara.
19. EDAM, (2009). Türkiye İçin Rekabet Endeksi. İstanbul.
20. Güneydoğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi, (2012). Gap'ta Kentleşme ve Sosyalleşme, İstanbul.
21. <http://sgb.kulturturizm.gov.tr>
22. İpekyolu Kalkınma Ajansı, (2013). 2014-2023 TRC1 Bölge Planı. Gaziantep.
23. İş Bankası, (2014). 2010 ve 2012 Verileriyle Türkiye'de İllerin Gelişmişlik Düzeyi Araştırması.
24. Kalkınma Atölyesi, (2012). Mevsimlik Tarım Göçünden Etkilenen 6-14 Yaş Grubu Çocuklar İçin Temel Araştırma, Ankara.
25. Kalkınma Bakanlığı, (2011). İllerin Sosyoekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması 2011. Ankara.
26. Kalkınma Bakanlığı, (2012). Sosyal Politika Kavramları Sözlüğü, (Sürüm-1), Ankara.
27. Kalkınma Bakanlığı, (2013). Onuncu Kalkınma Planı 2014-2018. Ankara.
28. Kalkınma Bakanlığı, (2014). Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018), Göç Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara.
29. Kaya, G. (2014). Kentleşmenin Toplumsal Boyutları (Adıyaman Örneği). Ankara: Ütopya Yayınevi.
30. Keleş, R. (2012). Kentleşme Politikası (12. Baskı). Ankara: İmge Kitabevi
31. Kıray, M.B. (2007). Kentleşme Yazıları (3. Baskı), İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
32. Marshall, G. (1999). Sosyoloji Sözlüğü. (Çev: Osman Akınhay, Derya Kömürcü) Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

33. Şahinbey Kaymakamlığı, (2013). Şahinbey'de Göç, Kentleşme ve Toplumsal Sorunlar. Gaziantep.
34. Şehitkamil Kaymakamlığı, (2012). Şehitkamil İlçesinde Göç, Kentleşme ve Toplumsal Sorunlar. Gaziantep.
35. Taşçı, K.; Özsan M.E. (2011). Bölgesel Hoşnutsuzluk Endeksi. 12. Uluslararası Ekonometri, Yöneylem Araştırması ve İstatistik Sempozyum, Denizli.
36. Tekeli, İ. (2010). Türkiye'de Bölgesel Eşitsizlik ve ve Bölge Planlama Yazıları. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
37. Tekeli, İ. (2011). Göç ve Ötesi (2. Baskı). İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
38. TEPAV, (2014). 81 İl İçin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Karnesi, Ankara.
39. URAK, (2011). İllerarası Rekabetçilik Endeksi 2009-2010. İstanbul.
40. www.afad.gov.tr.
41. www.tuik.gov.tr.
42. www.gaib.org.tr.
43. www.tdk.gov.tr.
44. Yalçın, C. (2004). Göç Sosyolojisi, Ankara: Anı Yayınları.

İPEKYOLU KALKINMA AJANSI

Adres : İncilipınar Mahallesi Muammer Aksoy Bulvarı Vakıflar Güven İş Merkezi

Kat: 1-2-3 Şehitkamil / GAZİANTEP

Telefon : +90 342 231 07 01-02

Faks : +90 342 231 07 03

e-posta : bilgi@ika.org.tr - ppkb@ika.org.tr